

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Lidská práva v české právní realitě

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. et Mgr. Zdeňka Vaňková

Vypracoval:

David Tručka

Brno 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Lidská práva v české právní realitě zpracoval samostatně a použil jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této diplomové práce.
Elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné.

V Brně dne 30. března 2010

.....
Podpis

Poděkování

Děkuji paní PhDr. et Mgr. Zdeňce Vaňkové za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé diplomové práce. Nesmírně si vážím její trpělivosti, vstřícnosti, moudrosti a pedagogického odhodlání.

Považuji za potřebné poděkovat také své rodině za prokázanou empatii a morální podporu.

David Tručka

OBSAH

Úvod	2
1 Pojem lidských práv	3
1.1 Vývoj lidských práv ve společnosti	7
1.2 Lidská práva a jejich historické zakotvení v ČR	11
1.3 Aktuální úprava lidských práv	18
1.4 Ochrana lidských práv státem	23
2 Právo na soukromí	32
2.1 Režim provozování kamerových systémů na veřejných prostranstvích	39
2.2 Osobní údaj	40
2.3 Kamerové systémy a osobní údaje	44
2.4 Kamerové systémy ve městě Brně	53
2.5 Dílčí závěr	
3 Právo na svobodu pohybu	61
3.1 Sociologický pohled na veřejná prostranství	62
3.2 Obecná právní úprava veřejného prostranství	65
3.3 Veřejně přístupná místa	67
3.4 Dílčí závěr	70
4 Právo na osobní bezpečnost	74
4.1 Vnímání pocitu bezpečnosti obyvateli Brna	78
4.2 Zdroje ohrožení	84
4.3 Problémy s vymahatelností veřejného pořádku	89
5 Anketa	91
Závěr	93
Resumé	94
Anotace	95
Seznam použitých zkratk	96
Literatura a prameny	97
Přílohy	100

Úvod

Lidská práva a svobody prošly zřetelným, často i dramatickým vývojem a staly se pojmem, se kterým se v dnešní době setkáváme v běžném praktickém životě téměř neustále. To je zřejmě i důvod, proč se na lidská práva zaměřuje tolik pozornosti jak ze strany médií, tak odborné i laické veřejnosti. Každý neakceptovatelný zásah do základních práv člověka je ze strany nejen těchto subjektů, ale také demokratických států odsouzen a podroben sankcím. Aby k porušování základních lidských práv a svobod docházelo co nejméně, respektive bylo možné těmto porušením předcházet, je žádoucí tato práva jasně vymezit a současně stanovit orgány i metody kontroly dodržování těchto práv. Základní myšlenka, na které stojí většina současné národní i mezinárodní úpravy, se obvykle nachází v prvních člancích norem zakotvujících lidská práva a svobody. V různých obměnách však shodně hovoří o zásadě, že všichni lidé se rodí svobodní a jsou si rovni.

Při pohledu na Českou republiku jsou velmi patrné změny, které nastaly v oblasti základních práv po roce 1989. Domnívám se, že teprve poté, co se Česká republika vymanila z vlivu autoritativního režimu, mohlo dojít k postupné plnohodnotné realizaci základních lidských práv a svobod, neboť jen v ovzduší politické demokracie lze všechna práva člověka a občana uskutečňovat. Od doby, kdy byla přijata Ústava České republiky a zejména Listina základních práv a svobod, si občané stále více uvědomují svá základní práva a stále častěji uplatňují svůj nárok na jejich dodržování. S tím je však nezdárka spojen vznik kolize mezi jednotlivými základními právy, zejména při prosazování práva na bezpečnost. Na straně jedné se usiluje o prohlubování demokracie, na straně druhé se v zájmu zajištění bezpečnosti a veřejného pořádku tenduje k omezování práv a svobod občanů ve prospěch rozšiřování pravomocí různých státních orgánů.

Mluvíme-li o základních právech občanských a lidských, rozumí se tím v prvním případě práva, která občanovi poskytuje stát, avšak ve druhém případě jde o práva, která má člověk nezávisle na jakémkoliv státu, tedy o práva přirozená. Lidská práva ve svém souhrnu nejsou ničím jiným než různými kvalitativními stránkami práva na život. Tato písemná práce se proto zabývá především základním a v moderní společnosti často zmiňovaným právem na soukromí, dále právem na svobodu pohybu a v neposlední řadě právem na bezpečnost. Jednou ze snah této práce je zodpovězení otázky, zda a jakým způsobem lze nalézt rovnováhu mezi efektivním zajištěním bezpečnosti a veřejného pořádku při současném respektování práv na soukromí a osobní svobodu.

1 Pojem lidských práv

Lidská práva a svobody tvoří základní princip lidské morálky a přirozenosti. Jsou absolutními a univerzálními hodnotami, neboť platí pro celé lidstvo. Jejich původ je spojen se vznikem společnosti jako takové, nikoliv státních útvarů.

V obecném rámci lidských práv a svobod pak existuje užší skupina, tzv. základní lidská práva a svobody, náležející každému člověku bez ohledu na jeho pohlaví, rasu, barvu pleti, jazyk, politické či jiné přesvědčení, národnostní nebo sociální původ, majetek či náboženství.

Důraz kladený na studium problematiky občanských a lidských práv je příznačným jevem pro demokratické společnosti. Práva a svobody občanů se v nich nerespektují z důvodů vnějších okolností, mezinárodních závazků či ohledů, ale jsou či mají být bytostně vlastní součástí jejich ústavního řádu. Meze těchto práv stanovené toliko zákony a úcta k jejich nedotknutelnosti patří k atributům právního státu. Takový přístup vyplývá z pojetí, že občané si vytvářejí stát a další instituce, aby je chránily a i jinak jim sloužily, nikoli aby jim byli podrobeni a jimi porobeni.

Co jsou to vlastně lidská práva? Odkud se vzala? Z čeho se odvozují? Zatímco samotný výraz „lidská práva“ je relativně nový – do našeho slovníku vstoupil až po druhé světové válce v souvislosti se založením Organizace spojených národů – jejich původ je nesporně starší. Jako vodítko nám může posloužit citát jednoho z posledních textů Jana Patočky, který zní:

„Pojem lidských práv není nic jiného než přesvědčení, že i státy a celá společnost se staví pod svrchovanost mravního cítění, že uznávají něco nepodmíněného nad sebou, co i pro ně je závazně posvátné (nedotknuté), a že svými silami, jimiž tvoří a zajišťují právní normy, míní přispět k tomuto cíli.“¹

Lidskými právy tak rozumíme ona nezcizitelná práva, jejichž zdrojem není nic než pouhá příslušnost k lidskému rodu, která náleží každému člověku už proto, že je člověk, která vyplývají z přirozené povahy lidské bytosti. Jakkoli je zřejmé, že skutečně univerzální pojetí lidských práv se mohlo vytvořit až v okamžiku, kdy se lidská civilizace stala civilizací planetární, kdy lidé počali vnímat globální rozměr své

¹ Patočka, J. Čím je a čím není Charta 77, dostupné z <<http://www.cibulka.com>> [citováno dne 28.11.2009].

existence, tedy až ve dvacátém století, otázka, co je člověk, čím se odlišuje od ostatního, a co mu tudíž po právu náleží, byla v lidské společnosti přítomna odjakživa a od samého začátku provází lidstvo na jeho cestě dějinami.

Jaká je obecná funkce lidských práv? Nejjednodušší by bylo říci, že lidská práva zajišťují chod lidské společnosti vůbec. Všechna jednotlivá práva obsahující v sobě daný prvek lidskosti tak lze označit za práva lidská.

Co to vůbec znamená a jaké jsou elementární znaky toho, že společnost princip lidských práv uznává a že se staví pod svrchovanost mravního cítění? V první řadě společnost podává výčet konkrétních práv a existují v ní zvyklosti a procedury, které umožňují jejich dodržování. V druhé řadě se zde pak vytváří pojetí rovnosti mezi lidmi, jakkoli omezený je jeho reálný obsah a použití a jakkoli daleko má stávající společenská praxe k ideálu Všeobecné deklarace lidských práv, podle níž jsou všichni lidé svobodní a rovni v důstojnosti a právech. A určitě zde platí, že nutnou podmínkou existence lidských práv, ať už je jejich dárcem Bůh nebo mají svůj původ v lidské přirozenosti, je zcela jistě elementární lidská svoboda.

V preambuli Ústavy České republiky je proklamováno odhodlání občanů budovat, chránit a rozvíjet Českou republiku v duchu nedotknutelných hodnot lidské důstojnosti a svobody jako vlast rovnoprávných, svobodných občanů, kteří jsou si vědomi svých povinností vůči druhým a zodpovědnosti vůči celku, jako svobodný a demokratický stát, založený na úctě k lidským právům a na zásadách občanské společnosti.

Formulace uvozující právní řád samostatného českého státu, vytyčující elementární cíle, hodnoty a principy, na kterých je jeho státnost postavena, hovoří jasnou řečí. Věc lidských práv je záležitostí všech, a není možné ji přenechat výlučně v péči těch, kdo se podílejí na výkonu státní moci, ať už v její složce zákonodárné, výkonné či soudní.

Ze samé podstaty těchto práv plyne, že problematika lidských práv a jejich ochrany je a musí být věcí veřejnou. Odpovídá to jejich původu a právní tradici evropské civilizace, v jejímž kontextu byla zformulována. Pozitivistické pojetí práva, jehož tvorba je závislá na aktuální vůli státu, se tu střetává s právy a svobodami majícími svůj původ v samé lidské přirozenosti. V prvním případě stát dobrovolně omezuje sama sebe tím, že se cítí být vázán právem, které vytvořil. Přirozená lidská práva se uplatňují na státu nezávisle a mají jím být respektována a ochraňována.

Základním nástrojem ochrany jednotlivce proti možnému zneužití moci je stav dané společnosti jako takové, její právní vědomí a politická kultura, ochota občanů si tato práva navzájem uznat a respektovat, schopnost občanské společnosti jejich dodržování vyžadovat a účinně se stavět proti jejich případnému porušování.

Prvním a základním aktérem ve věci lidských práv nemůže být stát a jeho orgány, ale samotní občané, kteří je užívají, kteří disponují svým zdravým rozumem a mají přirozený smysl pro právo a spravedlnost, která je obvykle lidmi identifikována jako spravedlnost morální, spojená se ctností a postojem jednat spravedlivě nebo je spojována s požadavky práva, kdy jednat spravedlivě znamená naplňovat právo.²

Základní lidská práva jsou tedy mnohem víc než pouhý právně regulovaný objektivní vztah mezi občany a veřejnou mocí, poněvadž představují elementární zdroj lidské důstojnosti, vyžadují, aby v politickém společenství byla stále přítomna subjektivní vůle po jejich uskutečňování a dodržování. Je to právě vůle občanů svá práva uplatňovat, prosazovat a navzájem se jako jejich nositelé respektovat, a nikoli pouhé akty zákonodárce, odkud se počíná budovat právní řád svobodné společnosti, kde tkví zdroj její legitimacy.

V současné době je tak výčet lidských práv, ať už obsažený v Listině základních práv a svobod nebo mezinárodních dokumentech, považován za zcela samozřejmý. Občané však, pokud zrovna nemají pocit, že se jim děje nějaká konkrétní křivda, se o svá práva příliš nezajímají a pozornost právních odborníků se tak soustřeďuje spíše na technickou úroveň pozitivněprávní úpravy. Kvalitní legislativa zajisté představuje nezbytný předpoklad fungování svobodné společnosti a elementární nástroj ochrany lidských práv. Nelze však opomenout základní moment, bez něhož by moderní koncepce lidských práv vůbec nemohla vzniknout. Tím je prvotní dohoda o tom, jaký způsob života je „nejlepší“, a tudíž nejpotřebnější, jakou funkci zde má stát a jakou úlohu přebírají občané. Tato dohoda je východiskem nejen lidských práv, ale i každé právní normy. O tuto dohodu se opírá jakákoli forma státu, kde správa lidských věcí stojí pod vládou zákona. Chceme-li usilovat jako jednotlivci i společnost o to, aby zákony byly co nejkvalitnější, nesmíme přehlédnout úkol, na němž má účast každý občan. Tím je činný život, tj. aktivní účast na věcech veřejných. Ta totiž teprve uvádí právní pořádek do života, testuje jej vůči konkrétní a stále se měnící lidské skutečnosti a dodává mu to, bez čeho by zcela ztratil svou povahu zákona, který ctí a respektuje lidská práva, který vládne, jak by to vyjádřili staří Řekové, nikoli otrokům, ale lidem

² VEČEŘA, M. *Spravedlnost v právu*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1997, s. 103.

svobodným, zpřístupňuje a ztransparentňuje jej, činí jej důvěryhodným, funkčním, a proto spravedlivým.

Ústava České republiky ve svém článku 1 odstavci 1 zakotvuje princip, podle kterého je státem založeným na úctě k právům a svobodám člověka a občana. Tento klíčový princip je základním principem právního státu. Složkami tohoto principu jsou v právním řádu České republiky vysloveně uvedené pilíře, na nichž je vybudována koncepce Listiny základních práv a svobod České republiky, a to svoboda, rovnost a lidská důstojnost. Svobodu lze podle Jellineka³ rozdělit na status negativus a status positivus, přičemž status negativus představuje svobodu na něčem (na státu), jde o určitý autonomní prostor jedince, do kterého stát nemůže zasahovat. Na druhé straně status positivus představuje svobodu k něčemu, tedy možnost jedince něco od státu požadovat, svobodu rozvíjet své schopnosti.

V 60. a 70. letech 20. století byla zpracována teorie generací lidských práv, kde z hlediska vztahu člověka a působení na něj i celou společnost mají lidská práva rozlišnou váhu. Z tohoto vývojového hlediska se zpravidla základní lidská práva a svobody dělí do tří až čtyř základních generací, přičemž se předpokládá vznik dalších generací. K Klíma pojednává o čtyřech generacích lidských práv.⁴

1. Lidská práva první generace – formulovaná pod vlivem přirozenoprávní teorie v 17. - 19. století. Jedná se o práva těsně související se samotnou fyzickou existencí člověka – individuální (osobní) práva, která představují např. právo na život, právo na osobní svobodu, svobodu pohybu, nedotknutelnost obydlí, svobodu myšlení apod., tato práva bývají označována jako základní lidská práva a svobody.
2. Lidská práva druhé generace – jsou právy souvisejícími se životem člověka ve společnosti a začínala se formovat na přelomu 19. století. Tato práva jsou uplatňována v závislosti na společnosti, ve které se člověk pohybuje. Jelikož jde o práva přímo související s existencí státu, jedná se o práva politická. Patří mezi ně např. právo volit a být volen, svoboda tisku, svoboda projevu apod.
3. Lidská práva třetí generace – počátek prosazování začíná zejména po 2. světové válce. Jsou jimi práva hospodářská, sociální a kulturní, např. právo na uspokojivé pracovní podmínky, právo na zabezpečení v nemoci a ve stáří, právo

³ Kubů, L. a kol. Teorie práva. Praha: Linde, 2007

⁴ Klíma, K. a kol. Státověda. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 269

na vzdělání, ochrana rodičovství a rodiny jako celku apod. Tato práva jsou určující pro úroveň a kvalitu života.

4. Lidská práva čtvrté generace – se začínala formovat v 70. letech 20. století. Patří sem např. právo na obhajobu, právo na zákonného soudce, právo na přiměřenou délku řízení a s postupným uvědomování si důležitosti ochrany příznivých životních podmínek bývá udáváno i právo na zdravé životní prostředí apod. Následuje podskupina práv národních a etnických menšin, která jsou běžně zařazována mezi základní přirozená práva, někdy se však považují za práva kolektivní povahy, na rozdíl do ostatních, která jsou brána jako práva povahy individuální.

1.1 Vývoj lidských práv ve společnosti

Již u myslitelů starověkého Řecka se objevuje požadavek „přirozeného práva“, vyvolaný především skutečností, že se v danou dobu a v dané společnosti dostanou platné právní normy do krize. Krize vzniká tam, kde se platný právní řád dostane do rozporu s potřebami společnosti jako celku. Myšlenku o rozporu mezi platným a přirozeným právem zaznamenáváme asi poprvé v 5. a 4. století př. n.l. u sofistů, kteří přicházejí s myšlenkou priority přirozeného práva a formulují postulát rovnosti lidí. (Alkidamas, Platón). K prohloubení myšlenek o rovnosti lidí dále významně přispěl stoicismus. Stoici zformulovali teorii spravedlnosti, založenou na principu rovnosti. Toto přirozené právo je zdrojem všeho pozitivního práva v jednotlivých státech. Nejvýznamnějším myslitelem tohoto směru byl asi Lucius Annaeus Seneca, který vyzýval lidi k lásce a odpuštění. Jeho antropologické a etické koncepce se staly základem novodobého humanismu a měly nesporný vliv na genezi novodobé koncepce lidských práv.

Na stoickou koncepci práva navazuje scholastický filozof Tomáš Akvinský ve 13. století n.l.. Další impuls nového obrazu člověka pak představuje křesťanství. Chápe člověka jako věrný obraz Boha a za základní složku práva uznává tzv. Věčné právo, souhrn pravidel božského řízení světa, které je v podstatě vlastní všem živým bytostem.

Na rozdíl od starověku byl pro středověkou feudální společnost charakteristický stavovský stát, nikoli otrokářský systém. Výrazná je zde snaha o omezení moci monarchů. V Anglii byla sepsána roku 1215 Magna Charta Libertatum, která se toho

stala důkazem a později byla považována za jeden z prvních kroků ústavního omezení monarchie. Vztahovala se sice pouze na svobodné lidi, ale postupně se z privilegií měst a stavů stávají dokumenty s dosahem pro každého.

S renesancí přichází i humanismus a teprve v souvislosti s humanismem můžeme hovořit o ideálech moderního člověka. První náznaky formulace lidských práv se objevují u raně novověkých myslitelů a filozofů, kde mimořádný přínos pro zdůvodnění lidských práv zaznamenal racionalismus a osvícenství. J.J. Rousseau (1712-1778) i B. Spinoza (1632-1677) rozvíjejí demokratické interpretace teorie společenské smlouvy, zdůvodňují kategorie rovnosti a svobody. Nutno uvést také představitele liberalistického učení J. Milтона (1608-1674), slavného svým bojem za svobodu tisku a hlavně J. Locka, podle kterého svobodu nestačí jenom filosoficky postulovat. Je nutno ji i institucionálně zakotvit. Miltonova myšlenka vedla k prvnímu náčrtu teorie dělby moci, která našla rozpracování v díle Ch. Montesquiea (1689-1755) *Duch zákonů*. John Locke prohlásil, že právo na život, osobní svobodu a užívání majetku nelze oddělit od lidské bytosti, a proto musí stát tato práva respektovat. Pokus o vypracování společenské teorie učinil další anglický filozof Thomas Hobbes (1558-1679), který tvrdil, že člověk je nucen v zájmu přežití vytvářet stát, aby byl zachován mír ve společnosti. Nepřipouštěl však sociální svobody a demokracii jako takovou, podporoval neomezenou moc a monarchii, v jejímž čele stojí jediný vládce, kterému jsou všichni podřízeni.⁵

Vývoj myšlenek o lidských právech zaznamenáváme také v Německu, kde nesmíme zapomenout na Immanuela Kanta (1724-1804), který došel k poznatku, že člověk jako subjekt je samostatnou příčinou svého jednání a rozhodování a že tato subjektivita ho odlišuje od zvířat. To Kanta vede k základnímu postulátu svobody, podle něhož k podstatě člověka patří možnost svobodně plánovat svůj život a bez svobody je tak zničena podstata lidské existence.

V Anglii od počátku 17. století probíhal revoluční proces, který vyústil roku 1689 v odstoupení krále Jakuba II. Stuartovce. Aliance šlechty a nové buržoazie povolala volbou parlamentu na jeho místo Viléma Oranžského. Na popud této tzv. Glorious revolution (slavná revoluce)⁶ vznikl v roce 1679 dokument nazvaný Bill of Rights (listina práv), který omezuje panovníka a jeho moc směrem k parlamentu tím, že bez něj panovník nemůže pozastavit výkon zákonů, vybírat daně či mít stálé vojsko v době

⁵ viz. blíže Thomas Hobbes, *Leviathan, or The Matter, Forme and Power of a Common Wealth Ecclesiasticall and Civil (Leviathan)*

⁶ srovnej Komárková, B. *Původ a význam lidských práv*, s. 21

míru. Dále tento dokument zajistil právo svobodných voleb, petiční právo, právo držet zbraň pro svou obranu a zakázal nepřiměřené peněžité nebo kruté tresty. Stal se tak jakousi smlouvou mezi suverénními národy, které byly reprezentované parlamentem na straně jedné a králem na straně druhé.

Anglická tradice Magny Charty Libertatum a Bill of Rights se odráží v dokumentech americké revoluce. Již v jejím průběhu formovali jednotlivé státy své specifické listiny svobod, jež občanům nemůže odejmout žádná vláda. Nejucelenější taková charta práv byla vypracována ve státě Virginia v roce 1776.⁷ Tato listina v duchu myšlenek evropských osvícenců stvrzuje, že všichni lidé jsou od přírody stejně svobodní a nezávislí. Mají právo těšit se ze života a svobody, získávat majetek, usilovat o štěstí a bezpečí a dosáhnout jich. V tomto revolučním procesu sehrála významnou roli Deklarace nezávislosti z roku 1776. Vyhlásila rovnost všech lidí od narození a mezi základní lidská práva řadí právo na život, na svobodu a hledání štěstí. Rovnoprávnost se ovšem netýkala původního indiánského obyvatelstva, ani přivážených černých otroků, a to až do poloviny dvacátého století, kdy se uskutečnilo plné zrovnoprávnění černého a indiánského obyvatelstva. Od roku 1776 dochází v důsledku společenských zvrátů USA a Francie ke vzniku celé řady deklarací práv. Tyto dokumenty začínají vystupovat v podobě ucelených koncepcí lidských práv označovaných jako katalogy. Největšího věhlasu nabylo prohlášení státu Virginia, které se stalo také předlohou Lafayettovi ke koncepci francouzské.

Pokud se vrátíme zpět do Evropy, i zde můžeme sledovat revoluční převrat, který působil na evropský vývoj pod vlivem osvícenství a americké revoluce. Revoluce měnily charakter státu, a postupně se začalo dosahovat omezení moci panovníka ve prospěch společnosti. Velká francouzská revoluce se svou Deklarací práv člověka a občana z roku 1789 považovala za základní hodnoty, jež je třeba zachovávat a chránit, svobodu, rovnoprávnost všech občanů, vlastnictví majetku, svobodné vzdělávání, šíření myšlenek a podobně. Ústřední heslo Velké francouzské revoluce „svoboda, rovnost, bratrství“ motivovalo a ovlivňovalo národní i politická hnutí po celé 19. století a Deklarace práv člověka a občana se stala vzorem, který přejímaly a rozvíjely další revoluce a reformy. Deklarace práv člověka a občana obsahovala do té doby nejuplněnější výčet základních občanských práv, deklarovala svobodu a rovnost lidí a nepromlčitelnost přirozených práv. Dále do Deklarace práv člověka a občana pronikly

⁷ The Virginia Declaration of Rights z 12.června 1776

některé prvky humanizace trestního práva, jako například zásada presumpce nevinny a zásada zákonnosti. Později byla Deklarace práv člověka a občana převzata jako úvod nové francouzské ústavy, odhlasované roku 1791. V ní obsažené principy byly potom přijímány a konkretizovány v různých dokumentech sílícího demokratického hnutí na celém světě. K úplnému rozvoji a naplnění ideálů občanských práv a svobod dochází po revolučním roce 1848 prakticky po celé Evropě, nevyjímaje mnoho míst rakouské monarchie. Zde bylo ústředním požadavkem zrušení absolutistické vlády a přijetí konstituce, která by zakotvovala základní práva a svobody.

První světová válka znamenala jako každá válka obrovské porušování a potlačování lidských práv a svobod zúčastněných zemí, i když v zemích Dohody byly zejména po vstupu USA do války vyzdvihovány zásady demokracie a lidských práv. Po 1. světové válce jsou v rámci Versailleského systému mírových smluv určitá ustanovení o lidských právech patrná. Jde například o články o mandátních územích a jejich obyvatelstvu, o slušném nakládání s domorodým obyvatelstvem aj. Práva jsou ale formulovaná jako všeobecné směrnice bez bližších závazků a daných kontrolních ustanovení.⁸

Po 1. světové válce se začíná důrazněji prosazovat požadavek právního zajištění lidských práv nejen na vnitrostátní, ale i na mezinárodní úrovni v některých speciálních úsecích lidských práv, zejména na poli pracovních podmínek, ochrany menšin, postavení žen a dětí a potírání otroctví.

Dále pak jako reakce demokratické společnosti na 2. světovou válku a hrubé porušování lidských práv v Německu během ní, nastal výrazný rozvoj mezinárodní ochrany lidských práv a záruk. Novou koncepci lidských práv charakterizuje přesvědčení, že „respektování lidských práv má úzkou spojitost s udržením a zajištěním mezinárodního míru a bezpečnosti.“⁹ Státy, které potlačují lidská práva, bývají často agresivní i navenek.

K zakotvení tohoto nového pojetí základních lidských práv došlo, sice jen v obecné rovině v Chartě OSN v roce 1945, přesto tato mnohostranná smlouva učinila zachování lidských práv a spolupráci při jejich ochraně jedním z hlavních cílů této organizace a jejích členů. Její přílišnou obecnost konkretizovaly, rozvíjely a kodifikovaly členské státy v deklaracích a mezinárodních úmluvách. K nejdůležitějším patřila Všeobecná deklarace lidských práv schválená Valným shromážděním OSN v

⁸ Šturma, P. Mezinárodní a evropské kontrolní mechanismy v oblasti lidských práv, Praha: C.H.Beck, 2003, s. 4.

⁹ Potočný, M., Ondřej, J. Mezinárodní právo veřejné – Zvláštní část. 5., doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2006, s. 93.

prosinci roku 1948. Deklarace má 30 článků, ve kterých vypočítává základní lidská práva a svobody. Přes pouze doporučující povahu a nezávaznost byla práva zakotvená v deklaraci přejímána do ústav jednotlivých států a do mezinárodních smluv o lidských právech.

Zároveň bylo zřejmé, že je potřeba vypracovat pro státy závaznou mezinárodní úmluvu. To se po složitých jednáních podařilo Valnému shromáždění OSN 16. prosince 1966. Byly schváleny dva pakty o lidských právech, které začaly platit od roku 1977 a to Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, kterým se smluvní strany rozhodly uznat odpovědnost za zlepšení životních podmínek lidí na svém území a Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, který klade důraz na dodržování základních lidských a politických práv bez jakékoliv diskriminace.

Smluvní strany Mezinárodního paktu o občanských a politických právech pak zvolily osmnáctičlenný výbor pro lidská práva řešící stížnosti smluvních stran na porušování závazku a projednávající zprávy smluvních stran o plnění Mezinárodního paktu o občanských a politických právech. Dále byla v rámci OSN přijata celá řada universálních úmluv, jako například Úmluva o odstranění zločinu genocida, Úmluva o právním postavení uprchlíků, Úmluva o politických právech žen, Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestání, Úmluva o právech dítěte, Úmluva na ochranu lidských práv a základních svobod a Evropská sociální charta či Charta základních práv Evropské unie.

1.2 Lidská práva a jejich historické zakotvení v ČR

Historie počátků lidských práv a svobod na našem území je spjatá s významnými osobnostmi z oblasti filozofie, dějin a politologie. V minulém století se katalog základních práv a svobod občanů žijících na území českého státu několikrát měnil. Podle toho, jak se měnily režimy a státní útvary na našem území, se v nich odrážel charakter základních práv a svobod. Z celé Evropy právě na našem území zazněly jedny z prvních požadavky na svobodu a lidská práva.

Filozof, myslitel a náboženský reformátor Jan Hus (1371 – 1415) vznášel ve svých kázáních požadavek na svobodný výklad Bible. Náboženský myslitel Petr Chelčický (1390-1460) žádal ve svých spisech rovnost všech lidí.

V 16. století začaly české a moravské stavy požadovat po panovníkovi svobodu svědomí a náboženského vyznání. Hájily se tím, že náboženství nepochází od panovníka, ale přímo od Boha. Roku 1609 vydal panovník Rudolf II. Majestát o náboženské svobodě, který stanovil, že vrchnost nemá utiskovat své poddané od náboženství.

Filozof a učitel národů Jan Amos Komenský (1592-1670) vystupoval proti válkám a hájil mírové soužití mezi národy.

„Je nanejvýš čestné a potěšující, když se obratně spravované rodiny, obce a království udržují v míru, a naopak smutné a zhoubné, když se pod neobratnou správou bouří a navzájem se napadají.“¹⁰

Na našem území byl za vlády Josefa II. vydán Toleranční patent, který „toleroval“ i jiné náboženství než katolické. Daleko významnější pro oblast lidských práv však bylo v roce 1781 zrušení nevolnictví, jež přineslo osobní svobodu.¹¹

V našich zemích se vrozená a nezczitelná práva z přirozenoprávní teorie poprvé objevují v roce 1811, kdy byl vydán Obecný občanský zákoník, který stanovil, že „každý člověk má vrozená práva, již rozumem poznatelná práva a nutno jej tudíž považovat za osobu. Otroctví nebo nevolnictví a výkon moci k tomu se vztahující nejsou v těchto zemích dovoleny.“¹²

K významným obhájcům lidských práv 19. století patřil František Palacký, který vycházel z přirozeného práva jedince a tuto svoji teorii následně aplikoval na celý národ. Jeho pokračovatelem se stal František Ladislav Rieger, jeho zeť, který se podílel na návrhu všeobecných práv po vzoru Francie.

Druhá polovina 19. století byla u nás spjata se vznikem mnoha občanských sdružení a politických stran jako nástrojů prosazování demokratických práv a svobod a podílení se na moci. Nově vzniklé politické strany vykonávaly stále větší nátlak v oblasti volebního práva a požadovaly jeho reformy. Roku 1867 byl vydán Základní zákon o všeobecných právech občanských, o sedm let později pak byly zavedeny přímé volby do říšské rady. Zlomem ve volebním právu se stal rok 1907, kdy bylo zavedeno všeobecné, rovné, tajné hlasovací právo pro muže do poslanecké sněmovny říšské rady.¹³

Zacházení s jednotlivci bylo považováno za součást dominantního práva každého státu. Zásadní průlom tak do tohoto chápání lidských práv nepřinesly ani mírové či

¹⁰ Komenský, J.A. *Obecná porada o nápravě věcí lidských*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1992, s. 186.

¹¹ srovnej David, R. *Ústava ČR, Listina základních práv a svobod*, s. 177.

¹² Filip, J., Svatoň, J., Zimek, J. *Základy státovědy*. 3. opravené a pozměněné vydání. Brno : Masarykova Univerzita, 2006, s. 132

¹³ srovnej Gerloch, A. *Ústavní systém ČR*. Praha: Prospektrum, 1999. s. 12-13.

speciální smlouvy uzavřené vítěznými mocnostmi s nově vzniklými státy na ochranu menšin. Základnu pro uznání lidských práv rozšířilo na evropském kontinentu také zavedení demokratických ústav v Německu a v řadě států vzniklých po rozpadu habsburské monarchie.

Na našem území vznikl 28.10.1918 samostatný československý stát a již v listopadu 1918 byla vytvořena Prozatímní ústava, která ustanovila rozdělení státní moci.¹⁴ Vůdčí osobností byl filozof a sociolog Tomáš Garrigue Masaryk, který vycházel především z humanismu. Člověk v jeho pojetí disponoval nejen svými politickými právy, ale byl také mravně zodpovědným. Masaryk byl v tehdejší Evropě považován za jediného teoretika demokratických hodnot a postojů.¹⁵ Hned od vzniku patřila naše země k nejdemokratičtějším státům.

V roce 1920 byla přijata Ústava republiky československé¹⁶ a stala se základním zákonem státu. Zdařile přejímala znění a zásady světových deklarací a ústav a zahrnovala i ochranu národnostních menšin. Postupně byla doplňována řadou zákonů upravujících také práva hospodářská, sociální a kulturní. Byla vyváženým a uceleným dokumentem prvořadého významu. Z hlediska humanity a lidskosti garantovala veškerá lidská práva a svobody, typické pro rozvinutý demokratický stát, kterým Československá republika v tehdejší Evropě byla.

K porušení psaných i nepsaných mezinárodních dohod a základního práva státu – práva suverenity došlo podepsáním Mnichovské dohody v noci z 29. na 30. září 1938 politickými představiteli Německa, Anglie, Francie a Itálie. Úplně se změnil charakter fungování československého státu. Již v listopadu byl přijat zákon o autonomii Slovenské krajiny¹⁷, čímž se změnil i název Československé republiky na Československá a taktéž byl přijat ústavní zákon o Podkarpatské Rusi. Došlo k omezení mnoha demokratických práv, garantovaných ústavou z roku 1920, což vedlo i k podstatným změnám ve veřejném životě, ze kterého zmizely zásady slušného chování. Ze škol, úřadů, policie, armády a zdravotnictví byli propouštěni Židé a vyháněni Češi¹⁸. Období od podepsání Mnichovské dohody do konce 2. světové války je právem nazýváno obdobím nesvobody. Po jeho uplynutí byla prezidentskými dekrety oficiálně obnovena ústavní listina z roku 1920.¹⁹

¹⁴ vyhlášena jako *ústavní zákon č. 11/1918 Sb.*, Prozatímní ústava

¹⁵ srovnej David, R. *Ústava ČR*, str. 177.

¹⁶ vyhlášena jako *ústavní zákon č. 121/1920 Sb.*, Ústava Republiky československé.

¹⁷ Zákon o autonomii Slovenské krajiny vyhlášen jako *ústavní zákon*

¹⁸ Malý, K. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*, s. 105-106.

¹⁹ srovnej Gerloch, A. *Ústavní systém ČR*, s. 24.

Od počátku roku 1939 bylo zřejmé, že Hitler připravuje úplnou likvidaci Československa. Stalo se tak ve dnech 14. a 15. března, kdy Slovensko vyhlásilo samostatnost a české země začaly být okupovány. Následujícího dne byl vydán Výnos o zřízení Protektorátu Čechy a Morava.²⁰ Protektorát se stal součástí německé říše a jeho obyvatelům nastala doba tvrdé persekuce. Jednalo se o protiprávní akt, kterým byla zrušena téměř všechna existující práva a svobody českého národa. Na území Protektorátu existovaly tři skupiny obyvatelstva s rozdílným postavením. První tvořili plnoprávní občané německé říše, druhou české nerovnoprávné obyvatelstvo a třetí skupinu obyvatelstvo, na které se vztahovaly rasové předpisy a bylo zcela zbaveno právní ochrany. Rasismus byl jedním z charakteristických rysů nacistického režimu. Část obyvatelstva byla podle norimberských zákonů zcela zbavena veškerých základních lidských práv.²¹

Jako reakce mezinárodního společenství na nebyvalý rozsah a hloubku zločinů fašistických mocností, zejména hitlerovského Německa začíná na konci 2. světové války moderní mezinárodně právní ochrana lidských práv. Ještě před skončením války se na jaře roku 1945 konala v San Franciscu konference Spojených národů o poválečném uspořádání světa. Jednalo se i o budování světové organizace hájící lidská práva a svobody a podpisem Charty OSN (51 států včetně Československa) pak 26.6.1945 vzniká Organizace spojených národů.

V českém prostředí po skončení 2. světové války a pádu nacismu převládalo nadšení z nově získané národní svobody a touha po obnovení republiky na pevnějších demokratických základech. Podle Košického vládního programu z dubna 1945 měli být potrestáni všichni, kteří se nějakou měrou na zločinech proti českému a slovenskému národu podíleli. Nacistickým stoupencům měl být konfiskován majetek. V české veřejnosti začala stoupat touha po odplatě. V atmosféře konce války došlo nejdříve k divokému vyhánění německého obyvatelstva. Po Postupimské konferenci pak bylo od počátku roku 1946 zahájeno organizované odsunutí Němců. Po druhé světové válce byla v Československu budována forma vlády podle systému lidové demokracie, založené na omezení politického pluralismu a soukromého vlastnictví. Podle programu československé vlády Národní fronty byl slovenský národ uznán jako nacionálně svébytný a měla být dodržována zásada rovný s rovným. Kombinací ústavních a

²⁰ Vyhlášen jako *Výnos Vůdce a říšského kancléře ze dne 16.3.1939 pod č. 75/1939 Sb.,o Protektorátu Čechy a Morava*. [citováno. dne 20.11.2009]. Dostupný z URL <<http://members.tripod.com>>

²¹ Norimberské zákony byly přijaty na sjezdu nacistů v Norimberku v září 1935, jejich obsah byl silně rasistický, znamenaly počátek systematického vyhlazování židů, např. židé byli vyloučeni ze škol, sexuální styky ariíků s židy byly trestné, židé byli označeni šesticípou hvězdou aj.

neústavních metod došlo 25. února 1948 k převzetí moci Komunistickou stranou.²² V květnu pak byla přijata nová ústava Československé republiky.²³ Její text vycházel zejména z ústavní listiny z roku 1920, ale z části byl také inspirován sovětskou ústavou z roku 1936. Poté již byla úprava občanských práv a svobod svěřena jen podzákonným normám, nebo dokonce nebyl výkon ústavně zakotvených práv upraven vůbec. Díky třídnímu výkladu práva docházelo k porušování konkrétních článků ústavy a k všeobecnému porušování zákonů. Pokud to nebylo v zájmu dělnické třídy, nebylo nutno dodržovat ustanovení hájící práva občanů.

Mluvěním dělnické třídy se stala KSČ, která své postavení potvrdila i v Ústavě z roku 1960 ve článku o vedoucí úloze KSČ. Ústava 9. května však neposkytovala konkrétní výklad, nýbrž jednotlivé články často odkazovaly na nejrůznější zákony. To vše umožňovalo reálné obcházení a podlomení významu soudů, jako orgánů ochrany lidských práv a svobod.

V oblasti volebního práva bylo popřeno právo vybírat si z politických stran, namísto toho byly volby změněny na plebiscit, který pouze legitimoval daný politický režim. Bylo omezeno soukromé vlastnictví a shromažďovací právo. Ústava sice vycházela ze zásad demokracie a parlamentarismu, ale samotná ústavnost byla pouze iluzorní. Mimo ústavní rámec totiž fungovalo mocenské centrum země, tzv. politbyro KSČ, které se ústavou neřídilo vůbec. Ústava položila základ totalitarismu. Mnohá lidská práva a svobody byly sice proklamovány, ale ve skutečnosti potlačovány.

V druhé polovině roku 1948 byly mnohými zákony zesíleny trestní represe. Od nástupu KSČ k moci začaly vykonstruované politické procesy, které byly namířeny proti „skrytým třídním nepřátelům a škůdcům“. KSČ tím chtěla zastrašit případnou opozici a posílit si moc v zemi. Z velezrady a za činy namířené proti republice bylo obviněno mnoho lidí.

V roce 1960 byla dosavadní ústava nahrazena novou, tzv. socialistickou ústavou.²⁴ Ve srovnání s Ústavou 9. května měla obsahově i formálně nižší úroveň. Zakotvila mnohé novinky, které byly vesměs negativní. V průběhu 60. let rostla nespokojenost veřejnosti vůči politice, ekonomice a společenskému životu. Stále více se vyzývalo k reformám a vytvoření socialismu podle demokratických zásad.

V období od ledna do srpna 1968, nazývaném jako tzv. Pražské jaro, byl vypracován program demokratické reformy v oblasti vědy, školství, volebního

²² srovnej Gerloch, A. *Ústavní systém ČR*, str. 32-33.

²³ srovnej Gerloch, A. *Ústavní systém ČR*, str. 32-33.

²⁴ vyhlášena jako *ústavní zákon č. 100/1960 Sb.*, Ústava Československé socialistické republiky.

programu, lidských práv a svobod a také byla zrušena cenzura. Komunistické země východního bloku ovšem vyjádřily znepokojení nad politickým vývojem v Československé socialistické republice a 21. srpna 1968 vstoupila na naše území vojska členských zemí Varšavské smlouvy. Tímto protiprávním krokem došlo k potlačení veškerých snah po demokratickém rozvoji země a k nastolení normalizace.

V roce 1976 byly ve Sbírce zákonů uveřejněny dva důležité dokumenty, již výše uvedené, které uzákonily dodržování lidských práva a svobod. Jednalo se o Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech²⁵ Jménem ČSSR byly podepsány v roce 1968 a v platnost vstoupily roku 1976. V praxi se ovšem vůbec nedalo hovořit o jejich dodržování. V důsledku toho se u nás v roce 1977 sešly významné osobnosti, působící v mnoha oblastech kultury a založily volné, neformální a otevřené společenství – Chartu 77. V textu Prohlášení Charty 77 upozorňovaly na porušování občanských práv, například práva na svobodu veřejného projevu, náboženského vyznání, práva na vzdělání, práva na spravedlivý proces a nestrannost soudců či práva svobodně opustit zemi a zpátky se do ní vrátit. Vláda KSČ na to reagovala odmítavě a snažila se celou iniciativu okamžitě zastavit formou zatýkání či šikanování vedoucích představitelů, což se jí však nepodařilo zcela a Charta 77 fungovala, i když omezeně, dál. Její činnost pak připravila půdu pro masové demonstrace proti režimu koncem 80. let.²⁶

I přes vytrvalé ignorování přijetí mezinárodních závazků o ochraně lidských práv se proces internacionalizace ochrany lidských práv nemohl Československu vyhnout. Postupně sílící odpor vyústil 17. listopadu 1989 v sametovou revoluci. Nastal čas vrátit se k ideálům všech deklarácí práv a zajistit, aby svoboda jednotlivce byla omezována jen v nezbytných případech a to na základě zákona, který byl přijat svobodně zvoleným zákonodárným sborem. Bylo na čase, aby již nemohla nastat situace, kdy je osobám zakázáno vše co není zákonem vysloveně dovoleno, zatímco stát se může vůči jednotlivci dopouštět všeho co mu zákon výslovně nezakazuje. Dne 17. listopadu 1989 došlo ke zhroucení komunistického režimu a k počátku formování nového politického systému, založeného na zásadách moderní demokracie, právního státu, který respektuje přirozená a nezcizitelná základní lidská práva a svobody, volné soutěžení politických stran a vytvoření tržního hospodářství.

²⁵ vyhlášeny jako *Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb.*, o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

²⁶ srovnaj Prečan, V. *Charta 77. Od morální k demokratické revoluci*. Praha:

Koncem března 1990 došlo ke změně názvu republiky na Československou federativní republiku. Na Slovensku byl uváděn název Česko-Slovenská federativní republika. Tento název měl ale krátkou účinnost a od dubna 1990 byl změněn na Českou a Slovenskou federativní republiku. Již z vývoje názvů je tedy patrné, že postupně docházelo k mnohým rozporům mezi oběma zeměmi, které nakonec v červenci 1992 vyvrcholily a Slovensko přijalo Deklaraci svrchovanosti. Následně pak v září téhož roku vyhlásilo Ústavu Slovenské republiky²⁷. Konec československé federace nastolil ústavní zákon o zániku České a Slovenské federativní republiky.²⁸

Z hlediska uzákonění základních práv a svobod občanů v období po listopadu 1989 lze považovat za významný ústavní zákon č. 23/1991 Sb., kterým se uvozovala Listina základních práv a svobod, jež se později po vzniku samostatné České republiky v roce 1993 stala součástí jejího ústavního pořádku. V roce 1990 byl u nás také zrušen trest smrti, a tím se Česká republika zařadila k předním civilizovaným zemím světa.²⁹

Jelikož je Česká republika poměrně mladou demokracií v oblasti lidských práv, snaží se zbavit totalitních pozůstatků a teprve si buduje tradici lidských práv. Česká republika se tak snaží zařadit do skupiny tzv. tradičních demokracií, které mají vybudované akademické a politické zázemí a již zažitě mechanismy zacházení s lidskými právy. Za zmíněné totalitní pozůstatky, kterými jsou především xenofobie, rasismus, nesnášenlivost nebo špatná úroveň vězeňství, bývá nejen Česká republika, ale i další postkomunistické státy, kritizována ze strany mezinárodních organizací. K těmto kritizovaným oblastem lze zařadit i nedostatečné institucionální zajištění a nízkou úroveň povědomí zejména laické veřejnosti o možnostech ochrany lidských práv. Teprve v 90. letech 20. století mohlo začít vytváření moderního demokratického právního státu. K ochraně lidských práv je zapotřebí aktivní a dynamické politiky, proto se ve své politice Česká republika opírá o mezinárodní smlouvy o lidských právech a usiluje o to, aby mezinárodní vztahy byly založeny na zásadách mezinárodního práva. Podle koncepce české zahraniční politiky v oblasti lidských práv je Česká republika připravena v souladu s mezinárodním právem podpořit kroky mezinárodního společenství vůči těm, kteří tyto zásady porušují. Česká republika je si vědoma, že úspěšná zahraniční politika musí vycházet z reálného hodnocení situace a z možností i omezení vlivu, která jsou dána mezinárodními i vnitřními podmínkami. Musí

²⁷ vyhlášena jako zákon č. 460/1992 Sb., Ústava Slovenskej republiky.

²⁸ vyhlášen jako ústavní zákon č. 542/1992 Sb., o zániku České a Slovenské Federativní Republiky.

²⁹ srovnej Gerloch, A. *Ústavní systém ČR*, str. 43-44.

být důvěryhodná a ve svém směřování dostatečně stálá. Bude klást důraz na to, aby světový řád byl vytvářen na principu vlády zákona a nezcizitelných lidských práv, byl vnímavý vůči požadavkům sociální spravedlnosti, citlivý vůči požadavkům na ochranu životního prostředí a otevřený vůči občanské společnosti. V politice České republiky v oblasti lidských práv můžeme sledovat prolínání politické a právní roviny. V politické rovině představují lidská práva jeden z činitelů mezinárodních vztahů a prostředek mezinárodní diplomacie. Právní rovina je tvořena systémem mezinárodních smluv a kontrolních mechanismů dbajících na jejich dodržování. Česká zahraniční politika v oblasti lidských práv má za cíl přispět k univerzální, regionální i národní ochraně a rozvoji lidských práv.

1.3 Aktuální úprava lidských práv

Existuje velké množství klasifikací základních práv a svobod, které se postupně v minulosti vyvíjely s hlubším pronikáním do dané problematiky lidských práv. Jednotlivé klasifikace jsou založeny na různých kritériích, která spočívají např. ve formě ústavního zakotvení, předmětu úpravy, obsahu, funkcích, ideových východiscích, subjektech a adresátech, právních pramenech, formách omezení, možnostech zrušení aj.³⁰

J. Filip uvádí následující klasifikace základních práv a svobod v České republice:

a) Klasifikace podle pramenů a právní síly – základní práva a svobody jsou rozděleny na ty, které obsahuje Listina, dále Ústava a v neposlední řadě mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách. S danou klasifikací souvisí i kritérium změnitelnosti základních práv. Podle čl.1 Listiny jsou základní práva a svobody, zakotvené v Listině, nezrušitelné. To ovšem neznamená, že nemohou být za žádných okolností pozměňovány. Nesmí se však podle čl.9 odst.2 Ústavy měnit jejich podstata, protože jsou součástí materiálního pojetí státu. V žádném případě nemohou být ze strany České republiky měněny mezinárodní smlouvy.

³⁰ FILIP, J. *Ústavní právo*, s. 113., srovnej Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, čl. 1, čl. 14 odst.5, čl.44. srovnej Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, čl. 9 odst.2.

b) Klasifikace podle subjektů a adresátů – základní lidská práva dělíme na práva všech, práva občanů, cizinců, právnických osob a určitých sociálních skupin (ženy, mladiství a tělesně postižení).

c) Klasifikace podle statusu – pod pojmem status se rozumí postavení jedince ve vztahu ke státu.

d) Klasifikace podle forem omezení základních práv – základní práva a svobody v Listině můžeme rozdělit na ty, které nelze vůbec omezit a ty, které lze omezit jen za určitých podmínek. Také existuje omezení základních práv a svobod pouze pro určité subjekty. Jedná se například o cizince či zaměstnance. V mezinárodních úmluvách mohou být také některá práva a svobody omezeny, jiné nelze za žádné situace omezit – máme zde na mysli kruté zacházení, zákaz otroctví a nevolnictví, zákaz retroaktivity trestních zákonů či vězení pro dlužníky aj.

e) Klasifikace práv podle generací – základní práva a svobody rozdělujeme na práva první generace, do nichž řadíme práva a svobody, jejichž původ lze spatřovat již v 17. a 18. století a dále práva druhé generace, kam se řadí práva hospodářská, sociální a kulturní, jejichž rozvoj je spjat zejména s přelomem 19. - 20. století. Do práv třetí generace pak patří práva solidarity, jako např. právo na mír, na informace nebo na zdravé životní prostředí.³¹

Prameny lidských práv v ČR

Základní legislativu v ČR tvoří Ústava, Listina základních práv a svobod a Mezinárodní smlouvy o lidských právech

Ústava

Současná Ústava České republiky byla přijata dne 16. prosince 1992 Českou národní radou jako ústavní zákon ČNR č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky byla vyhlášena ve sbírce zákonů a 1. ledna 1993 nabyla účinnosti. Poté proběhlo pět novelizací ústavními zákony, ta poslední v roce 2002 – tzv. Euronovela³²

Charakteristika

Ústava ČR je psaným dokumentem a je ústavou reálnou. O reálné ústavě hovoříme, pokud se právní a faktická ústava ve státě alespoň přibližně kryjí, tedy pokud

³¹ viz. výše v práci podrobněji k členění práv dle generací.

³² Malenovský, J. Mezinárodní právo veřejné, jeho obecná část a poměr k vnitrostátnímu právu, zvláště k právu českému, 4. opravené a doplněné vydání. Brno: Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 2004, s. 426-427

jde o shodu litery ústavy se skutečností. K tomuto krytí dochází, i když je realizováno jen jádro ústavy. To, že ústava obsahuje fiktivní ustanovení, z ní ještě nečiní ústavu fiktivní, ale stále se jedná o ústavu reálnou. Změnu ústavy ČR lze provést jen složitějším postupem než u obyčejných zákonů, proto se v našem případě jedná o ústavu označovanou jako rigidní. Ústava ČR je výsledkem kompromisu a nejedná se tedy o ústavu revoluční, kterou by prosadila vítězná třída, ani o ústavu oktrojovanou, kterou by lidu darovala vládnoucí autorita. Hovoříme o ústavě dohodnuté, neboli ústavě – paktu. Z hlediska státního zřízení a formy vlády máme ústavu demokratickou a republikánskou (čl. 1 a čl 54).

Obsah

Obsahem ústavy jsou pravidla chování, tj. právní normy jako státněmocenské příkazy sloužící k regulaci ve společenských vztazích, jako jsou otázky organizace státu, jeho práva a pravidla činnosti státních orgánů, a vyjádřené ve formě základního zákona. Dále se jedná o vztah státu a společnosti nebo jiným výrazem postavení jednotlivce. A nakonec jsou to cíle státu a hodnoty, na kterých má být založena jeho činnost, organizace, vztah s jednotlivci a právo.

Text české ústavy je rozdělen do preambule a osmi hlav o celkovém počtu 113 článků. Po slavnostní preambuli základních ustanovení následují v duchu dělby moci hlavy o moci zákonodárné, výkonné a soudní. Ústava říká, že zákonodárná moc náleží dvoukomorovému Parlamentu ČR s počtem 200 poslanců a 81 senátorů. Ústava upravuje legislativu a dotýká se otázek mandátu, kompatibility funkcí a imunity poslanců a senátorů. Dále jsou v hlavě o zákonodárné moci upraveny některé věci týkající se obrany státu a ozbrojených sil.

Hlava o moci výkonné se zabývá postavením, volbou, rozsahem kompetencí a pravomocemi prezidenta republiky. Dále se zde hovoří o vládě jakožto vrcholném orgánu výkonné moci a o dalších správních úřadech. V hlavě čtvrté nalezneme ustanovení o soudech obecných a o Ústavním soudu. Nejvyššímu kontrolnímu úřadu jako nezávislému orgánu, který vykonává především kontrolu nad hospodařením se státním majetkem a plněním státního rozpočtu, je věnována samostatná hlava. Šestá hlava patří ústřední bance státu, tedy České národní bance. Hlava následující hovoří o územní samosprávě České republiky. V poslední hlavě ústavy se nacházejí přechodná ustanovení.³³

³³ Filip, J. Ústavní právo České republiky 1. díl, 4. opravené a doplněné vydání. Brno: Masarykova univerzita a Doplněk, 2003, s. 99 – 105.

Listina základních práv a svobod

Listina základních práv a svobod (dále jen Listina) byla přijata spolu s ústavním zákonem č.23/1991 Sb. Federálním shromážděním. Po zániku ČSFR se usnesením předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. stala bez jakékoliv změny součástí českého ústavního pořádku vedle nové české ústavy. Bylo usneseno, že normy v ní obsažené mají z hlediska pozitivního práva tutéž právní sílu jako normy obsažené v ústavě a ústavních zákonech.³⁴ Listina je zákonem ústavním, včetně své preambule, jelikož součástí ústavního pořádku České republiky mohou být jen zákony ústavní. Od vstupu Listiny v platnost došlo k její novelizaci pouze jednou. A to, když ústavní zákon č. 162/1998 Sb. prodloužil možnost zadržení osoby předtím, než bude předána soudu z 24 na 48 hodin. Případné spory okolo výkladu Listiny řeší a s definitivní platností rozhoduje Ústavní soud České republiky.

Listina zaručuje každému (tedy i státu) právo domáhat se stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu, který je především povolán k tomu, aby zákonem stanoveným způsobem poskytoval ochranu právům. Tyto ústavní záruky v občanskoprávních věcech provádí procesní předpis, jímž je zejména občanský soudní řád. Jako ústavní zákon ji ve svých nálezech označuje i Ústavní soud (např. nález č. 72/1995 Sb.)

V České republice je v současnosti Listina základních práv a svobod hlavním dokumentem, který definuje vztah k lidským právům. Listina vychází z toho, že základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné. Tato práva a svobody jsou tedy považována za přirozená, a tudíž existují nezávisle na Listině. Listina tato práva nevytváří, ale pouze je deklaruje. Listina ovšem rozlišuje komu práva přiznává. Některá práva přiznává všem lidem a některá pouze občanům České republiky. Listina definuje všechna základní práva a svobody, která jsou dnes běžná v demokratických evropských státech.

Listina je dělena na preambuli Federálního shromáždění a šest hlav v celkovém počtu 44 článků.³⁵

Preambule – je uvedena bez nadpisu. Ústavodárce zde deklarativním způsobem evokuje kontinuitu českého právního myšlení a svoji právní filozofii, která provází celý ústavní dokument.³⁶

³⁴ Klíma, K. a kol. Praktikum českého ústavního práva. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, s. 195.

³⁵ Zoubek, V., Gerloch, A., Hřebejk, J. Ústavní systém České republiky, základy českého ústavního práva. 4., aktualizované vydání. Praha: Prospektrum, 2002. s. 341

³⁶ Filip, J. Ústavní právo České republiky, 1. díl, základní pojmy a instituty, ústavní základy ČR, 3. vydání. Brno: Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 1999, s. 120-121.

Hlava první je nazvána Obecná ustanovení, což je jakési normativní hmotněprávní pojetí právního státu. Principy obsažené ve člancích této hlavy se vztahují na všechna základní práva a svobody zahrnuté do Listiny a jsou východiskem při jejich výkladu.³⁷ Porušení zmíněných ustanovení Listiny proto samostatně zpravidla napadat nelze, respektive nejsou sama o sobě bezprostředně aplikovatelná. Vždy je nutno také uvést konkrétní, především hmotné základní právo nebo svobodu a tomu odpovídající ustanovení Listiny, eventuálně mezinárodního dokumentu, jež mělo být porušeno.³⁸

Hlava druhá nazvaná Lidská práva a základní svobody se člení na oddíl první – Základní lidská práva a svobody a na oddíl druhý – Politická práva.

Hlava třetí – Práva národnostních a etnických menšin jsou v Listině chápána individuálně i kolektivně.

Hlava čtvrtá obsahuje Hospodářská, sociální a kulturní práva. Tato hlava subsumuje vedle sociálněekonomických a kulturních práv navíc i práva ekologická.

Hlava pátá je nazvána Právo na soudní a jinou právní ochranu a představuje „právo procesní“.

Hlava šestá nazvaná Ustanovení společná tvoří výjimky, interpretační a realizační pravidla a ustanovení o azylu cizincům.

Konkrétně listina deklaruje práva a svobody, která lze seřadit do následujících podskupin:

- právo na život
- nedotknutelnost osoby a zákaz mučení
- právo na ochranu zdraví
- právo na příznivé životní prostředí
- fyzická a osobní svoboda lidí
- soukromí, sebeurčení a ideová svoboda
- právo každého na vzdělání
- majetková práva
- skupinová a politická práva
- národnostní a etnická práva občanů, kteří jsou příslušníky etnických menšin
- hospodářská práva ochrany rodiny a dětí.

³⁷ náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 31/1994

³⁸ náleží Ústavního soudu ČR, sp. zn. Pl. ÚS 305/2000

Obecně lze říci, že v Listině jednoznačně převládají práva nad povinnostmi. Je také zřejmé, že katalog lidských práv má neustále tendenci se rozšiřovat, dochází k explozi lidských práv, a to může být jednou z příčin narůstání nejasností v jejich samotném chápání. Lidská práva jsou jakýmsi odrazem morální vyspělosti současné civilizace.

Mezinárodní smlouvy

Pramenem lidských práv v České republice jsou vedle Ústavy a Listiny také podle článku 10 Ústavy³⁹ mezinárodní smlouvy. Podle toho, jaká právní síla je přiznávána smlouvám o lidských právech v právních řádech (většinou Ústavami) jednotlivých států, lze českou situaci charakterizovat asi následovně: Ústavní normativní příkaz k právní síle mezinárodních smluv o lidských právech je modifikován judikaturou ústavních soudů. S přijetím euronovely Ústavy přestala normativně existovat samostatná kategorie mezinárodních smluv o lidských právech obdařená vyšší právní silou než má zákon, avšak judikatura Ústavního soudu České republiky stav modifikovala. Obecné soudy, které mají aplikovat všechny mezinárodní smlouvy, tj. včetně lidskoprávních smluv namísto zákona, pokud je s nimi zákon v kolizi, tak činí velmi výjimečně. A z druhé strany otázka případné kolize mezi smlouvou o lidských právech a domácí ústavou nebyla zatím řešena. Podle čl. 10 Ústavy je Česká republika vázána na mezinárodní smlouvy, které mají přednost před zákonem, neboť mají stejnou právní sílu jako ústavní zákony a jde zde především o to, aby litera tohoto článku byla uvedena do života.⁴⁰

1.4 Ochrana lidských práv státem

Je nutno zdůraznit, že pokud chceme hovořit o právním státě a o právech obyvatel demokratického státu, musí tato práva obyvatel chránit především stát a jeho instituce. Tuto ochranu představuje především činnost soudů všech stupňů, činnost parlamentu jako instituce tvořící a projednávající zákony, jejich změny, činnost vlády, která vykonává a zajišťuje potřeby obyvatel v širším slova smyslu a jejich správu. Jak je vidět, na ochraně práv obyvatel právního státu se tedy musí podílet složky moci soudní, zákonodárné i výkonné. Práva obyvatel státu jsou spjata s povinnostmi jejich zabezpečení, ochrany a výkonu. To se týká i lidských práv, vyplývajících z práv

³⁹ podle názoru Ústavního soudu vysloveném v nálezů sp.zn. Pl. ÚS 752/02 ze dne 15.4.2003 jsou dokonce součástí ústavního pořádku.

⁴⁰ srovnej *Ústavní zákon č. 1/1993 Sb.*, Ústava ČR, čl. 10.

přirozených, jejichž ochraně a naplňování musí stát věnovat mimořádnou pozornost. Jak se dozvídáme již z preambule a článku 1 Ústavy, je Česká republika stát, založený na úctě k lidským právům a na zásadách občanské společnosti a dodržuje závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodních smluv.

Podstatou práva na soudní ochranu je co nejširší možnost obrátit se na soud, tj. zahájit soudní řízení, jakož i povinnost státu zajistit, aby proces proběhl adekvátním způsobem. Součástí tohoto práva není, aby byl vydán rozsudek určitého obsahu, protože ten určí teprve průběh a výsledek procesu bez ohledu na to, zde ten, kdo se obrací na soud, je skutečně nositelem práva, o jehož ochranu jde. Nestrannost a nezávislost soudů nejsou samoučelné. Jde o principy funkční. Jejich funkčnost spočívá v tom, že existují záležitosti, které musí být řešeny pouze takovými orgány, které mají tyto vlastnosti. Právo na soudní ochranu z tohoto hlediska zajišťuje jedinou přiměřenou ochranu. V Listině je zakotvena i presumpce neviny, v souladu s kterou je každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena. Jen soud rozhoduje o vině a trestu za trestné činy.

Nyní je asi namístě uvést státní instituce, které mají povinnost chránit základní lidská práva a svobody. Přímo ústavně zakotvenou povinnost chránit tato práva mají soudy. Článek 4 Ústavy říká: „Základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci.“ Proto se nejdříve zaměříme právě na soudy a jejich roli při ochraně základních práv a svobod.

Obecné soudy

Soustava obecných soudů, která sestává ze soudů okresních, krajských, vrchních a Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, není jednotná a rozpadá se na tři větve (běžné v románsko-germánské právní rodině) podle toho, o jakých druzích sporů jsou jednotlivé soudy jménem republiky příslušné rozhodovat: větev soudnictví civilního, trestního a správního.

K projednání civilní žaloby jsou k řízení v prvním stupni zásadně příslušné okresní soudy. Krajské soudy rozhodují jako soudy prvního stupně ve stanovených věcech a ve druhém stupni o odvoláních proti rozhodnutím okresních soudů. O odvoláních proti rozhodnutím krajských soudů jako soudů prvního stupně rozhoduje vrchní soud. O dovoláních proti rozhodnutím krajských soudů nebo vrchních soudů rozhoduje Nejvyšší soud.

Přestože jsou možná soudy v České republice považovány veřejností spíše za nástroje represe, jsou především povolány k tomu, aby chránily práva obyvatel, a to především práva lidská.

Ústavní soud

Ústavní soud ČR je v historii ČSR a ČSFR v pořadí již čtvrtým ústavním soudem, jemuž je svěřena ochrana ústavnosti v širším slova smyslu.⁴¹

Ústavní soud je oddělen od systému ostatních soudů, tedy soustavy všeobecného soudnictví. Ústavní soud hraje významnou roli při ochraně lidských práv jako jediný specializovaný soudní orgán ochrany ústavnosti. Ústavní soud jako jediný státní orgán svého druhu v České republice je tedy aplikací modelu koncentrovaného a specializovaného ústavního soudnictví.⁴²

Sídlem Ústavního soudu je Brno. Ústavní soud je kolegiální demokraticky uspořádaný orgán. Všichni jeho soudci jsou si při výkonu funkce rovni a v rámci soudu se při výkonu ústavního soudnictví nevytváří žádná pevná hierarchie. Ústavní soud je soudním orgánem ochrany ústavnosti a povinností soudců je rozhodovat nezávisle a nestranně. Soudci jsou oproštěni od jakýchkoliv politických a jiných vlivů, jsou vázáni pouze ústavními zákony, mezinárodními smlouvami podle čl. 10 Ústavy. Podrobnější hmotněprávní i procesní úpravu pak obsahuje zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu. Ústavní soud je soudem permanentně fungujícím, složeným ze soudců, kteří splňují Ústavou stanovené předpoklady a kteří svou funkci vykonávají jako své povolání.

Obecně lze o ústavním soudnictví, resp. soudu říci, že se zpravidla jedná o ústavní orgán. O tom vypovídá především to, že jeho postavení je vymezeno zpravidla přímo v ústavách jednotlivých států a speciálními zákony. Každá fyzická i právnická osoba jako účastník nebo jako vedlejší účastník řízení před Ústavním soudem musí být zastoupena advokátem. V plné moci k zastupování musí být výslovně uvedeno, že je udělena pro zastupování před Ústavním soudem. Ústavní soud advokáty stěžovatelům nepřiděluje.

Jeho činnost je značně autonomní a není podřízena žádným jiným státním orgánům. Ústavní soud je soudním orgánem, nebo alespoň orgánem soudního typu, disponuje tedy klasickými prostředky soudů a jedná na základě kvalifikovaného návrhu na zahájení řízení. Jeho rozhodnutí jsou závazná, a to buď vůči konkrétním subjektům

⁴¹ Šimíček, V., Ústavní stížnost. 2. vydání. Praha: Linde, 2001, s. 221

⁴² Sládeček, V., Ústavní soudnictví. Praha: C.H. Beck. 1999. s. 23-25.

(*inter partes*) nebo dokonce proti všem (*erga omnes*). Mezi hlavní funkce ústavního soudnictví patří zejména kontrola zákonodárné, výkonné a soudní moci a samosprávy. Dále vytváří ochranu objektivního ústavního práva a prosazování základních práv a svobod.

Ústavní stížnost

Různé definice ústavní stížnosti se shodují alespoň na základních pojmových znacích. To, že je ústavní stížnost specifickým prostředkem k ochraně základních práv a svobod, znamená, že stížnost je možné podat pouze za určitých okolností a Ústavní soud se jí nemusí zabývat vždy, ale jen v případech vymezených zákonem. Ústavní soud není superrevizní instancí a nemá tudíž neomezené právo přezkumu předchozích řízení. Nestačí proto, když je napadené rozhodnutí objektivně chybné, nýbrž tato vadnost musí spočívat právě v nerespektování ústavně zaručených základních práv a svobod. Oprávnění k přezkumu existuje tehdy, když rozhodnutí obecných soudů obsahují výkladovou vadu, která spočívá na zásadně nesprávném pojetí významu základních práv, obzvláště na rozsahu jejich oblasti ochrany.

Specifickým znakem ústavní stížnosti je to, že k jejímu podání může zásadně dojít až subsidiárně, tedy až po vyčerpání všech jiných prostředků k ochraně práva, které vnitrostátní právní řád nabízí. Nejedná se tedy o řádný ani mimořádný opravný prostředek v tradičním procesněprávním smyslu. V případě ústavní stížnosti se jedná o zahájení zcela nového řízení, které je charakteristické tím, že je zcela nezávislé na dalších řízeních a v žádném případě se nejedná o jakékoliv zjednodušení nebo obejití jinak stanoveného právního postupu.

Dalším znakem ústavní stížnosti je to, že soud musí hodnotit důvodnost stížnosti z hlediska ústavnosti a ne z hlediska zákonnosti. Z toho vyplývá, že jeho úkolem není ochrana zákonnosti, ale ochrana ústavnosti. Dalším znakem ústavní stížnosti je to, že stížnost nemůže směřovat proti subjektům soukromého práva, přestože i subjekty soukromého práva mohou v konkrétních případech porušovat základní práva a svobody fyzických i právnických osob. Stížnost tedy nemůže být namířena proti zásahu orgánu veřejné moci. Ústavní stížnosti můžeme rozlišit na stížnosti procesní a hmotněprávní, a to podle toho, v čem stěžovatel spatřuje protiústavnost zásahu orgánu veřejné moci do svých ústavně zaručených základních práv nebo svobod. Za procesní stížnosti lze označit ty, které směřují proti porušení některého z principů, které jsou označovány jako právo na spravedlivý proces. Řízení před Ústavním soudem se však v poslední době

stává častým předmětem stížností na Českou republiku u Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku. To vše vrhá negativní světlo na otázku zajištění ochrany lidských práv na vnitrostátní úrovni. Ústavnímu soudu je též vytýkán přílišný formalismus.

Parlament České republiky

Poslanci a senátoři musí při své činnosti, tedy při projednávání a přijímání zákonů a novel, posuzovat a zvažovat, zda je navrhovaná právní norma v souladu či nesouladu s Listinou základních práv a svobod a přijatými mezinárodními úmluvami. Členové Poslanecké sněmovny a Senátu v praxi posuzují, zda nejsou navrhovaná ustanovení v rozporu s ustanoveními mezinárodních smluv pomocí petičního výboru. Ten vybírá texty navrhovaných zákonů, jejichž ustanovení by mohla mít dopad na situaci lidských práv a posuzuje z tohoto hlediska navržené texty zákonů a novel a upozorňuje pak plénum na případné nesrovnalosti. Plénum potom uvádí nesrovnalosti v debatě na pravou míru. Dalším úkolem Parlamentu v této oblasti je přijímání samotných úmluv o lidských právech. Zdaleka ne všechny tyto úmluvy v rámci Rady Evropy a OSN již Česká republika přijala, některé stále na své přijetí čekají. Nejedná se jen o smlouvy jako takové, ale i o dodatkové protokoly a dodatky těchto smluv.

Další funkcí zákonodárského sboru v oblasti ochrany lidských práv je řešení problémů, které se vyskytují v praxi. Mělo by tak být konáno zákonodárnou iniciativou Parlamentu, která je založená buď na podnětech a zjištěních jednotlivců, obcí, krajů, nevládních organizací nebo samotných poslanců a senátorů. Dalším úkolem Parlamentu je vydávání stanovisek ke zprávám, které jsou předkládány veřejným ochráncem zpráv a vládním zmocněncem pro lidská práva. Kromě uvedených činností se poslanci a senátoři vyjadřují pro doporučení vlády k zahraničním humanitárním misím a misím na obranu lidských práv, které jsou vysílány do problémových a konfliktních oblastí světa.

Senát ještě zřizuje speciální výbor nazvaný Výbor pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice.⁴³ Při činnosti tohoto výboru je věnována značná pozornost dodržování lidských práv, tak jak jsou definovaná Listinou. Pečlivě sleduje soulad schvalovaných zákonů se závazky plynoucími z mezinárodních smluv a zvláštní důraz klade na ochranu národnostních menšin a boj proti rasismu a xenofobii. V celé své činnosti se výbor snaží co nejvíce přispět k harmonizaci českého práva s normami OSN, Rady Evropy a zejména Evropské unie. Současný výbor byl ustanoven pro 7. funkční období Senátu v listopadu roku 2008. Už z názvu výboru vyplývá velký rozsah jeho

⁴³ Kancelář Senátu [citováno 20.4. 2009]. Dostupný z URL: <<http://www.senat.cz/organy/>>

působnosti. Všechny jeho členy spojuje hluboký zájem o svěřenou problematiku. Složení výboru odpovídá politické struktuře Senátu.

Vláda České republiky a ministerstva

Problematikou lidských práv se vláda zabývá jednak při svých zasedáních a jednak pověřuje jednotlivá ministerstva, aby se jimi zabývala. Tím, aby se jednotlivými problémy v rámci své činnosti a rozsahu kompetencí zabývala, jsou pověřována především ministerstva, která jsou z hlediska ovlivňování těchto práv citlivá. Některá ministerstva dokonce zřizují specializovaná oddělení, obory a inspekce zabývající se přímo lidskými právy, ať již komplexně nebo v rámci resortu.

Ministerstvo zahraničních věcí nezasahuje na rozdíl od jiných resortů do vnitrostátní ochrany práv a svobod, ale odpovídá za soulad právního řádu s mezinárodními závazky České republiky a své pravomoci vykonává při ochraně a rozvoji lidských práv vůči ostatním resortům a specializovaným ústředním orgánům.⁴⁴ Do náplně oboru lidských práv patří zejména zpracovávání problematiky lidských práv a svobod v prostředí mezinárodního společenství, zajišťování mezinárodních konferencí a seminářů, sledování vývoje mezinárodního práva a udržování kontaktů se státními institucemi zabývajícími se touto problematikou, spolupráce s nevládními organizacemi a v neposlední řadě spolupráce se všemi stálými misemi u mezinárodních organizací.

Ministerstvo spravedlnosti je ústředním orgánem správy pro soudy a státní zastupitelství. Také je mu podřízená vězeňská služba České republiky. Dále plní ministerstvo úkoly spojené s legislativní činností vlády.

Ministerstvo vnitra zabezpečuje koncepční, rozborovou a metodickou činnost, pokud se jedná o sledování lidských práv v oblasti působnosti Ministerstva vnitra a navrhuje potřebná opatření. Spolupracuje taktéž s mezinárodními, zejména evropskými institucemi zabývajícími se ochranou lidských práv a s nevládními organizacemi. V rámci tohoto ministerstva působí odbor pro prevenci kriminality, který se též jako celek podílí na řešení celospolečenských problémů s lidskoprávní dimenzí (např. obchodování s lidmi, domácí násilí, prostituce, divácké násilí a problematika romské menšiny). Působnost ministerstva vnitra v oblasti lidských práv se týká i inspekce ministra vnitra, která řeší případy nezákonného či nesprávného chování policistů nebo jiných pracovníků v resortu Ministerstva vnitra.

⁴⁴ Odbor lidských práv a transformační politiky (LPTP) [citováno 20.4. 2009]. Dostupný z URL: <<http://www.mzv.cz/lidskaprava>>

Ministerstvo pro lidská práva a menšiny má ochranu práv již v samotném názvu. Tento resort se zabývá tématy, která se týkají každodenního života a mezilidských vztahů všech občanů země. Ministr je zodpovědný za oblast lidských práv. Podle cílů tohoto ministerstva je prioritou přijetí antidiskriminačního zákona, jehož přijetí by znamenalo ještě větší ochranu lidských práv, než jaká je nyní. Ministr dále usiluje o to, aby se občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, nadace a další neziskové subjekty staly plnohodnotnou součástí společenského vývoje v zemi.

Poradní orgány vlády

Vláda České republiky zřizuje v zájmu ochrany a monitoringu konkrétních společenských otázek specializované poradní orgány. Jedná se především o Radu pro národnostní menšiny, Radu pro záležitosti romské komunity a o Radu Vlády České republiky pro lidská práva.⁴⁵ Tato rada vznikla jako poradní orgán pro ochranu lidských práv a základních svobod. Ve své činnosti sleduje i dodržování Ústavy České republiky, Listiny základních práv a svobod a mezinárodních smluv o lidských právech, jimiž je naše republika vázána. Působí též na zvyšování obecného povědomí o lidských právech a způsobech jejich prosazování. Dále Rada zpracovává pro vládu návrhy týkající se koncepcí politiky v jednotlivých oblastech ochrany lidských práv, a to z vlastní iniciativy nebo v rámci úkolů uložených vládou. V čele Rady stojí její předseda, který je zmocněncem pro lidská práva a odpovídá za činnost Rady vládě. Místopředsedou Rady je zástupce ředitele odboru pro lidská práva Úřadu vlády. Dalších osmnáct členů Rady jsou představitelé ústředních orgánů státní správy a představitelé občanské a odborné veřejnosti, zabývající se problematikou lidských práv. Rada zřizuje pro své potřeby i stálé výbory, které mohou přizvat k součinnosti i externí pracovníky. Své závěry ze svojí činnosti zpracovávají pracovníci Rady a každoročně vydává Rada zprávu o stavu lidských práv v ČR. Rada vlády pro lidská práva se stala během svého trvání a systematické činnosti významnou a respektovanou institucí v oblasti lidských práv. Menšinovou problematiku v agendě Vlády ČR řeší další dva poradní orgány vlády- Rada pro menšiny a Rada pro záležitosti romské komunity. Smyslem činnosti těchto poradních orgánů je snaha vlády o odstranění rasové diskriminace.

⁴⁵ Statut Rady vlády České republiky pro lidská práva (přijatý usnesením vlády ze dne 22. října 2001 č. 1082.) [citováno 21.4.2009]. Dostupný z URL: <<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/>>

Policie České republiky

I Policie České republiky patří k významnému ochránci lidských práv. Ze samotného hesla policie „Pomáhat a chránit“ a její základní funkce vyplývá, že policie existuje pro to, aby chránila práva, a to včetně těch lidských. Je tedy významným ochráncem lidských a občanských práv. Samotná podstata a povaha policie ji činí odpovědnou za případné zneužívání jejích práv a pravomocí. O takové porušení se může jednat například v případech nepřiměřeného užívání síly, násilí, diskriminačního postupu, korupce, hrubostí v jednání, arogance, bezohlednosti postupu atd. Proto se jeví jako nezbytnost důsledné a cílevědomé vzdělávání a výchova policistů. K této výchově dochází jak při samotném výkonu služebních povinností, tak ve zvláštních kurzech a školách. V návaznosti na Evropskou úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod přijala Rada Evropy v roce 1979 dokument zvaný Deklarace o policii. Tento dokument nemá sice žádnou právní sílu, ale mimo jiné formuje etické zásady policejní činnosti a je používán jako podklad inspirace pro vytváření norem výkonu policejní služby.

Ochrana v ozbrojených silách České republiky

V armádě ČR se při ochraně lidských práv hovoří především v souvislosti s ochranou lidských práv vojáků. V rámci působnosti nejvyššího kontrolního orgánu Ministerstva obrany – inspekce ministra obrany – byla zřízena funkce hlavního inspektora ochrany lidských práv. Kromě vyřizování konkrétních stížností vojáků na porušování lidských práv vykonává tento orgán také preventivní kontroly u jednotlivých vojenských útvarů. Oddělení lidských práv, které je hlavnímu inspektorovi podřízeno, stanovuje koncepci ochrany lidských práv v celém resortu obrany.

Veřejný ochránce práv

Významnou vnitrostátní institucí na poli ochrany základních lidských práv a svobod je veřejný ochránce práv – ombudsman, který působí zejména jako vnější, nezávislý institut. Zajišťuje ochranu práv a oprávněných zájmů občanů v oblastech, kde se střetávají se subjekty, které vykonávají státní správu. Může též působit v pozici „mediátora“ mezi zúčastněnými stranami.⁴⁶

⁴⁶ Hrabcová, D. Několik úvah o činnosti veřejného ochránce práv v České republice. In Hrabcová, D. *Postavení a role ombudsmana v demokratické společnosti*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2002, s. 56.

Kořeny veřejných ochránců sahají až do starověku, a do to starého Egypta. Za kolébku novodobých ombudsmanů je nutno pokládat Švédsko. Ostatně i výraz ombudsman pochází ze švédštiny a v překladu znamená „osoba jednající v zájmu jiné osoby“. Švédské království zakotvilo do svého základního zákona instituci parlamentního komisaře pro spravedlnost již v roce 1809. Snahy o uzákonění institutu veřejného ochránce práv v České republice spadají do první poloviny 90. let dvacátého století. Samotné jeho zřízení bylo dlouho odkládáno. Jelikož byl zákon o veřejném ochránci práv přijat po desetiletém úsilí, dostal se tak tento orgán snadno do povědomí veřejnosti. V současnosti se jedná o asi nejznámější instituci chránící základní lidská práva a svobody. Rok po přijetí zákona, v prosinci 2000, byl zvolen první český ombudsman – Otakar Motejl. Zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv vymezuje ve svém §1 věcnou působnost ochránce takto: „působí k ochraně osob před jednáním úřadů a dalších institucí uvedených v tomto zákoně, pokud je v rozporu s právem, neodpovídá principům demokratického právního státu a dobré správy, jakož i před jejich nečinností a tím přispívá k ochraně základních práv a svobod.“ Toto vymezení dává ochránci oporu, aby zasáhl v jakékoliv situaci, kdy má podezření, že postup úřadu nebyl správný. Může se jednat o drobná banální pochybení nebo až o porušení zákona či jednání, které vzbuzuje podezření, že jím může být zasaženo nepřiměřeně do základních práv a svobod.⁴⁷ Působnost ochránce, co se týče úřadu, na které se vztahuje, vyjmenovává zákon. Ze zákona dále vyplývá, že ochránce je volen Poslaneckou sněmovnou na maximálně dvě po sobě jdoucí šestiletá období a je volen z kandidátů, kteří jsou po dvou navrhováni prezidentem republiky a Senátem. Ze své činnosti je ochránce odpovědný Poslanecké sněmovně, které také podává čtvrtletní a roční zprávy o své činnosti. Práce kanceláře veřejného ochránce práv, která má sídlo v Brně prokazuje, že existence této instituce má velké opodstatnění. A to především proto, že se nezabývá právy občanů jen zprostředkovaně v obecné rovině, ale řeší je individuálně a slouží tak občanům a dalším obyvatelům České republiky přímo.

⁴⁷ Šabatová, A. Ombudsman a lidská práva. Brno: Doplněk, 2008. s. 81-82.

2 Právo na soukromí

Po letech totality, pro kterou byl každý jedinec potenciálně nebezpečným faktorem, a proto jej omezovala v osobním rozvoji a často mu upírala i přirozená práva, se česká společnost vydala novým směrem. Navázala na cestu, ze které ji odvedly nejdříve tragické události druhé světové války a poté na dlouhých čtyřicet let únorový převrat. Se společenským zlomem v roce 1989 začíná i transformace právního řádu, který je třeba přizpůsobit návratu k tržněhospodářským vztahům. Nové, svobodnější, a tím v určitém smyslu i drsnější prostředí si vyžádalo úpravu ochrany osobnostních práv. Během devadesátých let 20. století dochází v oblasti ochrany osobnosti k soustavné specializaci. Jsou vydávány samostatné právní předpisy, které doplňují obecnou občanskoprávní úpravu všeobecného osobnostního práva.

Občanský zákoník se v části věnované ochraně osobnosti po roce 1989 příliš nezměnil, došlo pouze k určitému zpřesnění a doplnění obecných ustanovení. V demonstrativním vymezení osobnosti v § 11 z. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, byly kromě života, zdraví, občanské cti, jména a projevů osobní povahy doplněny i další její složky, které byly v minulosti výrazněji porušovány. Jednalo se o lidskou důstojnost a soukromí. Rovněž došlo k rozšíření forem činností, ve kterých může docházet k zásahům do práva na ochranu osobnosti, o obrazové záznamy.

Pojem soukromí je každému znám, může mít stovky různých definic, ale přesto není jednoduché vysvětlit ho jednou větou. Soukromí je vše, co se týká osobní oblasti každého z nás. Do soukromí spadají naše hmotné i nehmotné statky, informace o našem okolí, rodině, informace o nás samotných. Vždy se jednalo o určitý prostor, kam nesmí bez našeho svolení nikdo vstupovat nebo do něj zasahovat. Mít dobře chráněné své soukromí bylo nedílnou součástí života v každé době a každé společnosti. Přesto, že hranice a obsah toho, co je považováno za soukromé, se může mezi různými kulturami a jednotlivci lišit, má tento pojem vždy společný základ. Soukromí můžeme definovat jako *„okruh skutečností osobního života. V případě přijetí této definice pak tedy respektování soukromí spočívá právě v tom, aby bez řádného důvodu tyto skutečnosti nebyly zjišťovány a dále šířeny.“*⁴⁸

⁴⁸ Maštálka, Jiří. *Osobní údaje, právo a my*. Vyd. 1. Praha : C.H. Beck, 2008. Str. 3.

Důležitá je i správná interpretace pojmu soukromí, jak se dočteme například ve stanovisku ÚOOÚ:

*„Pojem soukromí je dle názoru Úřadu v současné době vnímán veřejností příliš úzce, což nesporně souvisí se současným životním stylem, všudypřítomnými médii a v neposlední řadě i s prudkým rozvojem informačních technologií. Pojem soukromí resp. soukromý a rodinný život se však nevztahuje jen na prostory jako koupelny, toalety, případně na celý byt nebo dům. Soukromí znamená jistou sféru integrity jednotlivce a jeho blízkých, která obklopuje jednotlivce samého, ať se nachází kdekoli.“*⁴⁹

Vždy, když se kdokoliv z nás setká s nějakou informací nebo věcí, označenou jako soukromou, je mu jasné, že vstupuje do cizího prostoru. Platí totiž, pokud bych měl parafrázovat známé úsloví, že soukromí jednoho končí tam, kde začíná soukromí druhého. Na soukromí máme všichni i právo – viz již citovaná Listina základních práv a svobod. *„Právo na soukromí je chápáno jako nejuniverzálnější nebo nejrozsáhlejší ze všech tak zvaných osobnostních práv, chráněných občanským právem. Je tomu tak proto, že pokud je postiženo soukromí, dochází tím i k zásahu do všech ostatních osobnostních práv.“*⁵⁰ Mates ovšem dále uvádí, že jako žádné jiné právo, ani právo na soukromí není právem absolutním. Je potřeba si uvědomit, že mohou nastat situace, kdy do našeho soukromí zasáhnou námi neovlivnitelné okolnosti a kdy bude tento zásah podpořen zákonem a prováděn oprávněnou osobou /např. při pátrání po vrahovi mohou být vytipovaným občanům odebrány daktyloskopické otisky či vzorky DNA/. Současně je také nutno vzít v potaz, že existují osoby, označované jako osoby veřejného zájmu, které již svým rozhodnutím vykonávat veřejnou činnost mají větší nárok na zásahy do svého soukromí než běžní občané.

V poslední době se můžeme občas setkat s názorem, že soukromí už vlastně žádné nemáme. Že přestalo existovat. V médiích je popsán aktuální případ jedné Američanky, která se soudila za to, že jakási společnost omylem publikovala její osobní údaje na svém webu. *„Ale nedostala nic. Ukázalo se totiž, že žádné soukromí nemá. Lépe řečeno už ho na Internetu sama zveřejnila. ... Právníci předložili spis, ve kterém z dostupných*

⁴⁹ stanovisko č. 1/2008. Úřad pro ochranu osobních údajů. [on-line] [cit. 28.11.2008] Dostupné z URL: <http://www.uoou.cz/stanovisko_2008_1.pdf>

⁵⁰ Mates, Pavel. *Ochrana osobních údajů*. Vyd. 1. V Praze : Univerzita Karlova, 2002. Str. 37.

informací poskládali její život.“⁵¹ Tento případ jasně dokumentuje riziko, které může hrozit každému z nás, pokud si svého soukromí nebudeme vážit a budeme ho lehkomyšlně drobit a rozdávat po kouskách. Až nezbude opravdu nic.

Je nutné si uvědomit, že hlavní impuls, díky kterému vyvstala na povrch potřeba chránit si své soukromí, není ani tak politický, jako spíše informačně-technologický. Až s nástupem informační společnosti a v souvislosti s rozvojem a zdokonalováním informačních technologií jsme začali přikládat ochraně osobních údajů a svého soukromí větší důležitost. Jako u mnoha výtobytků moderního světa, tak i u nových informačních technologií přichází spolu s nimi i druhá stránka dopadu jejich existence na naši společnost. Jedná se o určitou ambivalenci v možnostech využití těchto technologií. Na jednu stranu nám pomáhají, zpříjemňují život, na stranu druhou přinášejí různá rizika, mezi která hrozba ztráty soukromí jistě patří. Velmi zajímavý názor vyslovil bývalý předseda ÚOOÚ doktor Karel Neuwirt:

*„Informatika posledních dvou desetiletí je ovlivněna nebývalým rozvojem všech technologií s informatikou souvisejícími. Znalosti detailů technického řešení přesáhly znalosti a možnosti jejich pochopení většiny uživatelů. Výpočetní technika a informatika vůbec se staly oborem, který umíme užívat, avšak nerozumíme jeho technické podstatě. ... Tím, že dříve uživatel technického zařízení znal jeho podstatu a řešení, věděl také jak pracuje a co od něj může očekávat, znal jeho omezení a často jej uměl sám opravit. Dnešní informační technologie můžeme většinou jen využívat, aniž často chápeme na jakých principech pracuje. Fantastické možnosti informačních technologií poskytují nepřebornou škálu jejich využití, usnadňují a zkvalitňují život dnešní společnosti. Ruku v ruce však poskytují nástroje na možné omezování práv a svobod občanů, např. tím, že dávají nebývalé možnosti uchovávání dat a informací o občanech, jejich snadné a rychlé dostupnosti. Není v možnostech jednotlivců sledovat jakými cestami, komu a k jakému účelu jsou údaje o nich poskytovány. Vzniká reálné nebezpečí vzniku orwellovského světa „Velkého bratra“, který ví o občanovi vše a sleduje jej na každém kroku.“*⁵²

⁵¹ Čermák, Miloš. Bojíte se o své soukromí? Žádné nemáte. In: *Reflex*. Ročník 2008, číslo 50, str. 40.

⁵² Neuwirt, Karel. *Informační společnost ve zdravotnictví a elektronické karty – II.* [on-line] [cit. 1.12.2009] Dostupné z URL: <http://www.zdrav.cz/web/mpz/mpz4704__v__neuwirt_k_inf_sys.htm>

Pokud dnes mluvíme o orwellovském světě a „Velkém bratrovi“, chápeme tyto pojmy jako synonyma pro svět, ve kterém jsme soustavně někým sledováni. Tyto myšlenky uvedl v život spisovatel George Orwell ve svém románu⁵³ s názvem 1984, který byl poprvé⁵⁴ vydán již v roce 1949. Toto svým způsobem vizionářské a antiutopické dílo zavede čtenáře do fiktivního světa, pojmenovaného Oceánie, který se vyznačuje absolutní totalitou a tvrdou diktaturou. V čele tohoto státu stojí Strana a její vůdce, jakýsi „imaginární“ Velký bratr. Občané jsou pomocí různých technik ustavičně sledováni tzv. ideopolicií. Na veřejných prostranstvích i v soukromých prostorách jsou umístěny obrazovky, jejichž pomocí je monitorováno veškeré dění. Každý prohřešek proti vládnoucí Straně je tvrdě trestán. Heslo „Velký bratr tě sleduje“ je pro všechny občany každodenní realitou – všichni musí povinně obětovat své soukromí. A ač není samotná existence Velkého bratra nakonec potvrzena, přesto má schopnost udržovat své „poddané“ v relativní poslušnosti.

Orwell ve svém románu vytvořil určitý koncept světa, který funguje na několika důležitých principech. Jeho hlavními charakteristikami jsou manipulace, eliminace vlastního myšlení a soukromí, diktatura jedné strany, slepé dodržování ideologie a propaganda. Je nutné vzít v úvahu, že román 1984 vyšel na sklonku čtyřicátých let minulého století. Je tedy evidentní, že to byla jistá reakce na vznik a rozmach nedemokratických režimů v době po ukončení druhé světové války. Tento román byl ve své době jistým mementem, varováním před hrozbou nástupu totality, reakcí na nástup stalinismu v tehdejší Sovětské svazu. Dnes již víme, že k nastolení tak tvrdého režimu, jak ho popisuje Orwell, nakonec nikde nedošlo (nejblíže k němu má snad jen totalitní diktatura Severní Korey). Nicméně je zřejmé, že někteří z nás považují situaci opravdu za vážnou.

„George Orwell se ve svém odhadu zmýlil takřka o patnáct let. K tomu, před čím nás varoval na rok 1984, došlo až nyní: Na konci druhého tisíciletí nás jiní znají lépe, než se známe my a vědí toho o nás více, než je nám milé. Přelom tisíciletí s sebou přinesl nový problém – dostali jsme se do centra zájmu lovců dat.“⁵⁵

⁵³ Orwell, George. 1984. 1. vyd. Praha : Levné knihy KMa, 2000. 328 s. ISBN 8073090023

⁵⁴ v anglickém originále pod názvem „Nineteen Eighty-Four“

⁵⁵Reischl, Gerald. *Sběratelé elektronických dat pod lupou*. Vyd. 1. Praha : Knižní klub, 2001. Str. 9. ISBN 8024205149.

Právě proto se dnes opět o orwellovském světě začíná mluvit – ovšem v trochu jiných intencích. Domnívám se, že dnes nám snad opravdu nehrozí nastolení totalitní moci a zavedení diktatury jedné strany. Nicméně hrozba univerzálního monitoringu je nevíтанou daní za technologické a informační propojení světa.

Jak jsem již uvedl, pojem „Velký bratr“ se dnes obecně používá jako označení pro sledování, odposlechy, monitoring a podobná narušení soukromí osob. Jsou takto v přeneseném slova smyslu označovány také organizace, státní instituce i jednotlivci, zasahující svým jednáním do privátních zón ostatních. Bývají takto nazývány i projekty, které svou podstatou umožňují sledování lidí; například zavedení kamerového hlídacího systému do ulic Brna si vysloužilo článek s názvem „*Velký bratr už v Brně sleduje i Bronx.*“⁵⁶ V této souvislosti bych ovšem podotkl, že sledování kamerami a s ním spojené označení „Velký bratr“ má svůj původ v jisté televizní soutěži. Tato celosvětová komerční reality show s názvem Big Brother byla založena na principu nepřetržitého sledování soutěžících v uzavřených místnostech a souběžného vysílání těchto záběrů v televizi. Nejsem si ovšem jistý, zda by George Orwell dal souhlas ke spojení jeho dnes už nesmrtelné postavy s tímto, pokleslým druhem zábavy.

Vizuální sledování občanů je nejznámější, nejčastější a také nejobávanější formou zásahu státní moci do soukromí obyvatel. Kamerové systémy a jejich používání jsou dle mého názoru rovněž nejdiskutovanějším prostředkem sledování osob. Nebezpečí plynoucí z použití platebních karet není zatím tak velké, sledování přes mobilní telefony nechává občany více méně lhostejnými, o technologiích typu RFID⁵⁷ málokdo ví. Ale o kamerách, které nás snímají na různých místech, už většina z nás tuší a na jejich přítomnost má nějaký názor. Jako u málokteré z těchto technologií se zde můžeme setkat s velmi širokým spektrem subjektivních hodnocení. Na jedné straně stojí ti, kteří kamerové systémy vítají, na straně druhé jejich zarytí odpůrci. U kamerových systémů je toto dilema bezpečnosti versus ochrany soukromí asi nejvíce patrné. V souvislosti s kamerami se též objevuje jeden psychologicko-sociální jev. Někteří přecitlivělí jedinci jsou chorobně přesvědčeni o tom, že je někdo neustále sleduje a přítomnost kamer v ulicích a budovách jejich paranoidní strach ještě umocňuje.⁵⁸ V těchto obavách mohou být někteří z nás posilováni i různými excesy, které se v souvislosti se sledovacími

⁵⁶ Velký bratr už v Brně sleduje i Bronx. *Deník.cz*. [on-line] [cit. 4.12.2009] Dostupné z URL: <http://brnensky.denik.cz/policejni_vidoa/velky-bratr-uz-v-brne-sleduje-i-bronx20081001.html>

⁵⁷ RFID (Radio Frequency Identification – identifikace na rádiové frekvenci), laicky řečeno se jedná o novou generaci identifikátorů, fungujících na bázi čipů (využití např. při chovu psů nebo k ochraně zboží v obchodech)

⁵⁸ Rýdl, Jan. *Život pod dohledem kamer*. [on-line] [cit. 2.4.2009] Dostupné z URL: <<http://revue.idnes.cz/zivot-pod-dohledem-kamer-086-/lidicky.asp?c=2000M141v01B>>

systemy občas objeví v médiích – viz. případ z Mikulova, kde policie na svých stránkách zveřejňovala záběry nevhodně se chovajících občanů⁵⁹ nebo známá kauza plzeňských strážníků, kteří místo dopravního provozu na křižovatce namířili kameru do okna soukromého bytu a záběry byly poté on-line přenášeny přes internet.⁶⁰

Sítě kamerových sledovacích systémů⁶¹ se dnes instalují skoro na všech veřejných prostorech, ale i na velkém počtu neveřejných míst. Důvod jejich masového šíření je jednoduchý – ochrana majetku, osob a také velmi populární boj proti terorismu. Je nesporné, že tyto systémy představují opravdu velmi významné bezpečnostní opatření. Další jejich výhodou může být snadné uživatelské ovládání a v neposlední řadě jejich klesající cena a tím lepší finanční dostupnost. Instalace kamerového systému vyjde obchodníka mnohem levněji, než kdyby si platil nepřetržitou fyzickou ochranu svého obchodu. A netýká se to jen obchodů – kamery dnes najdeme v ulicích měst a obcí, v budovách státních institucí, v bankách, v soukromých firmách a výrobních závodech, v bytových domech, na univerzitách, ve školách, nemocnicích, sociálních ústavech, vězeních, restauracích a dokonce i v kostelech.

Na základě toho je velmi složité poznat, čím „oko“ nás právě sleduje. V některých obchodech či na některých úřadech se můžeme setkat s písemným upozorněním, že je objekt sledován. Běžně nás také sledují kamery patřící nejružnějším subjektům – „*od státní i městské policie, které k tomu mají zákonnou licenci (povinnosti a omezení týkající se nakládání se získanými záznamy však jsou dány i pro ně), přes technické správy komunikací, obec či městskou část (které musí prokázat účel sledování života na ulicích a dodržovat podmínky a povinnosti dané zákonem) až po čistě soukromé subjekty, na které povinnosti dle zákona o ochraně osobních údajů dopadají plně a které mají často problémy i jen se základní podmínkou – prokázáním účelu. Často jde o ochranu provozoven či obytných komplexů, kamery jsou však nastaveny tak, že zabírají i osoby na ulici či jiném veřejném prostranství, což je za hranicemi ochrany majetku jako nejčastějšího účelu (postačí monitorování vstupních prostor).*“⁶²

Jak zde již zaznělo, je v současné době pořízení monitorovacího zařízení široce dostupnou záležitostí nejen po technologické, ale i finanční stránce. Smyslem této práce však není poskytnutí hlubšího vhledu do možností technického řešení, proto se budu

⁵⁹ Sachr, T. Vaše městečko se dívá. *Respekt.cz*. [on-line] [cit. 1.12.2009] Dostupné z URL: <<http://www.respekt.cz/clanek.php?fidCLANKU=1772&fidROCNIKU=2006/>>

⁶⁰ Plzeňská městská kamera sledovala byt, ne křižovatku. *Idnes.cz*. [on-line] [cit. 1.2. 2009] Dostupné z URL: <http://zpravy.idnes.cz/plzenska-mestska-kamera-sledovala-byt-ne-krizovatku-pcf-/domaci.asp?c=A070801_144158_domaci_hos>

⁶¹ též označované jako systémy CCTV - Close circuit television - uzavřené televizní okruhy

⁶² Slídlil stále přibývá. *Big Brother Awards*. [on-line] [cit. 1.12. 2009] Dostupné z URL: <http://www.bigbrotherawards.cz/zpravy/27112006_slidilu_stale_pribyva.html>

podrobněji zabývat pouze tzv. CCTV systémy, které jsou pro dohled nad veřejnými prostranstvími ve městech a obcích využívány nejčastěji.

Kamerový systém označovaný jako CCTV (Closed Circuit Television, uzavřený televizní okruh) znamená užití kamer ke sledování prostor, k zobrazení záběrů z kamer na monitorech a archivaci natočených záběrů. První zaznamenané použití kamer je z roku 1942 z Peenemünde v Německu ve středisku pro vývoj raket V-2. Za návrh a instalaci systému byl zodpovědný inženýr Walter Bruch.⁶³

Průkopníkem masového využívání kamer na veřejných prostranstvích je Velká Británie. Zkušební provoz kamer se rozběhl v sedmdesátých a osmdesátých letech. S širším uplatněním se poté začalo v devadesátých letech. Roku 1994 vydalo ministerstvo vnitra Velké Británie vládní zprávu označenou názvem „CCTV: Looking Out For You“, kde byl dosavadní provoz vyhodnocen jako úspěšný. Tím byla odstartována vlna zřizování kamerových systémů pokrývajících centra měst, dopravní uzly a parkoviště. Krátce po 11. září 2001 nastala ve Velké Británii nová vlna instalací kamerových systémů. I přesto, že přesný počet CCTV kamer není znám, činí přibližný odhad společnosti „CCTV User Group“ z roku 2002 celkový počet v centrech měst, nádražích, letištích a velkých obchodních střediscích 1.500.000 kamer. Toto číslo nezahrnuje menší kamerové systémy.

Hlavní význam kamerového dohledového systému spočívá v zajištění bezpečnosti na vybraných místech. Plní úlohu prevence kriminality nebo slouží k odhalení a následnému vyhodnocení již spáchaného přestupku či trestného činu. Může zároveň efektivně monitorovat aktuální dopravní situaci a uchovávat důležité informace pro zpracování nejrůznějších statistik provozu v městské dopravě. Kamery se instalují zpravidla v lokalitách s vysokou koncentrací obyvatel a návštěvníků, v místech, v nichž je dlouhodobě registrován vysoký výskyt tzv. pouliční kriminality a přestupků proti majetku a veřejnému pořádku. Jedná se zejména o nádraží, velká parkoviště, obchodní zóny, náměstí a o další místa, kde jsou soustředěny kulturní, komerční a společenské instituce a dopravní uzly.

Považuji za vhodné na několika příkladech specifikovat využitelnost kamerového systému ve vztahu k pouliční či majetkové kriminalitě. I přesto, že kamery nejsou nijak speciálně maskované, pachatelé si většinou vůbec neuvědomují, že je někdo může sledovat. Mnoho zlodějů si tak po krádeži, při které je nikdo bezprostředně nepřistihne,

⁶³ Closed-circuit television. *Wikipedia*. [on-line] [cit. 2.6.2009] Dostupné z URL: <http://en.wikipedia.org/wiki/Closed-circuit_television>

myslí, že unikli z místa činu beztrestně. Kamerový systém však sleduje jejich odchodovou trasu krok za krokem, kamera střídá kameru až do chvíle, kdy je překvapený pachatel zadržen hlídkou policie, která je o aktuální pozici pachatele informována operátorem kamerového dohledu. Podobně efektivně lze za využití kamerového systému vypátrat věc (peněženku, mobilní telefon apod.) odcizenou při kapesní krádeži. Kapesní zloději zpravidla pracují ve skupinách a jejich kooperace je velmi propracovaná, v důsledku čehož se stává, že přímý aktér krádeže, byť je poškozený nebo policií přímo na místě zadržen, u sebe odcizené věci nemá, neboť se mu je podařilo bezprostředně po krádeži předat svým spolupachatelům. V této situaci je velmi účinnou metodou právě využití kamerového systému, který umožňuje z výšky sledovat předávání věcí a činnost spolupachatelů, což ze země lze vidět jen obtížně. V neposlední řadě mohou kamery identifikovat a zaznamenávat registrační značky všech projíždějících vozidel. Čísla registračních značek jsou porovnávána s údaji v příslušné databázi, přičemž toto porovnání může během zlomku sekundy sdělit, zda se nejedná o zcizené vozidlo, či zda není spojeno s kriminálním činem nebo zájmovou osobou.

2.1 Režim provozování dohledových kamerových systémů na veřejných prostranstvích a jeho legislativní rámec

Jedním z fenoménů současné doby je snaha zabezpečit ochranu své osoby, rodiny, majetku, zdraví apod. prostřednictvím maximálního využití technologií umožňujících monitorovat pohyb kolem nás. Účinným způsobem takové prevence je nepochybně instalace kamerového systému, doplněného záznamovým zařízením.

Provozování kamerového systému je považováno za zpracování osobních údajů, pokud je vedle kamerového sledování prováděn záznam pořizovaných záběrů, nebo jsou v záznamovém zařízení uchovávány informace. Zároveň účelem pořizovaných záznamů, případně vybraných informací, je jejich využití k identifikaci fyzických osob v souvislosti s určitým jednáním. Samotné kamerové sledování fyzických osob tedy není zpracováním osobních údajů podle zákona č. 101/2000 Sb., protože postrádá úroveň podmínek pro zpracování údajů ve smyslu § 4 písmo e) zákona č. 101/2000 Sb. To však nevyklučuje aplikaci jiných právních předpisů, zejména ustanovení občanského zákoníku upravujícího podmínky ochrany osobnosti.

Dozorová působnost v oblasti ochrany osobních údajů, zejména pak při jejich zpracování, je svěřena Úřadu pro ochranu osobních údajů (dále jen „Úřad“), jako kompetentnímu orgánu dle z. č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, a směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES, o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů. Působnost Úřadu je vymezena v § 2 a v § 29 zákona č. 101/2000 Sb., přičemž pro některé zvláštní agendy je působnost Úřadu vymezena ve zvláštních právních předpisech. Úřad při výkonu správních činností postupuje podle obecného procesního předpisu – zákona č. 500/2004 Sb., správní řád.

Úřad vznikl v roce 2000 transformací dosavadního odboru ochrany osobních údajů Úřadu pro státní informační systém (ÚSIS). Od 29. srpna 2000 byl předsedou Úřadu Karel Neuwirt. Dne 17. srpna 2005 byl do této funkce jmenován RNDr. Igor Němec.

2.2 Osobní údaj

Pro lepší vyjasnění a pochopení je nutné definovat několik klíčových pojmů, se kterými se budeme v některých částech této práce setkávat. Nejdůležitějším z nich je osobní údaj. Laicky vzato je osobním údajem cokoli, co se týká naší osoby, co s námi přímo souvisí a na základě čeho je možná naše identifikace. Z právního hlediska najdeme definici tohoto pojmu přímo v zákoně o ochraně osobních údajů, kde se osobním údajem rozumí „*jakákoliv informace týkající se určeného nebo určitelného subjektu údajů. Subjekt údajů se považuje za určený nebo určitelný, jestliže lze subjekt údajů přímo či nepřímo identifikovat zejména na základě čísla, kódu nebo jednoho či více prvků, specifických pro jeho fyzickou, fyziologickou, psychickou, ekonomickou, kulturní nebo sociální identitu.*“⁶⁴ Z této formulace vyplývá, že „*osobní údaj je skutečně každý údaj, který je uvedený do vztahu k nějaké fyzické osobě.*“⁶⁵ Neměli bychom tedy hovořit a uvažovat o „samotném“ osobním údaji – osobní údaje nejsou nikdy samy o sobě, existují jedině v určitém spojení se subjektem údajů /fyzickou osobou/. Jakákoliv osobní informace, která nebude ve spojení s konkrétní osobou, anebo dle které nebude možné konkrétní osobu identifikovat, nemůže být osobním

⁶⁴ Zákon č.101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů [online] [cit. 3.11.2009]. Dostupné z URL: <<http://www.zakonycr.cz/seznamy/101-2000-Sb-zakon-o-ochrane-osobnich-udaju-a-o-zmene-nekterych-zakonu.html>>

⁶⁵ Matoušková, M., Hejlík, L. *Osobní údaje a jejich ochrana*. 2., dopl. a aktualiz. vyd.. Praha : ASPI, 2008. Str. 19. ISBN 9788073573225.

údajem. Z toho vyplývá, že údaje, které mají svůj smysl pouze ve vztahu k určité fyzické osobě, osobními údaji někdy jsou a někdy nejsou – např. číslo účtu bez uvedení jeho majitele osobním údajem není, stává se jím až ve chvíli, kdy ho banka přidělí svému klientovi.⁶⁶

V této souvislosti se uvádí také tzv. přímá a nepřímá identifikace. Přímá identifikace je možná na základě údajů typu jméno, adresa, rodné číslo apod. Nepřímou identifikaci, která je z hlediska zákona rovnocenná identifikaci přímé, je možno provést např. jen dle sdělení, že se jedná o ředitele gymnázia z města L.⁶⁷

Osobní údaje je důležité rozdělit a definovat na určité typy, a to nejen z hlediska zákona. Je to nutné i kvůli lepší orientaci v množství různých dat, která můžeme považovat za osobní. Údaje tedy dělíme do několika skupin.

Údaje identifikační

Do této skupiny zahrnujeme veškeré údaje, které „vyjadřují nějakou vlastnost nebo jinou charakteristiku, která se rozlišuje u všech lidí patřících do určité komunity a jejíž používání je formálně podporováno.“⁶⁸ Jedná se tedy o údaje, které jsou obecně užívané v rámci společnosti a které můžeme použít k určení totožnosti v různých kontextech a v oficiálním veřejném styku.

Údaje identifikační a kontaktní

Jedná se o skupinu údajů, která slouží a je využívána k identifikaci. Jak uvádí Matoušová⁶⁹, tyto údaje se užívají k oběma účelům současně, mají za cíl jak identifikaci, tak kontakt, a nemá smysl přemýšlet nad tím, zda jeden z nich není schopen plnit jen jednu z obou funkcí.

Do identifikačních a kontaktních údajů řadíme:⁷⁰

1. jméno a příjmení /i rodné/, tituly
2. datum a místo narození
3. státní příslušnost
4. rodinný stav
5. rodné číslo a číslo OP
6. adresu a telefonické spojení
7. elektronickou adresu
8. vlastnoruční podpis
9. pohlaví

⁶⁶ Matoušková, M. a kolektiv. *Ochrana osobních údajů v otázkách a odpovědích*. 1. vyd. Praha : ASPI Publishing, 2004. Str. 22. ISBN 8073570378.

⁶⁷ Matoušková, M.; Hejlík, L.. *Osobní údaje a jejich ochrana*. 2., dopl. a aktualiz. vyd.. Praha : ASPI, 2008. Str. 19. ISBN 9788073573225

⁶⁸ tamtéž, str. 21.

⁶⁹ tamtéž, str. 22.

⁷⁰ Matoušková, M., Hejlík, L. *Osobní údaje a jejich ochrana*. 2., dopl. a aktualiz. vyd.. Praha : ASPI, 2008. Str. 23. ISBN 9788073573225

Údaje popisné

Popisné údaje jsou až na výjimky skoro všechny ostatní údaje, které není možné zařadit k identifikačním a kontaktním údajům. Je jim společné to, že samy o sobě nepostačují k úřední identifikaci určitého subjektu. Popisné údaje se nadále dělí do několika samostatných skupin.

Popisné údaje obecné

10. počet dětí
11. dokončené i nedokončené vzdělání
12. mateřský jazyk a znalosti cizích jazyků
13. vojenská služba
14. předchozí zaměstnání, pobíraný důchod
15. finanční situace a závazky
16. zdravotní pojištění
17. výška, hmotnost
18. číslo cestovního dokladu
19. bankovní spojení
20. vlastnictví nemovitostí, přístup k počítači

Popisné údaje transakční /generované správcem neboli provozní/

21. pracovní funkce, zápočet dovolené, plat, pracovní úvazek, docházka
22. peněžitá pomoc v mateřství, dávky nemocenského pojištění
23. účel půjčky apod.⁷¹

Údaje jiného subjektu údajů /rodinní příslušníci, příbuzní/

24. údaje o manželce a dětech v osobním dotazníku
25. údaje o ručitelích apod.⁷²

Citlivé osobní údaje

Citlivé osobní údaje jsou zcela zvláštní kategorií, která je vymezena vůči již uvedenému dělení. Jedná se o zcela specifickou skupinu dat, které je třeba věnovat větší pozornost. Jsou to právě ty údaje, které se nejvíce dotýkají našeho soukromí. Nekorektní zacházení s citlivými údaji může vést nejen k porušování lidských práv, ale například i k diskriminaci osoby na základě jejího rasového původu, náboženského přesvědčení či sexuální orientace. Vzhledem k těmto skutečnostem je charakteristika

⁷¹ Matoušková, M., Hejlík, L.. *Osobní údaje a jejich ochrana*. 2., dopl. a aktualiz. vyd.. Praha : ASPI, 2008. Str. 24. ISBN 9788073573225

⁷² tamtéž.

citlivých dat uvedena přímo v zákoně, kde se rozumí „citlivým údajem osobní údaj vypovídající o národnostním, rasovém nebo etnickém původu, politických postojích, členství v odborových organizacích, náboženství a filozofickém přesvědčení, odsouzení za trestný čin, zdravotním stavu a sexuálním životě subjektu údajů a jakýkoliv biometrický nebo genetický údaj subjektu údajů; citlivým údajem je také biometrický údaj, který umožňuje přímou identifikaci nebo autentizaci subjektu údajů.“⁷³ Opatrnost při nakládání s citlivými osobními údaji je nejen na straně nás, tedy fyzických osob, ale také na straně zpracovatelů, tedy těch, kteří předmětné údaje zpracovávají.

Osobní údaje vzniklé díky novým informačním technologiím

Tato kategorie stojí zcela mimo typologii osobních údajů. Přesto se domnívám, že je potřeba alespoň stručně nastínit, o jaké údaje se jedná. Matoušková označuje tato data jakousi „šedou zónou“⁷⁴ osobních údajů. Jsou to takové údaje, jejichž zahrnutí

mezi osobní údaje má na svědomí obrovský rozmach informačních technologií. Jako ukázkou bych uvedl například otisk prstu. Ten do jisté doby nebyl vůbec za osobní údaj považován, protože k identifikaci osoby dle otisku prstu bylo nutné vynaložit úsilí a prostředky běžně nedostupné. V okamžiku, kdy existuje technologie, která umožní snímat otisky prstů např. zaměstnanců, vcházejících do budovy, a následně je identifikovat, musí být tento otisk považován za osobní údaj a dle toho s ním musí být nakládáno. Totéž platí pro různé biometrické údaje a biologické stopy včetně analýzy DNA.

Biometrické údaje

O biometrických údajích, umožňujících přímou identifikaci subjektu, se v zákoně⁷⁵ dočteme od roku 2004, resp. 2007. Zařazení těchto údajů mezi citlivé osobní údaje má svůj opodstatněný význam, i když přesný obsah tohoto citlivého údaje se zatím ještě hledá. Patří sem například výše uvedený otisk prstu, kresba dlaně nebo geometrie ruky. Dalším

biometrickým osobním údajem je identifikace osoby na základě oční sítnice nebo oční

⁷³ Zákon č.101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů. [online] [cit. 4.11.2009]. Dostupné z URL: <<http://www.zakonycr.cz/seznamy/101-2000-Sb-zakon-o-ochrane-osobnich-udaju-a-o-zmene-nekterych-zakonu.html>>

⁷⁴ Matoušková, M., Hejlík, L. *Osobní údaje a jejich ochrana*. 2., dopl. a aktualiz. vyd.. Praha : ASPI, 2008. Str. 31. ISBN 9788073573225

⁷⁵ Zákon č.101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů. [on-line] Dostupné z URL: <<http://www.zakonycr.cz/seznamy/101-2000-Sb-zakon-o-ochrane-osobnich-udaju-a-o-zmene-nekterych-zakonu.html>>

duhovky. Pro tuto identifikaci je nutný laserový snímač, který dokáže rozpoznat unikátní rozložení očních cév a vlasečnic. Digitální zobrazení našeho obličeje, jakož i našich tělesných parametrů, které se dále digitálně zpracovává, se také považuje za biometrický osobní údaj. Tato data se získávají na základě osobnostních anatomických znaků, jakými jsou třeba tvar ucha, nehtu, otisky nohou a spadá sem též dentální obraz našeho chrupu. Všechny tyto charakteristiky jsou natolik unikátní, že existuje jen velmi malá pravděpodobnost, že by byly shodné u dvou stejných jedinců.

Tohoto faktu se využívá zejména v kriminalistice a podobných odvětvích. Není bez zajímavosti, že pod biometrická osobní data spadají též charakteristiky vyvinuté dynamickou činností každého jedince – například rozpoznávání hlasu, gestikulace obličeje, dynamika pohybu a chůze apod.⁷⁶ Seznam biometrických dat se neustále rozšiřuje v návaznosti na zdokonalování identifikačních technologií. Poslední dobou je velmi diskutovanou metodou analýza pomocí vzorků DNA. Tato analýza je dosud zřejmě nejúčinnější biometrickou technikou, vede k získávání genetických údajů a je bez diskuse, že takto získaná a nadále zpracovávaná data mají status nejvyšší citlivosti.

2.3 Kamerové systémy a osobní údaje

Údaje uchovávané v záznamovém zařízení, ať obrazové či zvukové, jsou osobními údaji za předpokladu, že na základě těchto záznamů lze přímo či nepřímo identifikovat konkrétní fyzickou osobu (tedy: informace z obrazových či zvukových nahrávek umožňují, byť nepřímo, identifikaci osoby). Fyzická osoba je identifikovatelná, pokud ze snímku, na němž je zachycena, jsou patrné její charakteristické rozpoznávací znaky (zejména obličej) a na základě propojení rozpoznávacích znaků s dalšími disponibilními údaji je možná plná identifikace osoby. Osobní údaj pak ve svém souhrnu tvoří ty identifikátory, které umožňují příslušnou osobu spojit s určitým na snímku zachyceným jednáním.

Kamerový systém pro účely této kapitoly budeme chápat jako „automaticky provozovaný stálý technický systém umožňující pořizovat a uchovávat zvukové, obrazové nebo jiné záznamy ze sledovaných míst“, a to např. formou pasivního monitorování prostoru nebo pořizování cílených záběrů (zachycování pohybu) anebo reportážním způsobem. Používané kamerové systémy určitě umožňují řadu způsobů uchování záznamů od zastaralejší formy v podobě videokazet až po moderní formy

⁷⁶ Matoušková, M., Hejlík, L. *Osobní údaje a jejich ochrana*. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Praha : ASPI, 2008. Str. 92. ISBN 9788073573225

digitalizace a zálohování dat zpracovávaných počítačovými technologiemi.

Je třeba přiznat, že jednotlivá základní práva subjektů se mohou dostat do vzájemného protikladu a současně připomenout, že problematika možné kolize užití kamerového systému s principy ochrany osobních údajů je v současné době často a hlasitě diskutovaným námětem. V této souvislosti je nezbytné hledat odpověď na základní otázky. Kdy je kamerový systém považován za systém zpracovávající osobní údaje a kdy tomu tak není? Kdy je zpracovávaná informace osobním údajem ve smyslu § 4 písm. a) zákona č. 101/2000 Sb., případně citlivým údajem ve smyslu § 4 písm. b) tohoto zákona, a kdy tomu tak není?

S přihlédnutím k tomu, co zde již zaznělo, se zdá být odpověď na první z výše nastíněných problémů poněkud jednodušší. Zákon o ochraně osobních údajů se bude na provozovatele kamerového systému vztahovat za podmínky, že tento subjekt systematicky zpracovává získávané informace, a to ve smyslu ustanovení § 4 písm. e) zákona č. 101/2000 Sb. Podle názoru Úřadu pro ochranu osobních údajů tomu bude vždy, pokud bude kamerový systém vybaven záznamovým zařízením zaměřeným na monitorování fyzických osob. V tomto případě dochází k systematickému shromažďování snímků osob v prostoru a časovém úseku korespondujícím s nastavením zařízení. V uvedených souvislostech lze nadto vyslovit i jistou presumpci dalšího využívání těchto záběrů. Je totiž nepochybné, že pokud by tyto záběry neměly být nijak využívány, celé záznamové zařízení by postrádalo jakýkoli smysl.

Naopak za situace, kdy bude při provozování kamerového systému docházet k „pouhému“ monitorování sledovaných míst, se zákon o ochraně osobních údajů aplikovat nebude, což ovšem nevylučuje aplikaci jiných právních předpisů, zabývajících se ochranou soukromí fyzických osob, jako například článku 8 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, garantující právo na respektování rodinného a soukromého života, obdobně také článku 7 odst. 1 a článku 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, nebo dále § 12 odst. 1 občanského zákoníku, podle kterého smějí být obrazové a zvukové záznamy týkající se osoby pořizovány jen s jejím souhlasem a podobně. Na tomto místě je ovšem třeba pro úplnost zmínit i ustanovení § 1 odst. 2 občanského zákoníku, podle něhož se občanským zákoníkem upravují i práva na ochranu osob, pokud tyto občanskoprávní vztahy neupravují jiné zákony. Za takovýto jiný zákon je nepochybně nutno považovat i zákon č. 101/2000 Sb. Znamená to tedy, že pokud v souvislosti s provozem kamerového systému bude posledně

citovaný předpis aplikovatelný, je zároveň nutno vyloučit účinky příslušných ustanovení občanského zákoníku upravujících ochranu osobnosti.

Na druhou z otázek je však již odpověď mnohem obtížnější, a to mimo jiné proto, že panuje jistá neshoda mezi dosud publikovanými názory (např. prostřednictvím systému ASPI) o tom, kdy je zpracovávaná informace osobním údajem a kdy tomu tak není. V této souvislosti je třeba konstatovat, že pokud ze zvláštních okolností při pořízení záznamu nebude možné jednotlivé osoby identifikovat, lze v obecné rovině uvést, že informace obsažené v záznamech z kamerových systémů nedosahují kvality osobního údaje, neboť z pouhého obrazového záznamu fyzické osoby nelze tuto osobu bez použití dalších doprovodných údajů, v záznamu neobsažených, obecně ztotožnit. Pokud tedy nebude záznam z kamerového systému možno doplnit dalšími informacemi o zaznamenané osobě, nelze údaje takto získané v obecné rovině vztáhnout k určitému nebo určitelnému subjektu údajů.

Z tohoto náhledu by pak bylo možno uvést, že prvotní záznamy osob uchovávané v rámci provozovaného kamerového systému samostatně jen velmi těžko umožní jednoznačně a bez dalších údajů identifikovat určitý nebo určitelný subjekt údajů, a o aplikaci zákona č. 101/2000 Sb. lze hovořit jen ve zprostředkovaných souvislostech.

Nicméně z druhé strany je nepochybné, že každý záběr zachycující znaky umožňující odlišení fyzické osoby od jiné (zejména obličej) vytváří ze záběru minimálně potenciální osobní údaj a jako s takovým by s ním mělo být nakládáno. Disponujeme-li totiž se snímkem uvedených kvalit, těžko můžeme vyloučit, že by nemohlo k identifikaci příslušné osoby kdykoli v budoucnu dojít, a taková identifikace je nadto zcela evidentně hlavním důvodem toho, proč k pořizování záznamů snímků vůbec dochází (viz ostatně definice osobního údaje podle § 4 písm. a) zákona č. 101/2000 Sb.). Na okraj je možno poznamenat, že pokud by kamerový systém byl napojený na již existující databázi operující s osobními údaji, jednalo by se o zpracování osobních údajů.

Za uvedených okolností tak lze jediné doporučit, aby na kamerový systém umožňující sledování osob a vybavený záznamovým zařízením bylo pohlíženo jako na zařízení realizující zpracování osobních údajů. Rozhodně však bude třeba ke každému nasazení kamerového systému přistupovat individuálně.

Pokud budeme dále sledovat logiku zákona č. 101/2000 Sb., shledáme jako nezbytné i stanovení **účelu uchování záznamů** z kamerových systémů. Bezpochyby se odvozuje od využitelnosti těchto záběrů, kterou je pak třeba posuzovat podle

skutečností, jež by předmětné záznamy mohly zachycovat a k jakému účelu by mohly být využity. Na prvním místě ve využití záznamů z kamerových systémů lze uvést jejich předložení jako důkazy o trestné činnosti anebo o způsobení škody ve sledované lokalitě. Dále je jejich použití možné jako důkaz v řízení o správních deliktech. V tomto případě se bude jednat zejména o využití záznamů z kamerových systémů provozovaných Policií ČR podle zákona č. 283/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, nebo obecními policiemi v souladu se zákonem č. 553/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Správní úřady si přitom mohou vyžádat záznamy z kamerových systémů kdykoliv v průběhu celého správního řízení. Z těchto příkladů vyplývá nutnost počítat při uchovávání záznamů z kamerových systémů s během objektivních lhůt pro zánik trestnosti správních deliktů, které až na výjimky (jako například v krizovém řízení) nepřekračují ve své většině délku tří let.

V návaznosti na shora uvedené názory na aplikaci zákona o ochraně osobních údajů se v souvislosti s tvrzením, že při zpracování informací zaznamenávaných a uchovávaných pomocí kamerových systémů nejde o osobní údaje, a tedy lze zákon o ochraně osobních údajů vztáhnout na nakládání se záznamy z kamerových systémů jen velmi okrajově, objevují názory, že není nezbytné omezovat lhůtu, po jejímž uplynutí by bylo nutno záznamy z kamerových systémů ničit, a tedy že lze uchovat tyto záznamy trvale po celou dobu existence systému, popř. tak dlouho, pokud mu to kapacitní možnosti dovolí. Takový názor je nezbytné, až na výjimky shora uvedené, tedy výjimky, kdy monitorování a uchovávání zaznamenaných údajů vychází z veřejného zájmu, jehož účelem je především prevence a odhalování protiprávních jednání, jednoznačně odmítnout. Zejména v případech, kdy jsou kamerové systémy instalovány soukromými subjekty, jako například bankami či obchodními domy, jako především kamerové dohlížecí systémy, hrozí při dlouhodobém uchovávání těchto informací vysoké riziko jejich možného zneužití při sledování klientů bank nebo nakupujících osob a jejich zvyklostí.

Vedle toho je nezbytné upozornit, že kromě neidentifikovatelných, resp. neidentifikovaných osob, které do těchto veřejnosti přístupných prostor vstupují pro uspokojení svých požadavků a potřeb, jsou monitorováni kamerovým systémem také zaměstnanci vykonávající ve sledovaných prostorách své běžné pracovní povinnosti.

Na tomto místě pak nutno ještě předestřít otázku, do jaké míry se v souvislosti se záznamy kamerových systémů jedná o citlivé údaje. Připomeneme-li si jejich výčet uvedený v § 4 písm. b) zákona č. 101/2000 Sb., je zřejmé, že ve skutečnosti přichází v

úvahu více méně pouze kategorie údajů pojednávajících o národnostním, rasovém nebo etnickém původu. Nicméně i v tomto případě vzniká otázka, do jaké míry takovéto snímky, často ostatně černobílé, umožní spolehlivé zjištění uvedeného. Pokud bychom si i přesto na tuto otázku odpověděli kladně, bylo by nutno zkoumat účel zpracování osobních údajů. V případě, že by byl účel stanovený tak, aby při jeho naplňování docházelo k systematickému zpracování předmětných informací, nepochybně by se jednalo o zpracování citlivých osobních údajů. Mluvíme-li tedy o odhalování pachatelů krádeží, jednalo by se o zpracování citlivých údajů pouze v případě, kdy by systém měl odhalovat jedině pachatele předem určeného etnického původu. Takové zpracování by ovšem muselo být, zřejmě s poukazem na ustanovení § 10 zákona č. 101/2000 Sb., označeno za nezákonné. Naopak ovšem, jedná-li se o odhalování všech pachatelů bez ohledu na rasový původ, ke zpracování citlivých údajů nedochází.

Zpracování osobních údajů provozováním kamerového systému je přípustné:

- a) v rámci plnění úkolů uložených zákonem (např. Policii České republiky); v těchto případech je třeba dbát ustanovení příslušného zákona,
- b) dále je to možné na základě řádného souhlasu subjektu údajů; to však je prakticky realizovatelné ve velmi omezených případech, kdy je možné jednoznačně vymezit okruh osob nacházejících se v dosahu kamery,
- c) užití kamerového systému však je možné i bez souhlasu subjektu údajů s využitím ustanovení § 5 odst. 2 písm. e) zákona č. 101/2000 Sb.; přitom je však nutno respektovat podmínky uvedené v § 4.

Povinnosti správce při provozování kamerového systému vybaveného záznamovým zařízením:

- a) Kamerové sledování nesmí nadměrně zasahovat do soukromí. Kamerový systém je možno použít zásadně v případě, kdy sledovaného účelu nelze účinně dosáhnout jinou cestou (např. majetek je možno chránit před odcizením uzamčením místnosti). Dále je vyloučeno užití kamerového systému v prostorách určených k ryze soukromým úkonům (např. toalety, sprchy). Je ovšem možné řešení, kdy subjekt údajů má na výběr z alternativ (např. lze monitorovat prostory šatny plaveckého stadionu za předpokladu, že je vymezen prostor pro převlékání, který není kamerami sledován).
- b) Specifikace sledovaného účelu. Je třeba předem jednoznačně stanovit účel pořizování záznamů, který musí korespondovat s důležitými, právem chráněnými zájmy správce (např. ochranou majetku před krádeží). Záznamy tak mohou být využity pouze

v souvislosti se zjištěním události, která poškozuje tyto důležité, právem chráněné zájmy správce. Přípustnost využití záznamů pro jiný účel musí být omezena na významný veřejný zájem, např. boj proti pouliční kriminalitě.

c) Je třeba stanovit lhůtu pro uchovávání záznamů. Doba uchovávání tak by neměla přesáhnout časový limit maximálně přípustný pro naplnění účelu provozování kamerového systému. Uchovávaná data by měla být uchovávána v rámci časové smyčky (např. 24 hodin, pokud jde o trvale střežený objekt), nebo případně i dobu delší, v zásadě však nepřesahující několik dnů, nejde-li o pořizování záznamů policejním orgánem podle zvláštního zákona, a po uplynutí této doby vymazána. Pouze v případě existujícího bezpečnostního incidentu by měla být data zpřístupněna orgánům činným v trestním řízení, soudu nebo jinému oprávněnému subjektu.

d) Je třeba řádně zajistit ochranu snímacích zařízení, přenosových cest a datových nosičů, na nichž jsou uloženy záznamy, před neoprávněným nebo nahodilým přístupem, změnou, zničením či ztrátou nebo jiným neoprávněným zpracováním.⁷⁷

e) Subjekt údajů musí být o užití kamerového systému vhodným způsobem informován (např. nápisem umístěným v monitorované místnosti), nejde-li o uplatnění zvláštních práv a povinností vyplývajících ze zvláštního zákona.⁷⁸

f) Je třeba garantovat další práva subjektu údajů, zejména právo na přístup ke zpracovávaným datům a právo na námitku proti jejich zpracování.⁷⁹

g) Zpracovávání osobních údajů je třeba registrovat u Úřadu pro ochranu osobních údajů, nejde-li o uplatnění zvláštního práva či povinností vyplývajících ze zvláštního zákona.⁸⁰

Městské kamerové dohlížecí systémy

Městské kamerové dohlížecí systémy (dále jen „MKDS“) jsou určitým specifickým druhem využití kamerových systémů v protiprávní činnosti v nejzatíženějších městech a obcích České republiky, na které jsou uvolňovány státní finanční prostředky.

Využívání MKDS Policií České republiky

Policie České republiky může na základě § 62 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, je-li to nezbytné pro plnění jejích úkolů, pořizovat zvukové, obrazové nebo jiné záznamy osob a věcí nacházejících se na místech veřejně přístupných a zvukové, obrazové nebo jiné záznamy o průběhu úkonu. Jsou-li k pořizování záznamů

⁷⁷ viz. § 13 zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů,

⁷⁸ viz. § 11 odst. 5 zákona č. 101/2000 Sb.

⁷⁹ viz. § 1 zákona č. 101/2000 Sb.

⁸⁰ viz. § 18 odst. 1 písm. b) zákona č. 101/2000 Sb.

zřízeny stálé automatické technické systémy, policie informace o zřízení takových systémů vhodným způsobem uveřejní. Způsob zveřejnění informace zákon neupravuje. Předmětné ustanovení § 62 navazuje na § 11 a § 12 z. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, které upravují ochranu osobnosti a stanoví výjimky z obecného pravidla, že záznamy týkající se fyzické osoby lze pořizovat pouze s jejím souhlasem. Těmito výjimkami jsou tzv. licence zmíněné v § 12 z. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, jde především o tzv. licenci úřední a dále o licenci uměleckou, vědeckou a zpravodajskou. Toto ustanovení představuje právě mimo jiné tuto tzv. úřední licenci umožňující v souladu s § 12 odst. 2 z. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, pořizovat pro úřední účely záznamy týkající se fyzické osoby nebo jejích projevů osobní povahy bez souhlasu této osoby, a to na místech veřejně přístupných. Z dikce plyne, že osoba nebo věc se musí nacházet na místě veřejně přístupném, nikoliv neveřejném, soukromém. Druhou možností, kterou předmětné ustanovení zákona umožňuje, je pořizování zvukových, obrazových či jiných záznamů, pokud jde o záznamy úkonů včetně zákroků. Jde tedy o záznamy jakýchkoliv situací, kdy policista při plnění úkolů policie vykonává svou pravomoc. Tato možnost již není na rozdíl od možnosti předchozí omezena pouze na místa veřejně přístupná.

Využívání MKDS obecní policií

Instalace MKDS je zcela zákonná na základě zákona o obecní policii. Vzhledem k tomu, že obecní policie zabezpečuje místní záležitosti veřejného pořádku v rámci působnosti obce (§ 1 odst. 2), znamená to, že zabezpečení veřejného pořádku je plně v její pravomoci. Pod pojmem veřejný pořádek je chápána ochrana pravidel chování lidí na veřejnosti, která nejsou sice výslovně formulována v právních normách, ale jejich zachování je podle panujících obecných názorů v určitém místě a čase nutnou podmínkou spořádaného společenského soužití. Tato neformalizovaná pravidla chování jsou právně závazná pouze v mezích právní normy, která obsahuje výslovně termín „veřejný pořádek“. Na základě §§ 24a, 24b zákona o obecní policii je obecní policie oprávněna zpracovávat údaje, které potřebuje k plnění úkolů zákona o obecní policii nebo jiného zvláštního zákona. Obecní policie může také tyto údaje poskytnout Policii České republiky, orgánům obce a dalším orgánům, je-li to nutné k plnění jejich úkolů. Obecní policie je dále oprávněna pořizovat zvukové nebo obrazové záznamy z míst veřejně přístupných; tzn. je možné provozovat systém průmyslových kamer a pořizovat záznamy, které samozřejmě lze využít jako důkazní materiál, a to i pro Policii České republiky v případě potřeby. Obecní policie je ovšem také povinna vhodným způsobem

uverejnit, že některé místo v obci je pod stálou kontrolou průmyslovou kamerou. Jakým způsobem se má informace zveřejnit, zákon neupravuje.

Využívání MKDS obcemi

Ačkoli by se mohlo zdát, že obce mají oprávněný nárok na možnost provozovat kamerový systém se záznamem na veřejných prostranstvích, není tomu tak docela. Jako doklad svého tvrzení uvádím příklad vyřízení jedné žádosti o registraci Úřadem pro ochranu osobních údajů (dále jen Úřad).

„Úřad pro ochranu osobních údajů se v souvislosti s registrační povinností správců osobních údajů zabýval problematikou zpracování osobních údajů prostřednictvím záznamu z kamerového systému provozovaného na veřejných prostranstvích (jako jsou například náměstí, ulice) obcí, která nemá vlastní obecní policii, a to za účelem předcházení a odhalování pouliční kriminality, vandalismu a za účelem zajišťování bezpečnosti občanů a návštěvníků obce. Při posuzování takového oznámení o zpracování osobních údajů dospěl v řízení vedeném podle § 17 zákona č. 101/2000 Sb. k závěru, že by se jednalo o zpracování osobních údajů, které je v rozporu se zákonem.“

⁸¹

Úřad se zejména zabýval otázkou, zda lze osobní údaje zpracovávat na základě některé z výjimek uvedených v § 5 odst. 2 zákona č. 101/2000 Sb. bez souhlasu subjektu údajů a mírou zásahu takového zpracování do soukromí občanů.

Úřad přitom neshledal, že by byla naplněna podmínka § 5 odst. 2 písm. a) zákona č. 101/2000 Sb., tedy zpracování nezbytné pro dodržení právní povinnosti správce. Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, demonstrativně stanovuje, která ze záležitostí obce spadá do její samostatné působnosti, přičemž jednou z těchto záležitostí je i vytváření podmínek pro uspokojování potřeb občanů, a to i potřeb v oblasti ochrany veřejného pořádku. Do samostatné působnosti obce tedy spadá také vytváření předpokladů pro zajištění nebo zvýšení bezpečnosti a veřejného pořádku v obci.

K naplnění tohoto cíle ostatně i sám zákon č. 128/2000 Sb. dává obci řadu oprávnění, např. v § 10 písm. a) a b) zmocnění k vydávání obecně závazných vyhlášek stanovujících povinnosti k zajištění veřejného pořádku, v § 35a odst. 2 zmocnění ke zřízení obecní policie, nebo dle § 103 odst. 4 písm. d) může starosta požadovat po Policii České republiky spolupráci při zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku. Z ustanovení § 35 odst. 2 zákona č. 128/2000 Sb. proto nelze nijak vyvozovat, že by snad měla sama obec, resp. její orgány či zaměstnanci (s výjimkou strážníků

⁸¹ K problémům z praxe, Věstník ÚOOÚ č. 49/2008

obecní policie, kteří jsou ze zákona zaměstnanci obce), dohlížet na veřejný pořádek, vyšetřovat a odhalovat přestupky nebo trestné činy.

Plnění těchto úkolů je v českém právním řádu svěřeno výlučně do působnosti Policie České republiky a v omezené míře obecní policie. Současně lze konstatovat, že tyto zákony zakládají související oprávnění ke zpracování osobních údajů nezbytných pro plnění stanovených úkolů, mimo jiné i prostřednictvím záznamů kamerových systémů z veřejných prostranství (viz 62 zákona č. 273/2008 Sb. a § 24b odst. 1 zákona č. 553/1991 Sb.).

V souvislosti s možnou aplikací ustanovení § 5 odst. 2 písm. e) zákona č. 101/2000 Sb. poté Úřad posuzoval míru zásahu do soukromí jednotlivých osob. Při jejím hodnocení je třeba vycházet z komplexního posouzení problematiky monitorování veřejných prostranství za účelem zajištění veřejného pořádku a předcházení a odhalování trestné činnosti. Dle názoru Úřadu je zřejmé, že i zákonodárce vnímal „sledování“ občanů na veřejnosti, a to jak státem, tak i jinými subjekty, jako zásah do jejich soukromí, a proto se rozhodl k výslovnému zákonnému zmocnění (např. § 42f odst. 1 zákona č. 283/1991 Sb. a § 24b odst. 1 zákona č. 553/1991 Sb.) pro pořizování obrazových záznamů z veřejně přístupných míst.

Účelem oznámeného zpracování mělo být předcházení a odhalování pouliční kriminality, vandalismu, zajišťování bezpečnosti občanů apod. V případě těchto účelů se jedná jednoznačně o účely veřejnoprávní, které historicky stát plní pouze prostřednictvím svých orgánů, které za tímto účelem zřizuje, tedy v současné době prostřednictvím Policie České republiky. Dohled nad dodržováním zákonů, odhalování pachatelů trestné činnosti nebo přestupků, zajišťování bezpečnosti občanů jsou přitom bytostně vlastními znaky každého státu jako takového a jejich možné přenesení (resp. privatizace) na jiné subjekty, ať již veřejnoprávní korporace, jako jsou obce či kraje, nebo i subjekty soukromoprávní, je možné pouze na základě výslovného zákonného zmocnění. Lze ostatně konstatovat, že samy příslušné orgány státu mohou výše uvedené úkoly plnit pouze na základě zákona a v rozsahu jím stanoveném.

Po posouzení všech výše uvedených okolností dospěl Úřad k závěru, že jakékoliv zpracování osobních údajů (obrazových záznamů) pořízených prostřednictvím kamerového systému z míst veřejně přístupných (jako je náměstí, veřejná ulice, park apod.) prováděné subjektem, který k tomu není ze zákona zmocněn, a to za účelem předcházení a odhalování pouliční kriminality, zajištění bezpečnosti občanů apod., představuje zásah do soukromého a osobního života subjektů údajů, tedy osob, které se

ve sledovaném prostoru pohybují a „žijí svoje běžné denní životy“. V rovině ústavněprávní lze poté dovést porušení práva na ochranu před neoprávněným shromažďováním osobních údajů vyjádřeným v čl. 10 odst. 3 Listiny základních práv a svobod.

2.4 Kamerové systémy ve městě Brně

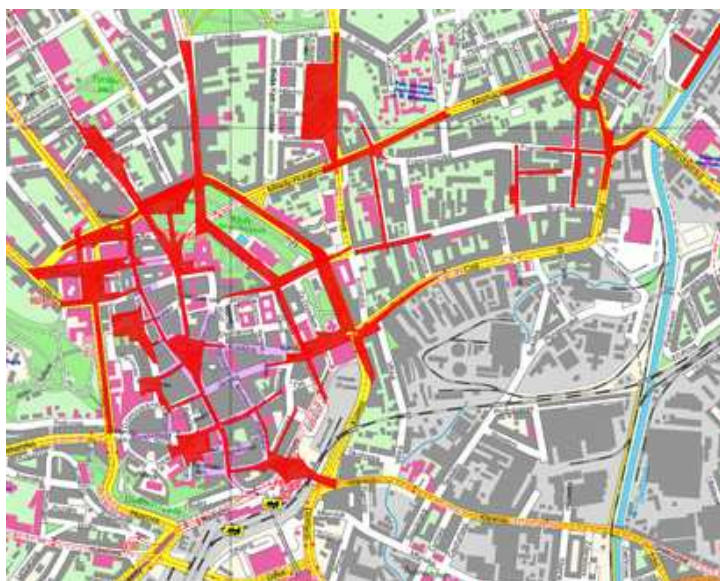
Jedním z míst, kde se můžete s kamerami na veřejných prostranstvích setkávat je i Statutární město Brno s katastrální výměrou 230,22 km² a 405.337 obyvateli žijícími na tomto území (údaj platný k 11.11.2009) ve 29 městských částech. V současné době monitoruje velkou část města Brna celkem 81 bezpečnostních kamer, z nichž 19 jich provozuje Policie ČR, 35 Městská policie Brno a 27 Dopravní podnik města Brna. Obrazový výstup z těchto monitorovacích bodů mohou sledovat jak operátoři Městské policie Brno ve svém operačním centru na Štefánikově ulici, tak operátoři kamerového dohledu Policie ČR v prostoru Integrovaného operačního střediska, jež je situováno na Kounicově ulici.

Jak již v předchozí části práce zaznělo je provozování kamerového systému a zpracování osobních údajů přípustné v rámci plnění úkolů uložených zákonem (např. Policii České republiky). Přesto však nesmí být správcem systému zanedbána povinnost stanovená § 11 odst. 5 zákona č. 101/2000 Sb., přičemž platí, že subjekt údajů (občan) musí být o užití kamerového systému vhodně informován.

Způsob, jakým má být informace subjektu údajů sdělena, není taxativně vymezen. Vzhledem k tomu, že umístování informačních tabulí, návěstí či letáků přímo na dotčená místa by mohlo být ekonomicky nákladné a z hlediska estetičnosti přinejmenším diskutabilní, volí většina správců provozujících MKDS sofistikovanější možnost, jak požadovaný údaj sdělit, a to prostřednictvím internetové sítě. Ve vztahu k teritoriu města Brna můžeme na tomto médiu nalézt např. informaci od Městské policie Brno, prezentovanou ve formě přehledové mapy s oblastmi pokrytí kamerami.

Obr. 1 Výřez přehledové mapy s oblastmi pokrytí kamerami MP Brno (zdroj www.mpb.cz)

Jedním z dalších způsobů, kterým je naplněna povinnost informovat o užití kamerového systému, je zveřejnění přehledové tabulky se slovním popisem na webových stránkách správce kamerového systému. V tomto případě jde o část upozornění na prostory snímané stálými kamerovými systémy Policie České republiky, jež je veřejně prezentováno na internetovém portálu Ministerstva vnitra České republiky.⁸²

Tab. č. 1 Ukázka informace o monitorování veřejného prostranství Policií České republiky

Ústavní soud, Joštova 8	otočná	kamerou je možno sledovat prostory na ul. Joštova od kostela až po ul. Údolní, ul. Česká k ul. Brandlova a k ul. Veselá jen část
Hotel Continental, Kounicova 6	otočná	kamerou je možno sledovat prostory na ul. Kounicova od ul. Smetanova po ul. Brandlova, část ul. Mezírka
Česká pojišťovna, Rašínova 7	otočná	kamerou je možno sledovat prostory na ul. Rašínova od nám. Svobody po Moravské nám., fontánu, parkoviště před kinem Scala
Komerční banka, nám.Svobody 21	otočná	kamerou je možno sledovat prostory na nám. Svobody, ul. Českou po ul. Solniční, část ul. Masarykovy a Kobližné

Z dílčích vyhodnocení měst a obcí stejně jako z informací poskytnutých Odborem prevence kriminality Ministerstva vnitra České republiky vyplývá, že na místech, kde byly instalovány kamery, došlo k výraznému snížení tzv. pouliční kriminality a k poklesu přestupků proti veřejnému pořádku. I přesto, že nejsou nikde prezentována konkrétní čísla, která sdělují v kolika případech přispělo ke zjištění pachatele

⁸² www.mvcr.cz/soubor/kamerove-systemy-jm-doc.aspx

protiprávního činu využití kamerového systému, netroufám si tuto informaci zpochybňovat. Naopak mohu z vlastní praktické zkušenosti toto tvrzení potvrdit na jednom reálném příkladu. Ve městě Brně bylo v březnu 2005 vybudováno v blízkosti ulice Úzká nákupní a společenské centrum. I přes počáteční rozpaky se během několika měsíců stalo toto centrum se 130 obchodními jednotkami, celkovou prodejní plochou 37.000 m² a parkovacím stáním pro 1000 vozidel často navštěvovaným místem nejen pro zákazníky a nakupující, ale i pro nepoctivce, kteří vyhledávali možnost snadného přivýdělku v dalších dvou patrech Galerie, kde bylo situováno právě parkovací stání pro návštěvníky. Přímý pěší výkon hlídek Policie ČR, Městské policie Brno ani dohled pracovníků civilní bezpečnostní služby nákupního centra nedokázal dostatečně eliminovat počet provedených vloupání do zaparkovaných motorových vozidel, nemluvě o dlouhodobé neudržitelnosti cílené ochrany majetku na tomto jednom místě, realizované složkami policie. Teprve poté, co se provozovatel Galerie během let 2007 a 2008 uvolil nainstalovat v prostoru parkovacího stání kamerový systém v adekvátní kvalitě a rozsahu monitorovacích bodů, došlo ke znatelnému snížení počtu krádeží na úseku motorových vozidel, jež byly Policií ČR v tomto místě evidovány. Orientační srovnání dat evidované Policií ČR v systému ETR⁸³ naznačuje 42 % snížení popsané trestné činnosti na popsaném místě. Tento výsledek samozřejmě nelze jednoznačně připisovat pouze zřízení kamerového systému, neboť na nápad (počty skutků) trestné činnosti a přestupkového jednání má bezprostřední vliv mnoho faktorů. Přesto lze tímto příkladem zcela objektivně potvrdit významný podíl kamerových systémů na snížení některých druhů kriminality.

Brňané a jejich postoj ke kamerovým monitorovacím systémům

S přihlédnutím k tomu, co zde již zaznělo, se logicky nabízí otázka, jak jsou kamerové systémy vnímány těmi, kteří jsou na veřejných prostranstvích sledováni. K zodpovězení této otázky jsem využil výsledky sociologického průzkumu, v souvislosti s kterým se uskutečnila anketa „Vnímání pocitu bezpečnosti obyvateli Brna“. Anketu organizovalo Koordinační centrum prevence kriminality města Brna, referát oddělení spolupráce a rozvoje Odboru sociální péče Magistrátu města Brna v souladu s doporučením Odboru prevence kriminality Ministerstva vnitra České republiky, jako dílčí projekt Programu prevence kriminality ve městě Brně na rok 2005.

⁸³ ETR – zkratka elektronické aplikace vytvořené pro potřeby orgánů činných v trestním řízení, zejména pak Policie ČR, při evidování a následném procesním řízení ve vztahu k agendě přestupků a trestných činů.

Výběr souboru, sběr a zpracování informací realizoval Mezinárodní institut marketingu, komunikace a podnikání, s.r.o., pod vedením prof. PhDr. M. Foreta, CSc.

V anketě odpovídalo 501 osob, z nichž bylo 50% mužů a 50% žen. 25,5% respondentů bylo mladých ve věku 18 - 29 let, 24,6% zastupovalo mladší střední věk 30 – 44 let, 25,1% respondentů bylo ve starším středním věku 45 – 60 let a čtvrtina souboru, 24,8%, byli respondenti v postproduktivním věku, tj. 60 let a více. Dalšími kritérii charakterizujícími soubor respondentů byla ekonomická aktivita, vzdělání, rodinný stav, délka bydlení v Brně a bydliště členěná dle městských částí.

K využívání monitorovacích kamerových systémů ke zvýšení bezpečnosti obyvatelstva měli lidé původně výhrady. Postupně si začali uvědomovat přínos těchto systémů pro bezpečnost, jak dokládají zjištění z předchozích analýz i odpovědi respondentů na dotaz, zda se cítí bezpečněji na prostranstvích monitorovaných kamerovým systémem. Z odpovědí jednoznačně vyplývá, že tři čtvrtiny respondentů se cítí na prostranstvích sledovaných kamerovými systémy rozhodně nebo spíše bezpečněji.

Tab. č. 2 Hodnocení zvýšení pocitu bezpečí díky kamerovému systému

	Počet	Podíl v %
Rozhodně ano	173	34,6
Spíše ano	201	40,2
Spíše ne	78	15,6
Rozhodně ne	48	9,6

Tab. č. 3 Podpora zřizování a rozšiřování kamerových systémů

	Počet	Podíl v %
Ano, vždy	163	33,1
Částečně ano, zejména v rizikových lokalitách	215	43,7
Spíše ne, pouze v rizikových lokalitách	72	14,6
Ne, je to omezování osobní svobody	22	4,5
Nevím	20	4,1

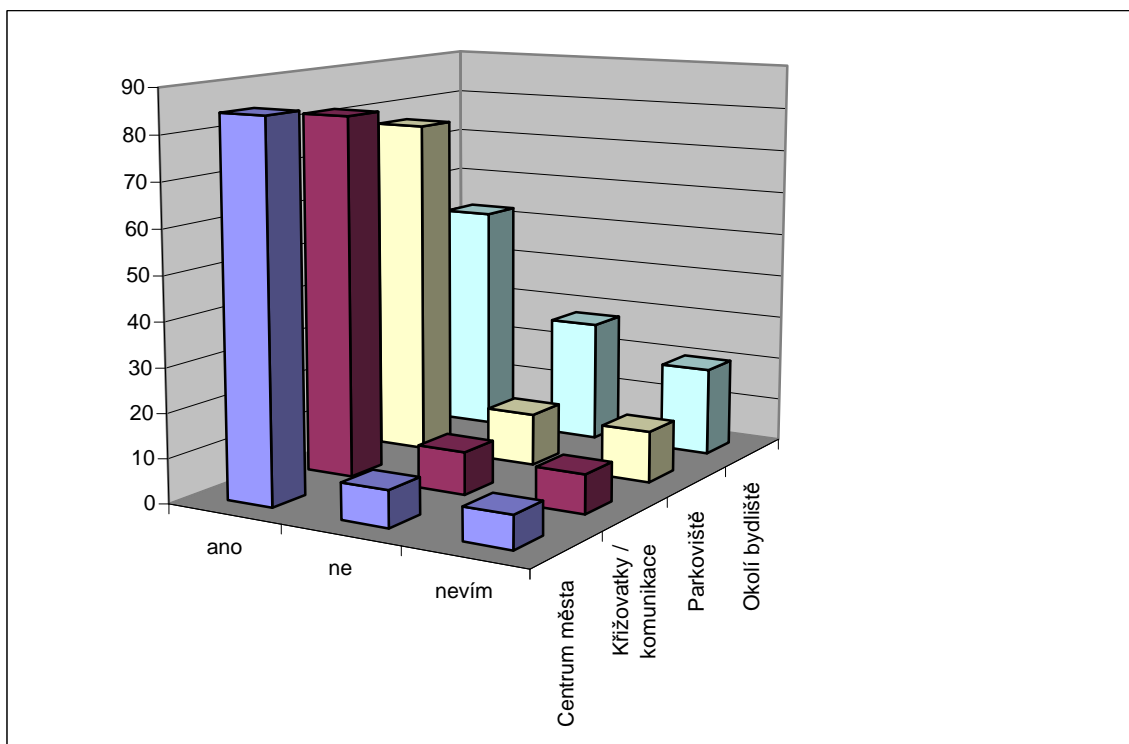
S pocitem větší bezpečnosti souvisí i značně vysoká podpora zřizování a rozšiřování kamerových systémů na veřejných prostranstvích. Třetina respondentů podporovala kamerové systémy na všech veřejných prostranstvích. Téměř polovina respondentů, přesně 43,7%, byla pro zřízení kamerových systémů na většině veřejných prostranství, zejména v rizikových oblastech. Dalších 14,6% podporovalo kamerové systémy pouze v rizikových lokalitách. Za omezování osobní svobody monitorovací kamerové systémy považuje jen 4,5% respondentů.

Za riziková místa, tedy prostory, kde je především vhodné budovat kamerové systémy, respondenti považovali především centrum města, křižovatky a parkoviště. Instalace kamerových systémů v okolí bydliště respondenta měla již menší podporu, přesto však více než polovina respondentů by přivítala kamerové systémy i tady.

Tab. č. 4 Názor na instalaci nových kamer

	Centrum města		Křižovatky/komunikace		Parkoviště		Okolí bydliště	
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%
Ano	423	84,4	409	81,6	384	76,6	262	52,3
Ne	41	8,2	48	9,6	59	11,8	139	27,7
Nevím	37	7,4	44	8,8	58	11,6	100	20,0

Graf č. 1 Názor na instalaci nových kamer

Přesto, že lidé zřizování kamerových systémů podporují, z odpovědí na dotazy, týkající se míry informovanosti o využívání kamerových systémů a znalosti prostor, které jsou kamerovými systémy monitorovány, vyplývá, že míra informovanosti je dosti nízká. Jenom čtvrtina dotazovaných odpověděla, že je víceméně o využívání kamerových systému informována dostatečně, pouze 30,0% dotazovaných ví dobře nebo částečně, která veřejná prostranství jsou v Brně kamerovým systémem monitorována.

Tab. č. 5 Názor na dostatečnost informovanosti o využívání kamerových systémů

	Počet	Podíl v %
Rozhodně ano	30	6,0
Spíše ano	100	20,0
Spíše ne	226	45,2
Rozhodně ne	144	28,8

Tab. č. 6 Znalost, která prostranství jsou monitorována kamerovým systémem

	Počet	Podíl v %
Rozhodně ano	32	6,4
Spíše ano	118	23,6
Spíše ne	202	40,4
Rozhodně ne	148	29,6

2.5 Dílčí závěr

S postupující globalizací současné informační společnosti a s možnostmi, které nabízejí nové komunikační a počítačové technologie, je soukromí každého občana vystaveno rostoucím rizikům.

Ochranu soukromí, resp. soukromí fyzické osoby, lze přesto dostatečně vymezit jako souhrn osobního života jedince a vztahů, které vytváří a rozvíjí ve svém nejbližším okolí a naplňuje tím své právo na seberealizaci.

V České republice se proto po roce 1989 jednou z oblastí, ve které bylo zapotřebí zdokonalit normativní regulaci, stala právě velmi citlivá kategorie ochrany osobních údajů. Zde se podařilo dosáhnout pokroku přijetím zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. Tato norma jednoznačně stanovila pravidla, zásady, práva a povinnosti při nakládání s osobními údaji a mimo jiné legislativně ošetřila vznik a působení Úřadu pro ochranu osobních údajů, který v České republice začal dohlížet na ochranu soukromí a osobních údajů.

Na základě nejčastějších dotazů občanů adresovaných Úřadu lze jako jedno z rizik ohrožujících jejich soukromí označit provozování kamerových monitorovacích systémů. Úřad proto vyvíjí iniciativu, aby bezezbytku naplnil svoji pravomoc dohlížet na tento druh zpracování osobních údajů a přitom vždy zvažuje hlediska, zda daný prostředek zasahuje do základních práv a svobod, zda v konkrétním případě jiný právem chráněný zájem převáží nad právem na ochranu soukromí, zda právě záznam z kamerového systému je jediný a nejvhodnější prostředek pro ochranu takového zájmu a zda záznam z kamerového systému je schopen naplnit deklarovaný účel. Nejčastějšími a současně

nejzávažnějšími problémy a nedostatky, se kterými se lze v praxi setkat, je nesprávné posouzení poměru mezi hodnotami, které mají být kamerovým systémem chráněny na jedné straně, a hodnotami, do kterých kamerový systém zasahuje, na straně druhé.

Kamerový systém je nepochybně prostředek, který zasahuje do základních lidských práv, a to práva na soukromí a práva na soukromý a rodinný život. Tato práva jsou přitom chráněna čl. 10 Listiny základních práv a svobod a čl. 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Proto lze o kamerovém systému jako prostředku k dosažení správcem stanoveného účelu a s ním souvisejícím zásahem do soukromí uvažovat jen tehdy, kdy proti němu stojí vyšší ochrana jiného základního lidského práva nebo svobody. Aby mohla být dána přednost ochraně jiného ústavního práva před ochranou soukromí, je třeba postupovat dle „receptu“ uvedeného v rozhodnutí Ústavního soudu České republiky⁸⁴, tedy posoudit, zda v dané situaci je ochrana jiného základního práva nebo svobody natolik závažná (důvodná) a toto právo je natolik ohroženo, že je nutné akceptovat zásah do soukromí a částečně tak derivovat základní lidské právo na soukromí a rodinný život. Praxe ukazuje, že soudy České republiky se při rozhodování žalob přiklání k mínění, že při kolizi dvou zájmů (ochrana majetku proti ochraně soukromí) je zapotřebí dát přednost ochraně soukromí.⁸⁵

V tomto ohledu lze vyzdvihnout přítomnost Úřadu na ochranu osobních údajů a jeho kontrolní činnosti, která pomohla k tomu, že se lidé o otázky ochrany osobních údajů více zajímají. Důslednost, s níž Úřad přistupuje k problematice zpracování osobních údajů prostřednictvím kamerových systémů se záznamem, se odrazila i na zvyšujícím se počtu dotazů jak v rámci registrace systémů, tak i obecně ze strany občanů i různých společností a institucí. Například odbor poskytující konzultace přijal v roce 2009 přes 250 písemných stížností a dotazů na kamerové systémy. Ke kontrole bylo postoupeno přes 30 stížností.⁸⁶ Zmíněné údaje dokládají, že z nás pomalu přestávají být přenaivní Češi, kteří si nedokáží chránit své soukromí. Potíže s ochranou soukromí jsou patrné hlavně u starších generací obyvatel České republiky. Obecně je to však problém všech lidí, kteří žili v totalitních režimech a byli zvyklí o sobě kdykoli a kdekoli podávat velice podrobné informace.

I přesto, co jsem uvedl, není dle mého názoru prozatím na místě propadat přehnanému optimismu ve vztahu ke kamerovým systémům se záznamem provozovaným soukromými subjekty bez zákonného zmocnění. Na základě mého

⁸⁴ Rozhodnutí Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 4/94

⁸⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15.2.2005, sp. zn. 22 Cdo 863/2004

⁸⁶ Výroční zpráva ÚOOÚ za rok 2009, str. 32

dotazu adresovaného Úřadu pro ochranu osobních údajů mi byly Mgr. Davidem Burianem sděleny počty přijatých přihlášek správců kamerových systémů k registraci. Za dobu působení Úřadu na ochranu osobních údajů od 1.12.2000 do 1.3.2010 bylo přijato celkem 4.224 přihlášek k registraci.

Z toho za poslední tři roky:	r. 2007	–	927	přihlášek k registraci
	r. 2008	–	1.285	přihlášek k registraci
	r. 2009	–	1.256	přihlášek k registraci

Vzhledem k mnou zvolenému tématu diplomové práce jsem se po několik uplynulých měsíců rozhlížel kolem sebe výrazně pozorněji, přičemž jsem na dvou navazujících brněnských ulicích Štefánikova a Palackého třída vyhledal bez větších obtíží na bytových domech, prodejnách a zejména pak v barech a hernách 48 menších či větších kamer, instalovaných vně i uvnitř budov. Lze se zřejmě jen domnívat, kolik takových zařízení nalezneme v celé České republice, kolik z nich spadá do kategorie kamerových systémů se záznamem a v kolika případech bylo jejich provozování přihlášeno k registraci i schváleno Úřadem pro ochranu osobních údajů.

V souvislosti s porušováním práva na soukromí ve vztahu k užívání kamerových systémů je nutné zdůraznit, že hlavní roli při pochybeních hraje lidský faktor, tedy člověk, který působí na monitorovacím pracovišti nebo má přístup k záznamům v datovém úložišti. Člověk, který si neuvědomuje, že to, co vidí, se považuje za přísně důvěrné. Aby bylo možné vyloučit riziko excesů, nestačí pouze předpokládat vysokou úroveň morálních vlastností a profesionalitu lidí. Hlavní přínos v eliminaci rizika zneužívání kamer lze již dnes spatřovat v samotném technologickém pokroku, který umožní vytváření inteligentních událostních systémů pro prvotní detekci rizikové situace, kdy kamera zareaguje až na křik, hluk, neobvyklé chování jedince a teprve poté začne místo nahrávat. Dalším prvkem je i volba nastavení zón, které jsou považovány za soukromé a které budou ze sledované oblasti vyloučeny (tato místa jsou např. na obrazovce označena šedým obdélníkem a nejsou z nich pořizována žádná data ani do záznamového zařízení).

3 Právo na svobodu pohybu

Tato základní svoboda je zaručena jak Listinou základních práv a svobod v České republice, tak mezinárodními dokumenty jako je Všeobecná deklarace lidských práv,⁸⁷ Mezinárodní pakt o občanských a politických právech i Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod.⁸⁸ Článek 14 Listiny⁸⁹ rozumí svobodou pohybu oprávnění jakékoliv fyzické osoby pohybovat se po území České republiky, vymezeném jejími státními hranicemi. Uvedená osoba dává fyzické osobě možnost navštívit jakékoliv místo uvnitř státních hranic českého státu, pokud zákon nestanoví omezení.

Svobodu pohybu lze omezit zákonem. Svoboda pohybu je chráněna trestním zákonem v ustanoveních o omezování osobní svobody, zbavení osobní svobody a zavlčení do ciziny. Listina taxativně vypočítává důvody, pro které může zákonodárce svobodu pohybu omezit. Omezení Listina připouští, pokud je to nevyhnutelné z hlediska bezpečnosti státu, udržení veřejného pořádku, ochrany zdraví, ochrany práv a svobod druhých, ochrany přírody na vymezených územích. Většinou ale tyto pojmy ponechávají prostor pro uvážení a možnost dynamiky výkladu, jelikož se jedná o pojmy, které nejsou Listinou ani zákony přesně definovány.

Fyzická svoboda či svoboda pohybu však má dvě složky. Jednak složku užší, tj. nebyt vězněn či zadržen, kterou lze nazvat též elementární svobodou pohybu, jednak složku širší, tj. svobodu pohybu po území státu. Tu je nutno od osobní svobody v užším slova smyslu odlišovat. Odlišení by obecně nemělo činit zvláštní problémy. Osobní svoboda je zárukou před držením v cele, věznici, ústavu či v podobném vymezeném prostoru, který nesmí osoba omezená na svobodě opustit.

Svoboda pohybu je pak zárukou volného přemísťování a pohybu v rámci rozlehlejšího teritoria. Rozdíl mezi těmito dvěma svobodami je tak rozdílem jak v míře, tak ve funkci. Obrazně řečeno – v případě osobní svobody jde o ochranu před držením v okovech, v případě svobody pohybu o cestování.

⁸⁷ Usnesení Valného shromáždění OSN ze dne 10.12.1948, č. DE01/48, Všeobecná deklarace lidských práv (Deklarace)

⁸⁸ Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, vyhlášená jako sdělení MZV 209/1992 Sb. (Úmluva)

⁸⁹ Ústavní zákon č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje Listina základních práv a svobod jako ústavní zákon Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní republiky (Listina)

3.1 Sociologický pohled na veřejná prostranství

Lidé přirozeně chápou především veřejná prostranství jako místa, kde se mohou volně a bez omezení pohybovat. Proto nám krátký sociologický pohled pomůže osvětlit, proč tomu tak je.

Český termín „veřejný prostor“ nebo „veřejné prostranství“ vychází z překladu anglického termínu „public space“. Výklad tohoto termínu je vnímán ve smyslu jakéhokoliv prostoru, který není privátní. Jde o otevřený prostor vymezený pro vše, co se týká veřejnosti, který je charakteristický jako místo střetávání a komunikace. Definice termínu „veřejné prostranství“ se však zaměřuje spíše na podstatu prostorovou, která je dána snahou měst vymezit prostory, na nichž jsou vybírány místní poplatky za jejich užívání. Veřejná prostranství je však třeba chápat nejen jako otevřená, volně přístupná prostranství, ale také jako místa veřejného života, místa setkávání, mimořádných i každodenních lidských činností.

V dnešní době se často mluví o „smrti“ veřejných prostranství ve městech západního světa, která je zapříčiněna jednak privatizací veřejného prostoru a dále pak rostoucí netolerancí vůči určitým skupinám lidí na veřejných prostranstvích. Termín privatismus lze vysvětlit jako posun velkého množství lidských aktivit z veřejného prostranství do soukromí. V moderní západní společnosti byly některé činnosti, které se dříve realizovaly výlučně na veřejných prostranstvích v přítomnosti sousedů, známých, či zcela cizích lidí, přesunuty do sféry soukromí. Můžeme například prostřednictvím nových technologií komunikovat s přáteli, pracovat či nakupovat, aniž bychom překročili práh našeho domova. Důsledkem je, že pobyt na veřejných prostranstvích se stal možností, nikoliv však nutností. Svůj podíl a vliv sociálně-psychologický má na privatismus extrémně vysoká hodnota, kterou západní kultury kladou na osobní vztahy, které přímo souvisí s poklesem významu neosobních kontaktů na veřejných prostranstvích.

Pocit jisté netolerance není novinkou poslední doby, protože například v osmnáctém století v Londýně se nedoporučovalo společensky výše postaveným ženám vycházet na veřejná prostranství, jelikož by zde mohly potkat cizí muže, ale především lidi z nižších tříd. Tento postoj může vyvolávat pocit obavy z veřejných prostranství, neboť jsou podezřelá tím, že zde lze potkávat „špatný typ lidí“, jakkoliv může být tento typ lidí definován.

I přesto je význam veřejných prostranství pro jedince a společnost neopomenutelný, neboť přináší hodnoty jako místo setkávání, zdroj zážitků a inspirace, fórum pro politickou reprezentaci, místo sociálního učení a výměny informací, místo sociální inkluze a místo pro toleranci a podporu kosmopolitismu.

Místo setkávání - veřejná prostranství je nutné vnímat jako místa, která poskytují příležitost pro setkávání a denní aktivity lidí. Umožňují vidět se a slyšet navzájem, poznávat jednání svých spoluobčanů, být ve společnosti druhých uvolněně a bez velkých nároků na rozdíl od složitějších forem kontaktů, jako je například známost či přátelství. Život na veřejných prostranstvích představuje specifickou formu kontaktu, jakousi přechodnou formu mezi tím být sám a být s druhými. Absence kontaktů na veřejných prostranstvích vytváří ostřejší hranici mezi izolací a kontaktem. Lidé jsou pak buď samotní, anebo ve společnosti druhých v relativně náročných sociálních vztazích.

Zdroj zážitků a inspirace – možnost vidět a slyšet druhé lidi na veřejných prostranstvích je zdrojem nových podnětů a inspirace, kterou s sebou přináší nepředvídatelnost, spontánnost a neplánovanost méně intenzivních forem kontaktů. Jde o jednu z hlavních forem městských atrakcí, kdy je zřetelné, že vidět jiné lidi v činnosti (pouliční divadlo, happening, výstava fotografií) vzbuzuje vůbec největší pozornost.

Fórum pro politickou reprezentaci – jak zde již několikrát zaznělo, je veřejné prostranství místem, které umožňuje komunikaci, a to komunikaci zcela otevřenou a mezi různými kategoriemi lidí. Veřejné prostranství je tak demokratickým místem, kde i marginální skupiny mohou projevat svá práva. Využití veřejných prostranství pro demonstrace, protesty, průvody či slavnosti zdůrazňuje politickou roli, kterou tato místa mají.

Místo sociálního učení a výměny informací – život lidí na veřejných prostranstvích znamená pro člověka hodnotné informace o okolním společenském prostředí. Pouhým potkáváním druhých získáváme informace o životě našich spoluobčanů. Soužitím se dovídáme o běžných, ale podstatných detailech. Význam pozorování druhých lidí v každodenních situacích je zvláště patrný ve spojitosti se sociálním vývojem dětí, který je založen právě na pozorování okolního společenského prostředí (... děti hrající si na živých ulicích jsou lépe integrovány do společnosti než ty, které si chodí hrát mimo společenský ruch ...)

Místo sociální inkluze – jednou ze základních hodnot veřejného prostranství je možnost jejich volného a svobodného využívání. Na veřejných prostranstvích mohou lidé mluvit a jednat jak chtějí, mohou se chovat otevřeně, ale musí mít stále na paměti, že veřejný prostor je místem, které sdílejí s ostatními.

Místo pro toleranci a podporu kosmopolitismu – jak jsme již uvedli, je veřejné prostranství místem, kde se mohou lidé projevovat svobodně a otevřeně, avšak současně místem, které lidé sdílejí s ostatními, což vyžaduje umění zdvořilosti. Je to schopnost dokázat žít s rozdíly a ještě navíc se z těchto rozdílů těšit a mít z nich prospěch. Zdvořilost je složitým uměním, které nepřichází samo od sebe, ale je třeba se mu naučit.

Důležitou součástí pohledu na veřejná prostranství je také jejich kvalita. Nejedná se však pouze o fyzické vlastnosti prostranství, ale i o veřejný život na nich. Tuto kvalitu lze posoudit podle několika kritérií, kterými jsou dostupnost, pohodlí, typy aktivit a sociabilita.

Dostupnost – je základem pro kvalitu veřejného prostranství, což není zdaleka samozřejmé. Prostranství musí být dostupné zejména pěšky nebo na kole, ale také veřejnou dopravou. V blízkosti by se měla nacházet i místa na parkování.

Vzhled a pohodlí – významnou měrou ovlivňuje rozhodnutí, zda určité veřejné prostranství využít či nikoliv. Klíčové je, zda je prostranství udržované a čisté, s tím je těsně spojen rovněž pocit bezpečí. O nepohodlí svědčí „nežádoucí“ jednotlivci či skupiny, které svým chováním brání ostatním lidem v užívání prostranství. Pokud neidentifikujeme tyto osoby přímo, často lze jejich pobyt vyzorovat například z poničeného mobiliáře, nasprejovaných grafitti nebo zanechaných odpadků.

Množství a charakter aktivit – které se na prostranství odehrávají, je zásadním kritériem kvality veřejného prostranství. Aktivitami se přitom rozumí jak chování přítomných lidí – zda jen procházejí nebo sedí, baví se – tak i organizované akce, které cíleně posilují veřejný život na prostranství.

Sociabilita – je posledním důležitým ukazatelem hodnoty veřejného prostranství. Vlastnost spojená s pocitem sounáležitosti s prostranstvím a s místní komunitou. Toto kritérium je splněno, pokud se na místě lidé setkávají se svými známými a sousedy, ale také pokud zde nemají problém komunikovat s neznámými lidmi. Na dobré místo se lidé rádi vrací, nejen sami, ale i ve skupinkách či s přáteli, projevují zde své emoce.

3.2 Obecná právní úprava veřejného prostranství

Přestože je tento pojem používán v přibližně 128 právních předpisech, nalezneme jeho definici pouze v ustanovení § 34 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů. Bez bližšího vymezení se vyskytoval též v předchozím zákoně o obcích, tj. zákoně č. 367/1990 Sb.

Vymezení pojmu „veřejné prostranství“ je nezbytné pro potřeby výkonu kompetencí, které jsou obcím svěřeny zákonem. Je to kupříkladu rozhodování obcí v souvislosti s označováním veřejných prostranství, oprávnění ukládat na základě obecně závazných vyhlášek povinnosti k ochraně místních záležitostí veřejného pořádku, k ochraně životního prostředí a udržování čistoty, jakož i oprávnění ukládat pokuty za správné delikty související s udržováním pořádku na veřejných prostranstvích.

Definice veřejného prostranství dle zákona o obcích:

„Veřejným prostranstvím jsou všechna náměstí, ulice, tržiště, chodníky, veřejná zeleň, parky a další prostory přístupné každému bez omezení, tedy sloužící obecnému užívání, a to bez ohledu na vlastnictví k tomuto prostoru.“

Jestliže veřejným prostranstvím mohou být i tzv. „další prostory, přístupné každému bez omezení“, znamená to, že zde nejde o jakékoliv prostory, tj. "jiné prostory", ale že jde o prostranství mající obdobný charakter jako "náměstí, tržiště, silnice, místní komunikace, parky a veřejná zeleň".

S veřejným prostranstvím úzce souvisí § 10 zákona o obcích, opravňující obce k regulaci místních záležitostí veřejného pořádku. Zvláště pak ustanovení § 4 zákona č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, které hovoří o zvláštním užívání veřejného prostranství.

Dle citovaného § 4 se poplatek za užívání veřejného prostranství vybírá za zvláštní užívání veřejného prostranství, kterým se rozumí provádění výkopových prací, umístění dočasných staveb a zařízení sloužících pro poskytování prodeje a služeb, pro umístění stavebních nebo reklamních zařízení, zařízení cirkusů, lunaparků a jiných obdobných atrakcí, umístění skládek, vyhrazení trvalého parkovacího

místa a užívání tohoto prostranství pro kulturní, sportovní a reklamní akce nebo potřeby tvorby filmových a televizních děl. Z akcí pořádaných na veřejném prostranství, jejichž výtěžek je určen na charitativní a veřejně prospěšné účely, se poplatek neplatí.

Místní poplatek se tak vybírá za užívání veřejného prostranství způsoby, které jsou taxativně vymezeny v zákoně o místních poplatcích. Jiný způsob užívání veřejného prostranství nelze tímto poplatkem zpoplatnit. Obecným užíváním lze rozumět užívání věci odpovídající jejímu určení a nevylučující stejného užívání ostatních.⁹⁰

Za veřejné prostranství lze tedy považovat každý prostor, který je přístupný všem bez omezení, slouží obecnému užívání a je jako veřejné prostranství určen v obecně závazné vyhlášce obce. Podle § 14 odst. 2 zákona č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, obec určí obecně závaznou vyhláškou místa, která v obci podléhají poplatku za užívání veřejného prostranství. Jedná se o rozhodování, které je v samostatné působnosti obce ve smyslu § 35 zákona o obcích. Při tomto rozhodování je obec vázána nejen definicí veřejného prostranství obsaženou v § 34 téhož zákona, ale celým systémem územního plánování a stavebního řízení podle zvláštních předpisů. Právo vlastníka bránit se obecnému užívání jeho majetku soukromoprávní cestou (žalobou u obecného soudu) není rovněž nijak omezeno. Ve světle uvedeného lze konstatovat, že vlastníci mají možnost se bránit před svévolným rozhodováním obce o veřejném prostranství.

Současná právní teorie i praxe chápe pod pojmem "veřejné užívání" užívání všeobecně přístupných materiálních statků předem neomezeným okruhem uživatelů. U obecného užívání musí jít o takové užívání, které odpovídá povaze a účelu statku, a které nevylučuje z obdobného užívání téhož statku jiné, byť i jen potenciální uživatele. Pokud určité užívání překročí tyto hranice a vyloučí nebo omezí v užívání statku jiné uživatele, je nutno na toto užívání hledět jako na užívání zvláštní, nejde-li dokonce o užívání protiprávní.

K míře konkrétnosti určení míst (veřejného prostranství) se ve svých rozhodnutích vyjadřoval Ústavní soud, který považuje za nutné z hlediska ochrany právní jistoty občanů, aby takto definované prostranství bylo v obecně závazné vyhlášce určeno co možná nejpřesněji.⁹¹ Ústavní soud uvedl:

⁹⁰ Slovník veřejného práva, svazek II., Brno, 1932, str. 991

⁹¹ Nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 50/03, publikován pod č. 567/2004 Sb.

„...zpoplatnění se nemusí týkat všech veřejných prostranství, a proto specificky určená veřejná prostranství pro účely poplatku za zvláštní užívání musí vyloučit jeho záměnu. Je proto nutné provést specifikaci veřejných prostranství pro zvláštní užívání uvedením názvu místa (pokud jej má – náměstí, ulice, průchody apod.) nebo je blíže charakterizovat umístěním v obci natolik, aby nebyla současně narušena právní jistota občanů...“⁹²

Znamená to, že je nezbytné, aby veřejné prostranství bylo v obecně závazné vyhlášce určeno co možná nejpřesněji, tj. tak, aby jeho lokalizace byla dostatečně konkrétní a nevyvolávala žádné interpretační pochybnosti.

3.3 Veřejně přístupná místa

Některá místa, jako jsou dvorní trakty, lávky, parkoviště, nádraží, hřiště, koupaliště nemusí mít nutně povahu veřejného prostranství, protože jejich zpřístupnění záleží na vůli vlastníka nebo provozovatele. Obecně to znamená, že všechna místa, která jsou veřejně přístupná, nemusí současně naplňovat znaky veřejného. Může jít o tzv. veřejně přístupná místa. Zatímco tento pojem zákon o obcích ve svém § 34 definuje (všechna náměstí, ulice, tržiště, chodníky, veřejná zeleň, parky a další prostory přístupné každému bez omezení, tedy sloužící obecnému užívání, a to bez ohledu na vlastnictví k tomuto prostoru), pojem “veřejně přístupná místa” nezná a významově se tyto dva pojmy ani nekryjí. Podle § 34 zákona o obcích zahrnuje pojem “veřejná prostranství” jen takové prostory, které jsou přístupné komukoliv především již ze své povahy, a tedy v zásadě vždy. Naproti tomu “veřejně přístupným místem” může být i takové místo, u něhož přístupnost vyplývá z rozhodnutí jeho vlastníka či provozovatele. Teoreticky vzato, svým rozhodnutím může každý učinit veřejně přístupným třeba i vlastní dům či byt, nicméně takové místo bude asi jen těžko “veřejným prostranstvím” ve smyslu obecního zřízení.

Zákonné zmocnění k tomu, aby obec závaznou vyhláškou zakázala činnosti, jež by mohly narušit pořádek v obci nebo být v rozporu s dobrými mravy, ochranou bezpečnosti, zdraví a majetku, obsažené v ust. § 10 písm. a) zákona č. 128/2000 Sb., o

⁹² Nález Ústavního soudu, sp.zn. Pl. ÚS 14/95, publikován pod č. 280/1995

obcích, je limitováno tím, že takový zákaz se musí vztahovat „na některá veřejná prostranství v obci“.

K tomuto problému stojí za zmínku stanovisko Odboru dozoru a kontroly veřejné správy Ministerstva vnitra České republiky č. 10/2005, ve kterém je řešena nutnost odlišného chápání pojmů „veřejně přístupná místa“ a „veřejná prostranství“ ve vztahu k ukládání povinností. Stanovisko hovoří o tom, že obec může stanovit k zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku obecně závaznou vyhláškou v samostatné působnosti podle § 10 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů:

- a) které činnosti, jež by mohly narušit veřejný pořádek v obci nebo být v rozporu s dobrými mravy, ochranou bezpečnosti, zdraví a majetku, lze vykonávat pouze na místech k tomu určených, nebo
- b) stanovit, že na některých veřejných prostranstvích jsou takové činnosti zakázány.

Obec mohla stanovit k zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku obecně závaznou vyhláškou v samostatné působnosti podle § 17 zákona č. 367/1990 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění zákona č. 279/1995 Sb.:

- a) které činnosti, jež by mohly narušit veřejný pořádek v obci, lze vykonávat pouze na místech a v čase obecně závaznou vyhláškou určených, nebo
- b) stanovit, že na některých veřejně přístupných místech v obci jsou takové činnosti zakázány.

Přestože je současný § 10 písmeno a) zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění zákona č. 313/2002 Sb., v mnohém shodný s § 17 předchozího zákona, došlo ke změně ve vymezení míst, na nichž mohou být některé činnosti v obci zakázány. Zatímco § 17 předchozího zákona o obcích umožňoval zakázat určité činnosti na některých veřejně přístupných místech, podle současné platné právní úpravy je to možné pouze na některých veřejných prostranstvích v obci.

Proto je nutné i k dříve vydaným obecně závazným vyhláškám měst a obcí přistupovat z hlediska toho, zda se vztahují ve vyhlášce uvedené zákazy činností opravdu pouze na veřejná prostranství ve smyslu § 34 zákona o obcích, či i na jiná místa. Pokud tomu tak není, dostávají se obecně závazné vyhlášky do rozporu s § 10 písmeno a) zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění zákona č. 313/2002 Sb.

Veřejně přístupná místa nebo místa veřejnosti přístupná

Z nálezu Ústavního soudu⁹³, který se zabýval napadenou vyhláškou města Chebu, jejímž obsahem byly mimo jiné termíny „veřejné prostranství“ a „veřejně přístupná místa“, vyplývá, že použití termínu „veřejně přístupné místo“ může způsobovat interpretační potíže i proto, že v jiných českých právních předpisech se vyskytuje jazykově velmi blízký termín „místo veřejnosti přístupné“ (např. v § 202 trestního zákona účinného do 31.12.2009).

Po prostudování dostupné odborné literatury lze konstatovat, že termín „veřejně přístupné místo“ je neurčitý právní pojem. Snad nejbližší, alespoň označením má k tomuto pojmu tradiční právní institut „veřejná přístupnost krajiny“, který zakládá každému právo na volný průchod přes veškeré pozemky, které nejsou z tohoto práva vyloučeny.

Podle § 63 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny:

„...má každý právo na volný průchod přes pozemky ve vlastnictví či nájmu státu, obce nebo jiné právnické osoby, pokud tím nezpůsobí škodu na majetku či zdraví jiné osoby a nezasahuje-li do práv na ochranu osobnosti či sousedských práv. Je přitom povinen respektovat jiné oprávněné zájmy vlastníka či nájemce pozemku a obecně závazné právní předpisy.“

Dovolím si však tvrdit, že pro potřeby odlišení a vysvětlení termínů veřejné prostranství a veřejně přístupné místo je výše citované znění zákona jen stěží využitelné, neboť jde spíše o vyjádření bezplatného obecného užívání, což je problematika, která by si zaslouhovala popis v samostatné práci. Vraťme se proto k trestněprávnímu termínu „místo veřejnosti přístupné“, který je v odborné literatuře a v judikatuře definičně vymezen.

Místem veřejnosti přístupným ve smyslu § 202 trestního zákona účinného do 31.12.2009, je každé místo, kam má přístup široký okruh lidí individuálně neurčených a kde se také zpravidla více lidí zdržuje, takže hrubá neslušnost nebo výtržnost by mohla být postřehnutá více lidmi (v době činu tam však být nemusí). Přístupností se rozumí možnost vidět a slyšet projev pachatele, i když místo činu není přímo veřejnosti přístupné (např. je za plotem, na lešení apod.)⁹⁴

⁹³ nálezu Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 50/03, publikován pod č. 567/2004 Sb.

⁹⁴ Šámal, P., Púry, F., Rizman, S. Trestní zákon. Komentář. I. díl. 6., doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2004, 742 s.

V usnesení Nejvyššího soudu⁹⁵ se dále uvádí, že místo veřejnosti přístupné však nemusí být přístupné bez omezení komukoliv a kdykoliv, nýbrž postačí, že je přístupné jen některým osobám určeným např. povahou jejich zaměstnání (*např. tovární hala*) nebo jinak (*např. škola, zdravotnické středisko*). V jiném usnesení Nejvyššího soudu⁹⁶ se dále hovoří o tom, že čekárna zdravotnického zařízení se považuje ve smyslu § 202 trestního zákona za místo veřejnosti přístupné, přičemž není důležité, zda jde o soukromé či státní zdravotnické zařízení ani o to, jakému režimu návštěvy v něm podléhají.

Další usnesení Nejvyššího soudu⁹⁷ uvádí, že podle výkladového názoru, není možné za místo veřejnosti přístupné považovat uzavíratelnou část společných prostor např. panelového domu nebo obydlí podobného typu, které je určeno k bydlení více uživatelů či vlastníků takového domu. I když jde o společné prostory, jako je chodba a podobně, nejde o místo veřejnosti přístupné v tom smyslu, jak je vymezuje ustanovení § 202 odst. 1 trestního zákona. Možnost vstupu do takového prostředí mají toliko osoby zde bydlící nebo ty, které je za určitým důvodem navštěvují. Takové prostory bývají často uzamykatelné, či jinak zabezpečené proti vstupu cizích osob.

Stručně vyjádřeno lze za místo veřejnosti přístupné, ve smyslu trestního zákona považovat každé místo, kam má přístup široký okruh lidí individuálně neurčených a kde se také zpravidla více lidí zdržuje.

3.4 Dílčí závěr

Mít právo na osobní svobodu a s tím spojené právo na svobodu pohybu vyvolává v každém z nás odlišné hodnocení toho, co vlastně předmětný pojem obsahuje. Ti, kdo prožili část nebo celý život v totalitním režimu, jistě vysloví názor, že právo na osobní svobodu vyjadřuje zejména jistotu nebýt bezdůvodně vězněn. Někteří z nás si jistě také vybaví rok 2007, kdy se Česká republika stala součástí schengenského prostoru, což znamenalo především možnost cestovat téměř po celé Evropské unii bez pasu anebo se dokonce na území kterékoli „schengenské“ země svobodně usadit. I takto lze zcela důvodně svobodu pohybu vnímat, neboť jde o jedno z nezadatelných práv evropského občana. Takřka většina z nás však každodenně vnímá svobodu pohybu jako záruku volného přemísťování, chození či jízdu v rámci teritoria, nebo místa, kde žijeme,

⁹⁵ usnesení Nejvyššího soudu, 8 Tdo 1131/2006

⁹⁶ usnesení Nejvyššího soudu, sp. zn. 3 Tdo 969/2002

⁹⁷ usnesení Nejvyššího soudu, sp. zn. 6 Tdo 220/2003

pracujeme nebo relaxujeme. Naše existence v demokratickém státě, který opustil socialistickou vlastnickou soustavu, nás však krok za krokem učí nutnosti odlišovat mezi tím, co je vlastnictví soukromé, zdůrazňující vymezení vlastníka jako subjektu odlišného od státu, obec či kraje a tím, co lze užívat veřejně.

V současnosti je právní teorií a praxí pojem „veřejné užívání“ chápán jako užívání všeobecně přístupných materiálních statků předem neomezeným okruhem uživatelů. Hovoříme-li o obecném užívání, předpokládá se takové užívání, které odpovídá povaze a účelu statku. Korektní způsob, kterým je předmětný statek užíván, nevylučuje z obdobného užívání téhož statku jiné, byť i jen potenciální uživatele.

Studiem dostupné literatury lze snadno vyvodit, že další termín, který je s veřejným užíváním těsně spjat, je pojem „veřejné prostranství“. Přestože je tento pojem používán v právních předpisech dosti hojně, lze jeho definici nalézt pouze v zákoně o obcích, kde je jeho vymezení nezbytné pro potřeby výkonu kompetencí, které jsou obcím svěřeny zákonem. Analýzou existující judikatury, zejména rozhodnutí Ústavního soudu, lze snadno dospět k závěru, že je i přes řídkou zákonnou úpravu definice „veřejného prostranství“ kladen důraz na právní jistoty občanů. Z toho vyplývá povinnost příslušným orgánům, aby veřejné prostranství bylo v obecně závazné vyhlášce určeno co možná nejpřesněji, tj. tak, aby jeho lokalizace byla dostatečně konkrétní a nevyvolávala žádné pochybnosti při interpretaci. Výsledkem respektování těchto záruk je nezřídka vytvoření vyhlášky, která definuje veřejná prostranství číselným vyjádřením konkrétních parcel katastrálního území. (*viz. Příloha č. 1*)

Běžný člověk tak může poměrně snadným způsobem zjistit, která část města či obce je veřejným prostranstvím. Na právní nejistotu však může narazit, má-li v úmyslu užívat způsobem popsáním shora, tedy obecně a veřejně, místa, která nejsou zákonem či vyhláškou definována jako veřejná prostranství, i přesto, že svojí povahou veřejná užívání umožňují. Často jsou takové prostory označovány jako místa veřejně přístupná. Ze zjištění uvedených v této práci však plyne, že jde o neurčitý právní pojem, který je úzce vázán na trestní právo, kde je definičně vymezen jako místo, kam má přístup široký okruh lidí individuálně neurčených a kde se také zpravidla více lidí zdržuje. Takto vyjádřená definice se z mého pohledu jeví jako dosti vágní, avšak pochopitelná, neboť nelze každou situaci předvídat v zákoně.

Právo jednoho končí tam, kde začíná právo jiného. Tuto poučku slychají studenti snad již na středních školách. Bezezbytku se vztahuje i k právu na svobodu pohybu. Jak má tedy člověk, občan, statky veřejně užívat, aby neomezoval práva ostatních? Existuje

přehledný katalog činností, které při veřejném užívání činit smí a které nikoliv? Nejrychleji zřejmě vyvstane v mysli většiny z nás odpověď, ať se chová tak, aby neomezoval či neobtěžoval ostatní. Ať užívá svých základních práv, ale respektuje přitom veřejný pořádek. A znovu se dostáváme do slepé uličky. *Co je to veřejný pořádek?*

Pojem veřejný pořádek není v právní normě opět výslovně formulován. Musíme si vypomoci teorií či doktrínou – podívat se, jak je tento neurčitý pojem vnímán odbornou literaturou. Z praktického hlediska může být veřejný pořádek pojímán v užším nebo širším smyslu. Pokud jde o prvé chápání, mají se tím na mysli pravidla chování lidí na veřejnosti a jejich ochrana, která nejsou výslovně formulována v právních předpisech a jejichž dodržování je přesto nezbytnou podmínkou spořádaného soužití podle zvyklostí a přesvědčení lidí v konkrétním místě a čase. Zároveň je veřejným pořádkem i stav, kdy jsou zmíněná pravidla dodržována.

V širším smyslu zahrnuje veřejný pořádek ochranu pravidel chování lidí na veřejnosti, která jsou obsažena jak v právních, tak i mimoprávních normách (etických, společenských), jejichž dodržování je podle mínění převažující většiny určité komunity podmínkou klidného, spořádaného a normálního soužití.

Veřejný pořádek není kategorií absolutní, ale veličinou proměnlivou, jejíž obsah se řídí sociálními, etickými, politickými a hospodářskými poměry a názory. Posoudit, zda určitý stav se přičí či nikoliv veřejnému pořádku, je ve vlastním skutkovém uvážení příslušného subjektu veřejné správy.

Otázky veřejného pořádku lze regulovat jak na úrovni zákona, tak i obecně závaznými vyhláškami obcí, kdy oba přístupy mají své výhody i nevýhody. Předností zákona je především jeho všeobecná závaznost. U zákonů lze dále očekávat vyšší povědomí občanů o té které normě, upravující jejich každodenní chování. Obecně závaznými vyhláškami lze naopak regulovat takové otázky veřejného pořádku, které mohou být problém v obci „A“, nikoliv už v obci „B“, nebo pokud jde pouze o problém velkých měst, nikoliv už malých obcí. Obecně závaznými vyhláškami lze zároveň pružně reagovat na místní problémy, aniž by bylo nutno čekat na zákon.

V daném kontextu rozumíme vydávání obecně závazných vyhlášek jako normativní prostředky, zaměřené na regulaci činností, majících vliv na veřejný pořádek. I přesto obecně závazná vyhláška obce nemůže upravovat zejména skutkové podstaty trestných činů či přestupků (a to ani jejich podrobnou formulací). Obec nemůže ukládat povinnosti, které jsou již upraveny zvláštními právními předpisy, resp. obec nemůže

tyto již existující povinnosti svým právním předpisem modifikovat. Přes očividně dobrý úmysl se tomu však v praxi často děje.

Je zcela nepochybné, že je to právě judikatura Ústavního soudu, co působí zásadním, určujícím způsobem na výkon státního dozoru nad právními předpisy místní (či regionální) samosprávy. Bohužel v souvislosti se zvýšenou rozhodovací aktivitou Ústavního soudu v řízeních týkajících se problematiky právních předpisů obcí došlo v posledních letech k určitému rozkolísání judikatury Ústavního soudu, zejména pokud jde o obecně závazné vyhlášky upravující místní záležitosti veřejného pořádku.⁹⁸

Lze předpokládat, že judikatura Ústavního soudu v tomto ohledu zaznamená další vývoj. Aniž by v tuto chvíli bylo možné přesně analyzovat všechny příčiny opouštění některých právních názorů Ústavního soudu vyplývajících z dřívější nálezkové judikatury a aniž by bylo možné přesněji odhadnout další vývoj, je zřejmé, že u Ústavního soudu lze v současné době zaznamenat trend rozšiřování prostoru pro územní samosprávné celky k úpravě místních záležitostí veřejného pořádku.

Odlišný přístup zřejmě souvisí s tím, že za dobu sedmnácti let od přijetí Ústavy České republiky s koncepcí ústavní garance práva územních samosprávných celků na samosprávu se již obsah tohoto práva ustálil a stal se součástí širšího právního povědomí zejména představitelů územní samosprávy. Dnešní Ústavní soud už není zdaleka v takovém množství případů konfrontován s flagrantním překračováním kompetencí územních samospráv, jako Ústavní soud v devadesátých letech minulého století. Tento posun právního prostředí a nahlížení na princip ústavní garance územní samosprávy je nepochybně jednou z příčin postupného překonávání dosavadní judikatury.

Ačkoli se mohlo na začátku zdát, že jedincovo plnohodnotné uspokojování práva na volnost pohybu nemůže být za současné právní úpravy ničím a nikým komplikováno, neboť je garantováno normami vysoké právní síly, je při detailnějším pohledu evidentní, že v praktickém životě může být nekonfliktní uplatňování tohoto práva velmi obtížné bez poměrně hluboké znalosti prostředků normativní a nenormativní regulace veřejného pořádku, spočívající ve znalosti zákonů, vyhlášek, provozních řádů a v mnohých případech i judikatury Ústavního soudu. Samospasitelné pro jednotlivce není paradoxně ani takové chování, chcete-li užívání práva na volnost pohybu, které je zvyklostí a etickými, popř. společenskými normami chápáno jako žádoucí a přijatelné pro danou

⁹⁸ nález Ústavního soudu Pl. ÚS 20/06 se skutečně odchýlil od dřívějších nálezů Pl. ÚS 50/03, Pl. ÚS 1/05)

společnost, neboť posoudit, zda se určité jednání či stav přičí standardu, je třeba individuálně a vlastním skutkovým uvážením příslušného subjektu veřejné správy.

4 Právo na osobní bezpečnost

Pojem „bezpečnost“ je užíván velmi často, a to ve všeobecných diskusích, politických debatách či odborných kruzích. Přesné vymezení jeho obsahu je velmi nesnadné, ne-li nemožné především pro jeho mnohoznačnost a obecnost. Pro potřeby této kapitoly – tj. se zaměřením na osobní bezpečnost člověka (občana), jinak také chápanou jako vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek – budeme vycházet z přirozených vztahů mezi lidmi a s jejich inklinací k životu ve společnosti, kdy ve většině činností musí být lidé usměřňováni zákony, zejména jsou-li ohrožovány životy, zdraví a majetek osob, nebo pošlapávána lidská práva.

Základní teze zní: Občan má právo na bezpečnost.

Toto tvrzení působí možná až banálně a většina lidí ho bude pokládat za samozřejmé. Zamysleme se však nad tím, zda právo občana na bezpečnost je opravdu tak bezesporné.

Naše ústavní předpisy poskytují občanovi mnoho významných základních práv a svobod, práv politických, hospodářských, sociálních a kulturních. Při četbě ústavních norem však zjistíme, že právo na bezpečnost mezi nimi explicitně nenajdeme. Odtud vznikají pochybnosti: Má občan právo na bezpečnost? A jestliže ano, má stát povinnost mu toto právo zaručit? Má občan právo na to, aby nebyl na ulici přepaden, znásilněn, či okraden?

Každému je jasné, že dojde-li již k dokonání deliktu, má poškozený občan samozřejmé právo obrátit se na policii a na soud a žádat ochranu svých práv a že tyto orgány jsou podle zákona povinny mu tuto ochranu poskytnout. Trestat pachatele je nejen právem, nýbrž i povinností státu a státních orgánů. Stát má dokonce monopol trestání, nikdo jiný než on nemůže tuto pravomoc vykonávat.

Zdá se, že kompetence a povinnost státu zasáhnout je nesporná také v situaci, kdy pachatelův útok na chráněné hodnoty a právní statky právě probíhá nebo bezprostředně hrozí. Ve stavu bezprostředního nebezpečí je oprávněn bránit se každý, k tomu slouží i prastaré právní instituty svépomoci, nutné obrany a krajní nouze. Také stát má povinnost v takové situaci zakročít a ochránit svého občana.

K tomu účelu existuje v moderním státě specializovaná státní instituce – policie, která je zákonem předurčena k odvracení nebezpečí hrozícího z útoku proti veřejnému pořádku. Zdálo by se tedy, že platné právo zakládá povinnost státu chránit bezpečí občanů a že platná právní úprava je dostatečná.

Přesto často slýcháme, že občasně naší republiky nemají pocit bezpečí. Jejich nespokojenost se současným stavem vyplývá nejen z toho, že stát nedokáže odhalit a potrestat všechny již spáchané delikty. Občanský pocit nebezpečí je silně podmíněn také pocitem latentního ohrožení budoucími delikty, třeba dosud nespáchanými, ale s vysokou pravděpodobností hrozícími. Toto budoucí ohrožení má své indikátory, symptomy a symboly, s nimiž každý z nás má téměř každodenní zkušenost a před nimiž prostě nelze zavírat oči.

Takovými symptomy jsou třeba narkomani, kteří právě v tuto chvíli jakoby neškodně odpočívají v městském parku, ale již za pár hodin se možná zvednou a půjdou vyloupit další zaparkovaný automobil, aby si mohli zakoupit novou dávku kokainu. Jsou to povykující skinheadi, kteří dnes na svém shromáždění nostalgicky vzpomínají na jakéhosi fašistického pohlavára, ale možná již zítra zapálí dům spoluobčana, který se jim nezdá dosti rasově čistý. Jsou to i mladiství adolescenti, kteří své nezadatelné právo na svobodu výtvarného projevu, ve skutečnosti však spíše své komplexy méněcennosti, demonstrují křiklavými graffiti, kterými vyzdobují naše domy, průchody a tramvaje a jejichž odstraňování nás všechny každoročně stojí miliony.

Ale existují i další varovné symptomy, které na první pohled neupoutají tolik pozornosti, ale které jsou z dlouhodobého hlediska semeništěm kriminality: Rozpadající se městské domy, ulice a celé čtvrti, postupně zabydlované bezdomovci a nezaměstnanými, z nichž se stávají ghetta a nebezpečné zóny, kam není radno po setmění vstoupit. Podezřelá individua, která nikdy a nikde nepracují, ale projíždějí se nablýskanými mercedesy a jaguáry. Liduprázdné exotické restaurace vykazující statisícové tržby. Fiktivní firmy, jejichž bankovními konty protékají milionové částky. Bylo by možné pokračovat dalšími příklady, ale lze se domnívat, že většina občanů podobné úkazy zná přinejmenším z médií nebo i z vlastní zkušenosti.

Položme si tedy řečnickou otázku: Má být občan chráněn i před tímto obtížně uchopitelným a možná vzdáleným nebezpečím? Má to být stát, který se má postarat o odstranění těchto rizik? Má se v záležitostech prevence kriminality angažovat policie? Odpověď není ani zdaleka jednoznačná.

Existují stoupenci liberálních koncepcí „minimálního státu“, kteří tvrdí, že stát nemůže a vlastně ani nemá a nesmí plnit roli jakéhosi všeobjímajícího ochránitele před potenciálním nebezpečím. Mají pravdu v tom, že je velice obtížné legislativně upravit podmínky, za nichž by státní orgány měly působit a eventuálně i mocensky zasahovat na poli prevence kriminality. V tom je skutečně velký problém a mnohá úskalí a jsou s tím některé neblahé zkušenosti z minulosti.

Tradiční legitimize pro činnost justice a policie je poměrně jasně definovaná a ostře ohraničená:

- Represivní činnost policie a justice je vždy vázána na důvodné podezření, že již byl spáchán trestný čin.
- Ochranná funkce policie je vázána na již nastalé nebo zjevně hrozící nebezpečí.

Teprve po splnění těchto předpokladů je možno použít razantní nástroje, jimiž je zčásti zasahováno do občanských práv a svobod. Staletá aplikace těchto justičních a policejních instrumentů vedla k jejich kultivaci a k vypracování kontrolních mechanismů a garancí, které v demokratickém právním státě zabraňují větším excesům a zneužitím.

Na úseku prevence kriminality je však situace složitější. Zde chybí dostatečná zkušenost, dokonce některé historické zkušenosti jsou velmi negativní. Pravda, ještě v nedávné době si s tímto problémem příliš hlavu nelámali ani zákonodárci, ani teoretici a praktici. Stát a policie měly zcela volnou ruku k tomu, aby své aktivity vyvíjely na libovolných úsecích a libovolnými metodami. Charakteristický byl tento přístup pro absolutistický policejní stát i pro novodobé totalitní režimy. Moderní právní stát stojí ovšem na jiných principech. Listina základních práv a svobod v článku druhém říká:

„Státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví.“

Vztáhnout tuto zásadu „secundum et intra legem“ na činnost policie na tzv. „předpolí zločinu“ je velmi obtížné. Má-li být právní úprava dostatečně určitá, musí obsahovat co nejpřesnější odpověď na řadu otázek:

„Od kterého okamžiku a na základě jakých skutečností může být policejní činnost zahájena?“

„Proti kterým osobám může směřovat?“

„Jaké metody může policie použít?“

„Jaké informace může policie shromažďovat?“

Příčemž katalog těchto složitých problémů by mohl ještě dlouho pokračovat.

Odpověď na tyto otázky je tak obtížná, že někteří politici a teoretici soudí, že dobrá právní regulace je prakticky nemožná. Doporučují, aby se policie na tomto úseku „předpolí kriminality“ raději vůbec neangažovala. Argumentují tím, že jinak hrozí vznik policejního státu, tj. podrobení jak veřejného života, tak privátní sféry policejní kontrole. Přijetí takového odmítavého stanoviska by znamenalo, že policie a justice budou moci zasáhnout teprve v okamžiku, kdy delikt je již spáchán nebo alespoň bezprostředně hrozí, zatímco vzdálenější příprava zločinu může nerušeně probíhat bez zájmu státních orgánů. Takové stanovisko znamená, že společnost hodlá snášet riziko hrozícího zločinu, protože prý „zločin je daň za svobodu“.

Domnívám se, že takový závěr není zodpovědný a že jeho přijetí by přineslo společnosti velké škody, dnes větší, než kdykoliv v minulosti. Vždyť některé nejnebezpečnější organizované zločiny, ale také např. korupce a hospodářská kriminalita, způsobující naší společnosti nedozírné škody, jsou dlouhodobě a nenápadně připravovány a dokonce ani po jejich spáchání nejsou nikým oznamovány. Máme vzít tuto situaci mlčky a bez odporu na vědomí?

Myslím, že s takovou rezignací se nelze smířit. Jsem toho názoru, že pečlivou a promyšlenou právní úpravou lze vymezit dostatečně přesné podmínky a účinné garance proti zneužití metod policejní činnosti na předpolí zločinu a v její preventivní práci. Tento trend byl již před několika lety nastoupen v legislativě i praxi řady demokratických států. Projevil se v oblasti hmotného trestního práva, kde se nově uplatňuje koncepce tzv. předsunutí trestní odpovědnosti již do raného stadia přípravných zločineckých aktivit. Typickou ukázkou tohoto legislativního trendu je kriminalizace účasti na zločinném spolčení, nebo kriminalizace držení drog. Také trestně procesní a policejní právo vytvářejí pro činnost policie v této oblasti vhodné instrumenty, např. v podobě operativně pátracích metod. Touto cestou se vydal i český zákonodárce. Další teoretické a legislativní řešení bude i v budoucnosti vyžadovat problém, jak uplatnit informace získané těmito postupy v trestním řízení.

Vraťme se znovu k obecné otázce, která zde zazněla v úvodu: *Existuje právo občana na bezpečnost?* Domnívám se, že ano. Takové právo není cizí modernímu pojetí právního státu, i když ho třeba ústavní předpisy výslovně nezmiňují. Na podporu tohoto

stanoviska lze uvést i mezinárodní dokumenty. Evropská Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve svém článku 5, odst. 1 výslovně říká:

„Každý má právo na svobodu a na osobní bezpečnost.“

Je-li tomu tak, potom musíme nutně logicky dodat, že právu občana musí odpovídat povinnost státu garantovat osobní bezpečnost.

Považuji však za potřebné vyslovit názor, že tuto povinnost nelze interpretovat jako exkluzivní povinnost jen státu a státních orgánů, jako monopol státu na zajištění vnitřní bezpečnosti. Takové pojetí by bylo nereálné. Žádný stát nemá dost finančních prostředků, dost nástrojů a dost policistů, aby zaručil absolutní bezpečnost. Moderní bezpečnostní koncepce tedy připouštějí, že vedle státu se na ochraně bezpečí směřují, mají a musejí podílet také další subjekty: sami občané jako jednotlivci, komunální orgány, podnikatelská sféra, soukromé bezpečnostní služby, dobrovolná sdružení občanů. Jedině komplexní spoluúčasť co nejširšího spektra činitelů může vést ke hmatatelným účinkům, tj. ke snížení kriminality a ke zvýšení bezpečí občanů.

4.1 Vnímání pocitu bezpečnosti

Fakt, že bezpečnost a pocit bezpečí hrají v běžném životě člověka velmi významnou roli, dokládá i výsledek průzkumu „Vnímání pocitu bezpečnosti obyvateli Brna“ zmíněného v předchozí kapitole. Na otázku; „Které problémy byste řešil přednostně?“ odpovědělo 421 respondentů (84,0%). Z analýzy odpovědí vyplynulo následující pořadí urgentnosti problémů, které by podle přání respondentů měli městští zastupitelé řešit.

Tab. č. 7 Problémy, které je potřeba ve městě řešit přednostně

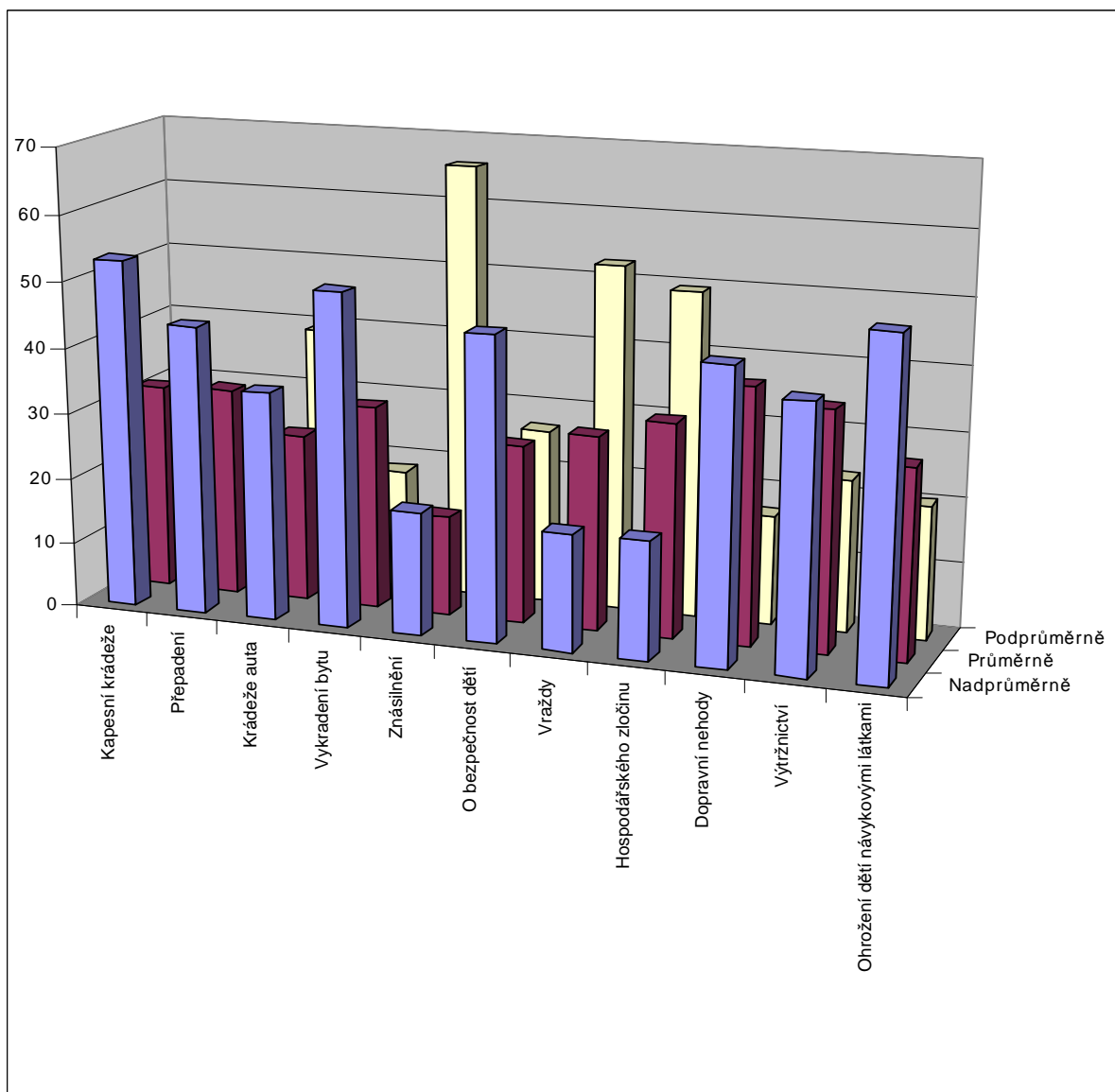
Problematika	Počet bodů	
1. Bezpečnost	769	Nejvíce Brno-střed a sídliště
2. Životní prostředí	630	Nejvíce Vinohrady a Líšeň
3. Doprava	605	Nejvíce sídliště
4. Bydlení	516	Nejvíce Brno-střed a Bystrc
5. Volný čas (sport)	481	Nejvíce sídliště
6. Sociálně ekonomická	289	Nejvíce Bystrc
7. Společenská integrace	258	Nejvíce Vinohrady a Líšeň
8. Životní úroveň	98	
9. Kultura	77	
10. Stavební rozvoj	53	
11. Vztahy mezi občany	52	
12. Korupce	43	
13. Zdravotnictví	33	
14. Vzdělání a informace	28	
15. Občanská vybavenost	16	

*Pozn. počet bodů byl stanoven na základě četnosti a pořadí, ve kterém respondent problematiku uvedl.

Názory na bezpečnostní problémy v Brně

Řada obyvatel Brna má osobní zkušenosti s trestnou činností. Stali se obětí trestného činu nebo jeho svědky nebo se něco podobného přihodilo osobám v jejich okolí. Podobné zkušenosti pochopitelně zvyšují obavy obyvatel z bezpečnostních rizik. Jakého druhu trestné činnosti se lidé obávají nejvíce? Aby bylo možno na tuto otázku odpovědět, bylo vybráno 11 nejčastějších problémů: kapesní krádeže, přepadení, krádeže aut, vykradení bytu, znásilnění, obavy o bezpečnost dětí, vraždy, hospodářské zločiny, dopravní nehody, výtržnictví a ohrožení dětí návykovými látkami. Respondenti měli určit, do jaké míry se jednotlivých problémů osobně bojí.

Graf č. 2 Obavy obyvatel z konkrétních bezpečnostních problémů (v %)

V grafu č. 2 jsou výsledky shrnuty a je zde přehledně zobrazeno, jak vysoké jsou obavy

dotázaných respondentů z uvedených druhů bezpečnostních problémů. Odpovědi v absolutních číslech jsou uvedeny v následující tabulce.

Tab. č. 8 Obavy obyvatel z konkrétních bezpečnostních problémů

	Maximální	Nadprůměrné	Průměrné	Podprůměrné	Žádné	Celkem
Kapesní krádeže	105	147	160	57	31	500
Přepadení	82	105	177	93	3	500
Krádeže auta	95	114	126	62	102	500
Vykradení bytu	112	120	158	76	34	500
Znásilnění	48	48	104	65	231	498
O bezpečnost dětí	173	117	126	71	71	498
Vraždy	61	67	119	141	109	499
Hospodářského zločinu	50	75	153	127	93	499
Dopravní nehody	139	164	143	42	12	500
Výtržnictví	81	132	177	74	35	499
Ohrožení dětí návykovými látkami	175	136	116	41	31	499

Tab. č. 9 Intenzita vnímání bezpečnostních problémů v roce 2005

Druh bezpečnostního problému	Hodnota
Ohrožení dětí návykovými látkami	-76,8
Dopravní nehody	-75,2
O bezpečnost dětí	-50,2
Kapesní krádeže	-47,6
Vykradení bytu	-40,0
Přepadení	-34,0
Výtržnictví	-30,1
Krádeže auta	-7,6
Hospodářského zločinu	27,7
Vraždy	34,1
Znásilnění	76,9

*Pozn. Vážené hodnoty vnímání bezpečnostních problémů byly počítány podle následujícího vzorce

$$100 \times \frac{(-2 \times \text{četnost maximálních obav} - \text{četnost nadprůměrných obav} + \text{četnost podprůměrných obav} + 2 \times \text{četnost žádných obav})}{\text{Počet respondentů}}$$

Hodnoty se pohybují v intervalu od maxima 200 b. po minimum – 200 b.

Pokud obavy z jednotlivých bezpečnostních problémů vyhodnotíme jedním ukazatelem, zjistíme, že respondenti se obávali především ohrožení dětí návykovými látkami a dopravních nehod. Starosti měli respondenti o bezpečnost dětí, cítili se ohrožení kapesními krádežemi a vloupáním do bytů. Následovaly obavy z přepadení a výtržnictví. Strach z krádeží aut byl téměř průměrný, statisticky významně vyšší u

respondentů ze sídlišť. Hospodářského zločinu a vražd se lidé spíše neobávali a celkově nejmenší měli obavy ze znásilnění. Zde však odpovědi statisticky významně závisí na pohlaví respondenta, obavy žen jsou nadprůměrné.

Celkově intenzivnější obavy měli starší lidé nad 60 let, s výjimkou obav z krádeží aut, obav o bezpečnost dětí a obav z ohrožení dětí návykovými látkami. Nejvíce se o děti obávali respondenti v mladším středním věku, kteří mívají mladší děti. Strach z ohrožení dětí návykovými látkami měli pochopitelně častěji rodiče, podle věku lidé v mladším a starším středním věku. Strach o bezpečnost dětí a obavy z dopravních nehod měli především respondenti ze sídlišť. Respondenti ze sídlišť Vinohrady a Líšeň se nadprůměrně báli krádeží aut a výtržnictví.

Obavy z dalších možných ohrožení mělo 67 respondentů (13,4% dotázaných), kteří uvedli 84 důvodů k obavám. Nejčastěji uváděné důvody lze rozčlenit do následujících skupin:

Nepřiměřené chování občanů na veřejnosti	celkem 25 odpovědí (29,7%) (vandalismus 6, ohrožení psem 5, agresivita a obtěžování 5, rasistické projevy 5, sprejství 3, týrání zvířat 1)
Obavy ze styku s veřejnými institucemi	celkem 19 odpovědí (22,6%) (zneužívání pravomoci 11, korupce 7, netečnost 1)
Ohrožení některými skupinami obyvatel	celkem 12 odpovědí (14,3%) (Romové 5, skinhedí 1, homosexuálové 1, bezdomovci 1, blíže neuvedeno 4)
Obavy z katastrof	celkem 8 odpovědí (9,5%) (teroristický útok 4, pandemie ptačí chřipky 1, 3. světová válka 1, bez specifikace 2)
Ohrožení handicapovaných	celkem 5 odpovědí (6,0%) (dětí 2, seniorů a matek s kočárky 3)
Ohrožení majetku.....	celkem 4 odpovědi (5,2%) (vydírání 2, lichva 1, mizivá ochrana policie 1)

Tab. č. 10 Vnímání bezpečnostních problémů v roce 2002 a 2005

Druh bezpečnostního problému	2002	2005
Kapesní krádeže	-60,6	-47,6
Přepadení	-31,6	-34,0
Krádeže auta	18,7	-7,6
Vykradení bytu	-41,9	-40,0
Znásilnění	87,4	76,9
O bezpečnost dětí	-25,3	-50,2
Vraždy	50,1	34,1
Hospodářského zločinu	51,9	27,7
Dopravní nehody	-38,0	-75,2
Výtržnictví	-20,9	-30,1
Ohrožení dětí návykovými látkami	-41,0	-76,8

*Pozn. Vážené hodnoty vnímání bezpečnostních problémů byly počítány podle následujícího vzorce

$$100 \times \frac{(-2x \text{ četnost maximálních obav} - \text{četnost nadprůměrných obav} + \text{četnost podprůměrných obav} + 2x \text{ četnost žádných obav})}{\text{Počet respondentů}}$$
Hodnoty se pohybují v intervalu od maxima 200 b. po minimum – 200 b.

Ve srovnání s rokem 2003 poklesly pouze obavy z kapesních krádeží a velmi nepatrně obavy z bytových krádeží. Obavy z ostatních bezpečnostních problémů vzrostly a došlo ke změně ve struktuře vnímání bezpečnostních rizik. Velká část obav se soustředila hlavně na rizika ohrožující děti (ohrožení dětí návykovými látkami, obavy o bezpečnost dětí) a na obavy z dopravních nehod.

Místa ve městě Brně, která považují lidé za nebezpečná

Lidé nemají pouze obavy z některých skupin obyvatel. Také určitá místa mají špatnou pověst a jsou považována za potencionálně nebezpečná. Takovým místům mají lidé tendenci se vyhýbat a pokud se zde pohybují, jsou značně opatrní. Celkem 257 respondentů (51,3%) uvedlo 435 míst, kde se necítí bezpečně:

- *Ve středu města* za rizikové je považováno zejména Hlavní nádraží s podchody a jeho bezprostřední okolí (72 respondentů), ulice Dornych, Česká, náměstí Svobody, Novobranská, Koliště, Orlí, Dominikánské náměstí. Celkem 114 respondentů uvedlo lokalitu, kterou zde nepovažuje za bezpečnou.
- *Ve vnějším okruhu centra* za nebezpečnou je považována především ulice Cejl (111 respondentů), Bratislavská (74 respondentů), dále Francouzská, Tkalcovská, Příční, Ponávka, Körnerova, Štefánkova, Křenová, Špitálka, Hybešova, Pekařská, Kopečná, Veveří, náměstí 28.října. Celkem tuto oblast považuje za málo bezpečnou 235 respondentů.
- *Tradiční, tj. stará předměstí, včetně sídlištního zastavby* za méně bezpečná pokládá jen 35 respondentů, nejčastěji jsou uváděny Husovice (16 respondentů), k dalším patří

Židenice, Královo Pole, Černovice, Zábřovice, Černá pole, Žabovřesky a Staré Brno.

- *Okrajové čtvrtě a sídliště* respondenti považovali za relativně bezpečná, za nebezpečnou lokalitu je označilo jen 13 respondentů, z toho Bohunice 3, Líšeň a Vinohrady 5, dále byly uvedeny Lesná, Bosonohy a okrajové části města obecně .
- Část respondentů (38) považovalo za nebezpečný *specifický typ lokality* jako jsou parky (12), neosvětlené postranní ulice (7), konečné stanice tramvají (4), přehradu (3), zastávky MHD, hřbitov.

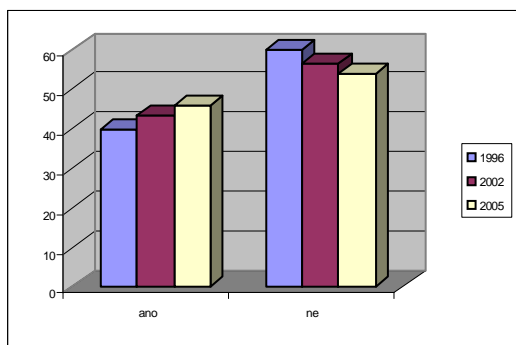
Názory na místa, která jsou potencionálně nebezpečná, zůstávají podobná jako při předcházejících anketách. Lidé se vyhýbají hlavně tzv. Bronxu, tj. oblasti, kde leží ulice Cejl, Bratislavská, Francouzská. Jsou opatrní také v Husovicích, Zábřovicích a Židenicích. Celkově nejsou za bezpečná považována místa, kde je větší koncentrace Rómů. Za nepřiliš bezpečné je stále považováno centrum města zejména kvůli kapesním krádežím. Lidé se cítí být málo bezpeční na Hlavním nádraží, v podchodech, obecně pak na špatně osvětlených, nepřehledných a opuštěných místech a ve větších parcích.

Názory na vývoj trestné činnosti v Brně a na zdroje ohrožení

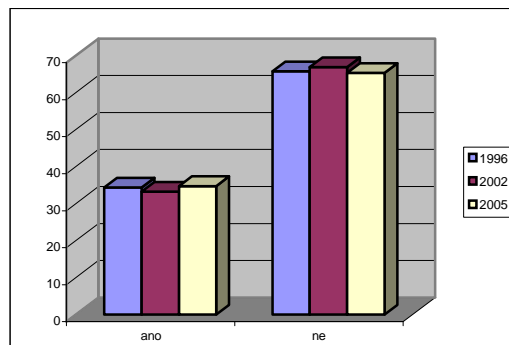
Svědkiem trestné činnosti se v posledních dvou letech stalo 230 respondentů, případně jejich rodinných příslušníků, tj. 45,9%. Obětí trestného činu nebo pokusu o něj se v uplynulých dvou letech stalo 174 respondentů nebo jejich rodinných příslušníků, tj. 34,7%.

Porovnáme-li tato zjištění s výsledky ankety v roce 1996 a 2002 (viz grafy 3, 4), je patrné, že stále mírně roste podíl respondentů, kteří se stali svědky trestné činnosti. Podíl osob, které se staly obětí trestné činnosti, po malém poklesu v roce 2002 se zvýšil nad úroveň v roce 1996.

Graf č. 3 Svědkové trestného činu (v%)

Graf č. 4 Oběti trestného činu (v%)

4.2 Zdroje ohrožení

Nejčastěji za zdroj možného ohrožení považovali respondenti Rómy. Obavy z ohrožení ostatními skupinami uváděli významně méně často. Další nejčastější obavy se týkaly aktivit profesionálních zlodějů a počinů extrémistů. Obavy z recidivistů a narkomanů byly relativně nízké. Jen 2% respondentů uvedla, že žádná skupina obyvatel v nich nevzbuzuje obavy. Obavy z ohrožení jinými skupinami obyvatel uvedla 2,4 % respondentů. Jen 6 respondentů bylo konkrétních. Obávali se asijských obchodníků, bezdomovců, výtržníků, mládeže, sprejerů, sociálně slabých (bez vzdělání, nezaměstnaných).

Ze srovnání s výsledky anket v roce 1996 a 2002 vyplývá, že obavy z Rómů po poklesu v roce 2002 opět narůstají. Kontinuálně od roku 1996 klesají pouze obavy z recidivistů. Snížil se podíl osob, které se necítí být ohrožené žádnou skupinou obyvatel. Vzhledem k roku 2002 se však mírně snížil počet osob, které se bojí extrémistů, profesionálních zlodějů a narkomanů.

Tab. č. 11 Vývoj názorů na skupiny občanů, kterými se lidé cítí být ohroženi (v%)

Zdroj ohrožení	1996	2002	2005
Extrémisté (skinheadi)	8,6	15,9	14,2
Rómové	52,6	36,4	52,5
Profesionální zloději	14,0	18,3	16,4
Recidivisté	17,4	11,8	6,2
Narkomané	0,7	9,9	6,2
Jiná	2,3	3,0	2,4
Žádná	4,5	4,6	2,0
Celkem	100,0	100,0	100,0

Krátce se nyní vrátím k části kapitoly, ve které byly vysloveny názory na bezpečnostní problémy v Brně. Dotazovaní respondenti kromě nejčastěji zmiňovaných problémů uváděli také obavy z dalších možných ohrožení, která spatřovali v nepřiměřeném chování občanů na veřejnosti a s tím souvisejícím ohrožením některými skupinami občanů. V souvislosti s touto obavou bych se krátce vrátil k tématu, které jsem zpracovával ve své bakalářské práci „Efektivnost práva v české právní realitě“. Kriterium nepřiměřeného chování na veřejnosti a současně ohrožující skupinu občanů totiž naplňují i osoby bez domova, které hledají útočiště v prostoru uzlové železniční stanice Brno hl. nádraží a v navazujícím městském podchodu. Předem si prosím zdůrazněme, že předmětné prostory jsou zcela nepochybně místem veřejně

přístupným, avšak nikoliv veřejným prostranstvím. Zejména v budově hlavního nádraží je mimo jiné zřetelná snaha o uplatňování práv soukromého vlastníka, i když nelze jednoznačně vyvrátit existenci veřejného účelu tohoto místa. Předešleme ještě, že žádný zákon posedávání v podchodu, či popíjení alkoholu na veřejnosti nezakazuje. Snad právě díky tomu se vám po vstupu do budovy nádraží nebo prostoru podchodu naskytne neutěšený pohled na nevzhledně vypadající a zapáchající, mnohdy podnapilé asociály, volně pobíhající a kálející psy, či žebrající jednotlivce. V tom lepším případě projdete kritickými místy bez povšimnutí, v tom nejhorším obdržíte ránu pěstí, popř. nechtěně opustíte hlavní nádraží bez peněženky či mobilního telefonu. Po tomto popisu nelze než vyslovit pochopení z obav kolemjdoucích i jejich případné rozhodnutí vyhnout se popsaným místům.

Domnívám se, že právě tato místa jsou však jedinečnou ukázkou kolize základních lidských práv na volnost pohybu a práva na bezpečnost. Rozhánění, vykazování a opakovaná perlustrace bezdomovců ze strany policie by se evidentně jevila jako „policejní zvůle“, která se neopírá o zákonný podklad. V tomto případě vzorec, který vysvětluje jaké z uvedených lidských práv prosazovat prioritně, není příliš jednoznačný, i přesto, že ve druhé kapitole této práce jsme se dočetli, že při kolizi práva na soukromí a práva na bezpečnost je v praxi Úřadu na ochranu osobních údajů do jisté míry upřednostňováno právo na soukromí.

K situaci v městském podchodu se ještě vrátím. Prozatím rozvedu situaci v budově hlavního nádraží, kde vzal do ruky iniciativu provozovatel dráhy a vydal písemnou podobu jakéhosi provozního řádu, označeného jako „Závazný režim pobytu osob v prostorách železniční stanice Brno hlavní nádraží“. Závazný režim velmi přesně stanovuje zejména to, co se na daném místě dělat nesmí. Oporu pro tento předpis našel jeho vydavatel v ustanoveních zákona č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník a zákona č. 266/1994 Sb., O drahách, oba v platném znění, dále pak ve vyhlášce Ministerstva dopravy a spojů ČR č. 175/2000 Sb., O přepravním řádu pro veřejnou drážní a silniční dopravu.

Menší část ustanovení tohoto Závazného režimu vylučuje takové počínání, které je běžně postižitelné v souladu se zákonem o přestupcích, eventuálně v souladu s dalšími zákonnými normami. Konkrétně mám na mysli např. zákaz kouření v prostorách nádraží, zákaz pohazování odpadků a jiného znečišťování, zákaz výkonu podnikání bez příslušného povolení atd. Větší část ustanovení závazného režimu však zakazuje situace pro všední život běžné, což do jisté míry může hraničit s omezováním

některého ze základních lidských práv. Tak například zákaz pohybu v prostoru hlavního nádraží bez platného jízdního dokladu nebo zákaz zdržování se v prostoru hlavního nádraží s platným jízdním dokladem déle než 60 minut; zákaz vstupu osobám ovlivněným alkoholem (bez jasně vymezené míry ovlivnění) nebo jinými návykovými látkami jsou opět zákazy, jejichž bezvýjimečné dodržování by mohlo znamenat, že člověk, který bude chtít např. cestovat z oslavy v centru města Brna do svého bydliště mimo Brno vlakem a bude ovlivněn neurčeným množstvím alkoholu, bude z prostoru nádraží v souladu se závazným režimem vyveden; zákaz vstupu osobám s mimořádně znečištěným oděvem nebo s nedostatečnou hygienou - doprava po železnici je dlouhodobě chápána jako doprava pro širokou skupinu osob a z vlastní zkušenosti musím připomenout, že vlaky využívají např. i lidé z dělnických profesí nebo lidé přestárlí, kteří na svůj zevnějšek dbají mnohdy méně a nemusí to být zrovna bezdomovci.

Nechci rozhodně zpochybňovat účelnost a potřebnost Závazného režimu, je však nutné zdůraznit, že některé jeho části mohou vzbuzovat oprávněné pochybnosti zejména ve vztahu k právu a k vymahatelnosti. V souvislosti s touto pochybností byl analyticko-právní skupinou proveden právní rozbor Závazného režimu pro potřeby Policie České republiky.

Ze stanoviska vyplynulo, že podle zákona o drahách jsou osoby nacházející se v obvodu dráhy, tj. i v drážních budovách včetně budov sloužících k odbavení cestujících povinny dbát pokynů provozovatele dráhy k zajištění veřejného pořádku a jsou povinny zdržet se všeho, co by mohlo veřejný pořádek narušit. Závazný režim je tedy písemnou formou uvedeného pokynu provozovatele dráhy k chování osob nacházejících se v jeho prostorách. Z hlediska právní formy a síly jde o vnitřní normativní instrukci zohledněnou zákonem, který jejímu obsahu zároveň dává právní závaznost (vymahatelnost). Je však třeba rozlišovat mezi povinnostmi, které se skutečně vztahují k zajištění veřejného pořádku (a podléhají přestupkové sankci) a režimem, kterým provozovatel dráhy blíže vymezuje, za jakých podmínek službu poskytuje (tj. např. i to, po jak dlouhou dobu či za jakým účelem smí osoba setrvat v budově, která je jeho vlastnictvím). Sama skutečnost, že někdo určenou lhůtu překročí, může být důvodem pro odmítnutí poskytnutí služby (dalšího setrvání v budově jakožto součásti plnění na straně provozovatele drah), ne však pro udělení pokuty za přestupek, potažmo k omezení osobní svobody člověka.

V případě, že jednání nebude možné kvalifikovat jako přestupek proti veřejnému pořádku, půjde však o jiné porušení závazného režimu, může provozovatel drah (samostatně nebo prostřednictvím bezpečnostní agentury) učinit vlastní opatření včetně svépomoci (vyvedení osoby z budovy) podle ustanovení občanského zákoníku. Bezpečnostní agentura je na základě smluvního vztahu s dopravcem zmocněna k výkonu jeho práv vyplývajících mu jakožto poskytovateli služby ze zákona, vyhlášky, přepravních podmínek a jím vydaných pokynů. Má přitom stejná práva jako dopravce, tj. možnost použít svépomoc.

Z uvedeného vyplývá, že Závazný režim a s ním spojená činnost bezpečnostní služby je vhodný a dle praktické zkušenosti účelný prostředek k ovlivnění bezpečnostní situace na hlavním nádraží, zejména pokud se jedná o problémové asociální skupiny osob. K jeho naplňování je však nezbytné přistupovat velmi realisticky a ke každému porušení závazného režimu individuálně a s přihlédnutím ke všem okolnostem. Současně je nezbytné zdůraznit, že závazný režim není norma, o kterou by se mohla při své činnosti opřít Policie České republiky, pokud současně s porušením závazného režimu nedochází k porušování příslušného zákona. Nutno zdůraznit, že tento přístup je možný zejména díky tomu, že hlavní nádraží spadá do poněkud odlišného režimu než ostatní veřejně přístupná místa s ohledem na to, jak specifickou službu poskytuje a jak je poskytování této služby upraveno ve speciální právní normě.

Poněkud odlišná situace již nastává v městském podchodu pod hlavním nádražím. Je nezbytné připustit, že právě Policie České republiky a Městská policie Brno je tou hlavní složkou, která by se měla v zákonných mezích zasadit, aby bylo tak významné místo, fungující do jisté míry jako jedna ze vstupních bran do města, považováno za bezpečné a přátelské. Nutno však zdůraznit „v zákonných mezích“, neboť jen zákon určuje přesné a pevné mantinely pro fungování a činnost této represivní složky státu. V tomto ohledu, alespoň dle hodnocení respondentů sociologického průzkumu, policie svoji funkci neplní dostatečně.

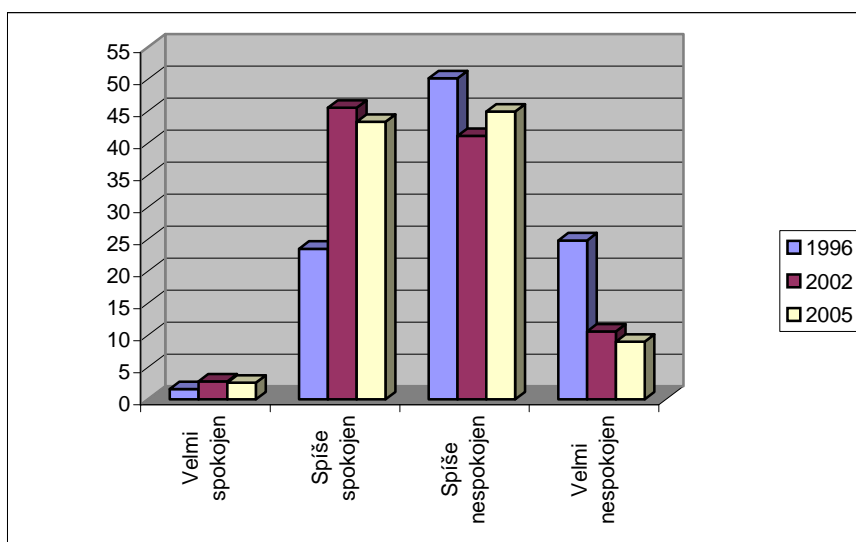
V hodnocení práce Policie České republiky a Městské policie Brno měla převahu hodnocení v oblasti nespokojenosti. Převážně negativně hodnotili respondenti působení obou policí jak na území celého Brna, tak přímo v místě bydliště respondentů. Při hodnocení práce obou policí v místě bydliště se poněkud častěji než při hodnocení působení obou policí na území celého Brna objevovaly krajní výroky – velmi spokojen/a a velmi nespokojen/a (viz následující tabulka).

Tab. č. 12 Spokojenost občanů s prací policie (v %)

	Velmi spokojen	Spíše spokojen	Spíše nespokojen	Velmi nespokojen
Ve městě	2,6	43,3	44,9	9,0
V místě bydliště	3,6	43,3	40,7	12,2

Mírný pozitivní posun uvidíme, srovnáme-li výsledky hodnocení práce Policie ČR i Městské policie na území celého Brna s předcházejícími šetřeními v roce 1996 a 2002, objevuje se nepříliš zřetelný trend zvyšující se spokojenosti, který má výkyvy, ale kontinuálně klesá počet respondentů, kteří hodnotili práci obou policií velmi negativně. V roce 1996 velmi negativně hodnotilo práci obou policií 24,8%, v roce 2002 10,6% a v roce 2005 9,0% respondentů.

Graf č. 5 Změny v hodnocení spokojenosti obyvatel s prací policie na celém území Brna (v %)

Otevřeně musím přiznat, že jsem rozladěn z výsledku průzkumu, neboť jsem sám členem policejního sboru a mohu zcela zodpovědně prohlásit, že drtivá většina mých kolegů, se kterými jsem měl či stále mám možnost spolupracovat, vyvíjí upřímnou snahu a úsilí, aby svými činy naplnili poslání, pro které se vstupem do služebního poměru příslušníka Policie ČR a složením služební přísahy zavázali. Důvody, proč se jim to ne vždy daří, mohou být různorodé. I přesto, že nemám ambice všechny vyjmenovávat a analyzovat, o jednom z nich se níže přece jen zmíním, neboť má bezprostřední vztah k tomu, že bezpečnostní situace v městském podchodu je s drobnými odchylkami po několik let stále stejně neuspokojivá.

Ilustrativní fotografie

4.3 Problémy s vymahatelností veřejného pořádku

Vzhledem ke stávající judikatuře Nejvyššího správního soudu⁹⁹, resp. s ohledem na stávající znění § 47 odst. 1 písm. c) zákona o přestupcích („vzbudí veřejné pohoršení“) nelze efektivně stíhat výtržnictví a veřejné pohoršení, nejde-li o trestný čin. A to přes skutečnost, že většina občanů dokáže velmi dobře rozlišovat, které jejich jednání nebo chování je či není pohoršlivé.

Bylo by na místě upravit skutkovou podstatu přestupku veřejného pohoršení tak, aby se blížila definici výtržnictví dle § 202 trestního zákona - účinného do 31.12.2009 (např. „veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném se dopustí neslušnosti nebo pohoršlivého jednání“).

Za stávající úpravy lze stíhat veškerá jednání, která lze kvalifikovat jako vzbuzení veřejného pohoršení, v podstatě jen v blokovém řízení nebo je-li pachatel srozuměn s nepřijatelností svého jednání a nehodlá-li podat odpor proti příkazu nebo odvolání proti rozhodnutí. U banálních, leč občany obtěžujících jednání typu vykonávání potřeby na zastávce MHD, polehávání pozvracené osoby na frekventované ulici, opilecké pokřikování a obtěžování zákazníků ze strany povalečů před supermarketem atd. nelze po policistech, strážnících ani po obcích spravedlivě požadovat, aby prováděli mezi občany „anketu“, zda byli subjektivně pohoršeni, zda je k údajnému pohoršení nevedou postranní úmysly a zda jsou ochotni účastnit se minimálně několikaměsíčního řízení v pozici svědka, konkrétně v řízení o přestupku asociální osoby, jíž lze uložit max. 1.000,- Kč pokuty, aniž lze této osobě zakázat vstup na místa, kde přestupky obvykle páchá. Dodejme, že dle § 17 odst. 1 zákona o přestupcích lze zakázat vstup pouze do restaurací, sportovních hal, koncertních sál, tzn. uzavřených prostor („...veřejně přístupná místa a místnosti, v nichž se podávají alkoholické nápoje nebo konají...“). Notorického přestupce tak nelze trvale (úředně) vykázat z prostor před nádražím, prodejnou potravin, z místního parku apod., jakkoliv by to asi bylo účinnější řešení než ukládání pokut.

Definice skutkové podstaty § 47 odst. 1 písm. c) zákona o přestupcích (vzbuzení veřejného pohoršení) by si proto zasloužovala revizi, a to zejména s ohledem na oblibu, s níž Ústavní soud na zmíněné nefunkční a v praxi neúčinné a nevymahatelné ustanovení odkazuje. Připomeňme ještě jednou, že dle trestního zákona je postihováno výtržnictví a jiné pohoršlivé jednání bez ohledu na subjektivní mínění náhodných

⁹⁹ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, sp. zn. 2 As 69/2003

kolemjoucích – podstatná je (1) veřejnost a (2) neslušnost páchaného skutku. Za stávající úpravy též nelze využít policistů nebo strážníků jako svědků (jakkoliv policista nebo strážník nemůže být „pohoršen“ – svědomitého policistu či strážníka by mělo pohoršovat každé neslušné nebo nezákonné jednání – může být v jiných řízeních příslušník ozbrojených složek svědkem jako každý jiný; obecní úřady i soudy svědectví policistů a strážníků hojně využívají).

Revizi by si zasloužil i § 17 odst. 1 zákona o přestupcích, neboť řada deliktů páchaných mj. pod vlivem alkoholu se z uzavřených prostor (restaurací) přesouvá na rozličná veřejná prostranství, což zákonodárce v roce 1990, tzn. před takřka 20 lety, nemohl předpokládat. Zmíněný problém lze řešit i větší tolerancí obecně závazných vyhlášek upravujících konzumaci alkoholu na veřejnosti, což by vzhledem k jejich plošné působnosti a neurčitému počtu adresátů vyhlášky bylo i efektivnější než individuální zákazy ex post.

Stávající výslovné zmocnění v § 13 zákona č. 379/2005 Sb. o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami, ve znění zákona č. 225/2006 Sb. (dále jen „tabákový zákon“), je pro účely zajištění veřejného pořádku v souvislosti s veřejnou konzumací alkoholu nedostatečné a míjející se s praktickými potřebami obcí. Spíše než výtržnosti několika podroušených jedinců páchané na kulturní akci konané jednou, maximálně několikrát do roka občany obtěžují podnapilé osoby postávající nebo polehávající, příp. žebrající a pokřikující před supermarkety, „večerkami“ a nonstop prodejny potravin, nádražími, na stanicích MHD, ve veřejných parcích atd.

Na rozdíl od kulturních akcí se zároveň jedná o problém trvalý (v rámci celého dne i v rámci celého roku) a mnohem více rozšířený než pohoršení vzbuzované podnapilými sportovními či hudebními fanoušky. Zároveň se jedná o problém veřejného pořádku, který je problémem téměř na všech veřejných prostranstvích v obci, resp. kdekoliv se vyskytne. Tolerováním podobného jevu se zároveň dětem a mládeži dává najevo, že celodenní zahálení s krabicí levného vína či s lahví v ruce zpestřované příležitostným žebráním nebo bezobsažnými hádkami je jednáním normálním, legitimním, ne-li společností akceptovaným..

Ústavní soud odmítá připustit pravomoc obce vydat v této oblasti vyhlášku i na základě obecného zmocnění dle § 10 písm. a) zákona č. 128/2000 Sb. o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, jakkoliv jde o záležitost veřejného pořádku, záležitost místní (někde půjde o problém, jinde nikoliv, odlišnosti mohou být i na území

téže obce), dále se jedná o činnost, která narušuje veřejný pořádek a je v rozporu s dobrými mravy (resp. v zásadě i s ochranou bezpečnosti, zdraví a majetku).¹⁰⁰ Bývá argumentováno, že daný problém lze řešit právě na základě výše zmiňovaného § 47 odst. 1 písm. c) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích ve znění pozdějších předpisů.

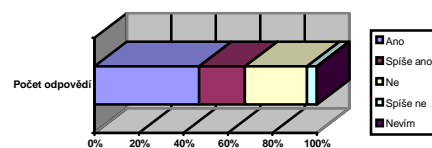
5 Anketa

V souvislosti s vypracováním diplomové práce se uskutečnila anketa mezi lidmi, kteří se měli vyjádřit k otázkám souvisejícím s některými tématy v této práci. Výběr respondentů není reprezentativní, neboť byli vybráni spíše náhodně. Tato anketa vyjadřuje pouze názor, pocity nebo zkušenosti dotázaných, proto ji nelze zobecňovat.

Anketa byla vytvořena a zpřístupněna prostřednictvím služby webu www.vyplnto.cz, který umožňuje široké veřejnosti podílet se na internetových průzkumech. K zajištění alespoň částečné validity byla u ankety nastavena základní kontrola přes unikátní IP adresu, která zaručuje, že z konkrétního počítače bude vyplněn dotazník maximálně jednou. Aby bylo možné alespoň částečně ovlivnit výběr respondentů a zaručit u nich věkovou hranici plnoletosti, byla anketa (dotazník) umístěna na webu Vyplnto.cz jako neveřejná. Respondenti byli následně osloveni prostřednictvím sociální sítě Facebook. O spolupráci při získání odpovědí bylo požádáno 130 uživatelů Facebooku. Do ankety se jich zapojilo a celý dotazník vyplnilo 68 z nich. Otázky se při vyplňování zobrazovaly respondentům jednotlivě.

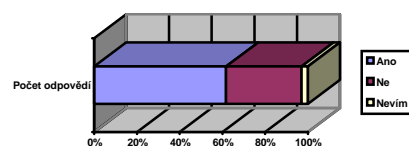
Jsou v České republice dodržována základní lidská práva?

Ano	32
Spíše ano	14
Ne	19
Spíše ne	3
Nevím	0

Jsou v České republice právně základní lidská práva zaručena?

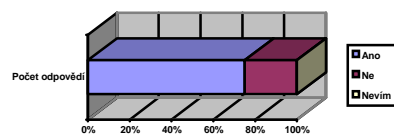
Ano	42
Ne	24
Nevím	2

¹⁰⁰ nález Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 50/03, publikován pod č. 567/2004 Sb.

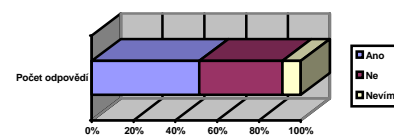
Považujete umíst'ování bezpečnostních kamer za prostředek podporující právo na osobní bezpečnost?

Ano	51
Ne	17
Nevím	0

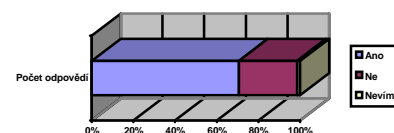
Souhlasil(a) by jste s instalací bezpečnostních kamer do společných prostor v bytovém (panelovém) domě, kde bydlíte?

Ano	35
Ne	27
Nevím	6

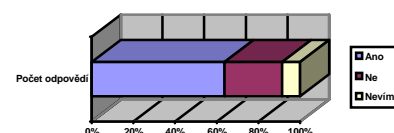
Domníváte se, že technologický rozvoj přispívá k porušování práva na soukromí a osobní svobodu?

Ano	48
Ne	19
Nevím	1

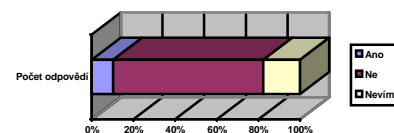
Považujete za nutné vymezení veřejného prostranství v souvislosti s uplatňováním práva na svobodu projevu?

Ano	37
Ne	16
Nevím	5

Existuje podle vás rozdíl mezi „veřejným prostranstvím“ a „místem veřejnosti přístupným“ z pohledu jejich formálního vymezení?

Ano	7
Ne	49
Nevím	12

ZÁVĚR

Jak bylo řečeno lidská práva se vyvíjela od samého počátku civilizace a ušla tak dlouhou a nelehkou cestu. I v současné době se stále vyvíjejí a přinášejí nová a nová témata a potřeby, které pojem lidských práv stále posouvají.

Česká republika je poměrně mladou demokracií. Přesto se dá říci, že zařazení mezi vyspělé demokracie Evropy se jí povedlo v relativně krátké době. Stejně tak pochopila nezbytnost ctít a rozvíjet lidská práva a jejich ochranu na globální úrovni vzhledem k prohlubující se integraci Evropy i celého světa. S ohledem na neustálý vývoj v oblasti lidských práv není možné v úsilí o jejich obranu, poznávání a prohlubování polevit. V tomto směru je nejprve nutné pochopit lidská práva od jejich počátků. Snažil jsem se proto ve své práci přiblížit také jejich historický vývoj. Chce-li se Česká republika i nadále počítat mezi vyspělé demokratické státy, mělo by být samozřejmou každodenní činností a povinností především státních orgánů ctít formálně zakotvená lidská práva a poskytnout prostředky jejich právní ochrany. Z tohoto důvodu byly v textu práce zmíněny také státní instituce, které jsou na tomto poli nejdůležitějšími aktéry. Po zpracování této práce mohu myslím zodpovědně prohlásit, že právně jsou lidská práva v České republice zaručena, existující judikatura je dostatečná a z pohledu normativnosti neexistuje při vyjádření lidských práv a jejich dodržování žádný zásadní problém. Občas lze bohužel zaznamenat drobné excesy. Jako příklad z poslední doby lze uvést případ očkování pod hrozbou sankcí. V souvislosti s pandemií tzv. prasečí chřipky přistoupila armáda k povinnému očkování svých příslušníků, tj. vojáků a občanských zaměstnanců na základě rozhodnutí vlády z 11. ledna 2010, které bylo následně bez výjimek realizováno v souladu s rozhodnutím náčelníka generálního štábu Vlastimila Picka. Někteří vojáci se očkovat dobrovolně nechtěli, což bylo vnímáno jako neuposlechnutí rozkazu, jehož důsledkem bylo uložení kázeňského trestu. Teprve až vrchní velitel ozbrojených sil České republiky, prezident Václav Klaus, svou kritikou následně přiměl Ministerstvo obrany ČR, aby rozhodnutí o povinném očkování všech příslušníků Armády ČR přehodnotilo, což se nakonec i stalo.

Z průzkumu vnímání pocitu bezpečnosti obyvateli Brna vyplynulo, že převážná část respondentů, 59,5%, se ztotožňuje s názorem, že řád a pořádek jsou důležitější než osobní svoboda a každý musí respektovat veřejné autority a zachovávat společná pravidla. Tento podíl je však menší než v roce 2002, kdy názor zastávalo 63,4% dotazovaných. V souvislosti s tím se mírně zvýšil podíl respondentů, kteří dávají přednost osobní svobodě a právu rozvíjet se bez cizího omezování.

Bylo určitě zajímavé povšimnout si věkového složení respondentů. V produktivním věku, převažuje přednost osobní svobody, neboť lidé jsou sami schopni (případně si to myslí) právo na bezpečí si zajistit, v krajním případě zbraní, v čemž se projevuje často zkratové jednání ohroženého.

Technický rozvoj a dostupnost nových technologií přispívá k častému porušování osobních práv a svobod. Platná právní úprava na tuto skutečnost reaguje dostatečně. Problém je spíše v právním vědomí lidí, kteří nové technologie využívají a v jejich ochotě respektovat zákonná omezení. S tím souvisí i vymahatelnost platné právní úpravy a schopnost státu realizovat dohledovou činnost. Vzhledem k značnému množství instalovaných kamerových systémů se záznamem považují tuto schopnost za složitě uskutečnitelnou.

Existuje pouze omezená definice veřejně přístupného místa a to spíše jako neurčitého právního pojmu. S tím je spojeno i nejasné vyjádření veřejného účelu místa a způsobu, jak dané prostranství užívat. Jsou zřetelné kolize podzákonných úprav pohybu a pobytu na veřejných prostranstvích a místech veřejně přístupných. Rovněž judikatura Ústavního soudu České republiky na tomto úseku není jednoznačná.

Resumé

Lidská práva a svobody jako všeobecné, nedotknutelné a přirozené principy jsou zcela jistě úzce spjaty se životem každého jednotlivce a právě proto je velice důležité zamýšlet se nad jejich postavením v hodnotovém žebříčku lidí, jejich každodenním životě a věnovat jim značnou pozornost. Po zpracování textu této práce lze zodpovědně prohlásit, že právně jsou lidská práva v České republice zaručena. Zřetelná je však kolize mezi právem na soukromí či osobní svobodu a právem na osobní bezpečnost. Z dostupné judikatury je patrné, že na první dvě uvedená práva je často nahlíženo jako na významnější. Tento postoj lze vnímat také u běžné veřejnosti, zejména však u skupiny obyvatel v produktivním věku. Oproti tomu starší generace považují řád a pořádek za důležitější než osobní svobodu.

Anotace

Tématem této diplomové práce je pohled na svobodné občany České republiky, na jejich vědomí o povinnosti vůči druhým a vnímání demokratických hodnot. Text práce je zřetelně zacílen na základní a v moderní společnosti často zmiňovaná lidská práva, a to právo na soukromí vyjádřené respektováním soukromého života a právo na osobní svobodu či volnost pohybu. V souvislosti s tím je nutné připomenout, že s postupující globalizací současné informační společnosti a s možnostmi, které nabízejí nové komunikační a počítačové technologie, je soukromí každého občana vystaveno rostoucím rizikům.

Podtématem je pak ochota občanů, dočasně přehodnotit rozsah požívání některých garantovaných práv a svobod, v zájmu efektivní ochrany života, zdraví, majetku a veřejného pořádku, realizované státem, za účelem naplňování dalšího ze základních lidských práv, kterým je právo na osobní bezpečnost.

Klíčová slova

bezpečnost – Brno – George Orwell – kamerové systémy – kolize práv – lidská práva – místo veřejně přístupné – osobní údaj – právo na soukromí – svoboda pohybu – Úřad na ochranu osobních údajů – veřejné prostranství – vymahatelnost práva

Annotation

The aim of this diploma thesis is the view on the free citizens in the Czech Republic, their awareness of duty to the other people and the perception of the democratic values. The text itself is focused on the fundamental human rights often mentioned in the modern society – the right to privacy with respect to private life and the right of personal freedom or the freedom in motion. In connection with this theme it is necessary to point out that the privacy of a citizen is threatened by ingoing globalisation of current information society and with the brand new possibilities of communicative and computer technologies.

The sub-theme is then the willingness of citizens to re-value temporarily the amount of some guaranteed rights and freedoms in the concern over effective life protection, health, possession and public peace. This is carried out by the state with the purpose to fulfill one of the basic human rights – human safety.

Keywords

Security – Brno – George Orwell - surveillance system – conflict of rights – human rights - publicly accessible location – personal data – right to privacy – freedom in motion – The Office For Personal Data Protection – public spaces - Enforcement of Law

Seznam použitých zkratk

CCTV – uzavřený kamerový (televizní) okruh (Closed Circuit Television)

ČR – Česká republika

ČSFR – Československá federativní republika

ČSR – Československá socialistická republika

MKDS – městský kamerový dohledový systém

MP – Městská policie

OSN – Organizace spojených národů

PČR – Policie České republiky

RFSI – identifikace na rádiové frekvenci (Radio Frequency Identification)

ÚOOÚ – Úřad na ochranu osobních údajů

ÚS – Ústavní soud České republiky

USA – Spojené státy americké (United States of America)

Literatura a prameny

Právní předpisy

Ústavní zákon č.1/1993 Sb., Ústava ČR.

Ústavní zákon č.2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod ČR.

Zákon č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích

Zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii

Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu.

Zákon č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv.

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

Literatura

DAVID, R. Ústava České republiky. Listina základních práv a svobod. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2001. 259 s., ISBN 80-7182-109-8

FILIP, J. Ústavní právo. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993. 154 s. ISBN 80-210-0920-8

FILIP, J., SVATOŇ, J., ZIMEK, J. Základy státovědy. 3. opravené a pozměněné vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006

GERLOCH, A. Teorie práva. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004

GERLOCH, A. HŘEBEJK, J. ZOUBEK, V. Ústavní systém České republiky. Základy českého ústavního práva. 3.vyd. Praha: Prospektrum, 1999. 519s. ISBN 80-7175-077-8.

HARNA, J. FIŠER, R. Dějiny českých zemí. II.díl. Praha: Fortuna, 1998. 279s. ISBN 80-7168-521-6.

HRABCOVÁ, D. a kol. Postavení a role ombudsmana v demokratické společnosti: sborník příspěvků přednesených na mezinárodní vědecké konferenci dne 14.5.2002. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2002, 120 s. ISBN 80-210-2944-7

JELLINEK, G. Všeobecná státověda. Praha: Nakladatelství Jana Laichtera na Král. Vinohradech, 1906. 868 s.

KLÍMA, K. a kol. Praktikum českého ústavního práva. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005

- KLÍMA, K. a kol. Státověda. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006
- KNAP, V. Teorie práva, 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 1995
- KNAP, K., ŠVESTKA, J., JEHLIČKA, O., Ochrana osobnosti podle občanského práva. Praha: Linde, 2004
- KOMÁRKOVÁ, B. Lidská práva. Heršpice: Eman, 1997. 122 s. ISBN 80-901854-4-4.
- KOMÁRKOVÁ, B. Původ a význam lidských práv. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. 234s. ISBN 80-04-25384-9.
- KOMENSKÝ, J.A. Obecná porada o nápravě věcí lidských. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1992
- KUBŮ, L. a kol. Teorie práva. Praha: Linde 2007
- MALENOVSKÝ, J. Mezinárodní právo veřejné – Obecná část. 4. opravené a doplněné vydání. Brno: Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 2004
- MALÝ, K. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. Praha: Linde, 1997, 572 s. ISBN 80-7201-045-X
- MAŠTALKA, J. Osobní údaje, právo a my. Praha: C.H.Beck, 2008
- MATES, P. Ochrana osobních údajů. Praha: Univerzita Karlova, 2002
- MATOUŠKOVÁ, M., HEJLÍK, L. Osobní údaje a jejich ochrana. Praha: ASPI Publishing, 2008
- MATOUŠKOVÁ, M., HEJLÍK, L. Ochrana osobních údajů v otázkách a odpovědích. Praha: ASPI Publishing, 2004
- POTOČNÝ, M., ONDŘEJ, J. Mezinárodní právo veřejné – Zvláštní část. 5, doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2006
- PREČAN, V. Charta 77. Od morální k demokratické revoluci. Praha, 1990
- REISCHL, G. Sběratelé elektronických dat pod lupou. Praha: Knižní klub, 2001
- SLÁDEČEK, V. Ústavní soudnictví. Praha: C.H.Beck, 1999
- ŠABATOVÁ, A. Ombudsman a lidská práva. Brno: Doplněk, 2008
- ŠIMÍČEK, V. Ústavní stížnost, 2. vydání. Praha: Linde, 2001
- ŠTURMA, P. Mezinárodní a evropské kontrolní mechanismy v oblasti lidský práv, Praha: C.H.Beck, 2003
- TEPLÁ, M. Společenská hodnota veřejných prostranství. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra sociologie, 2007. 49 s. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Aleš Burjanek, Ph.D.

VEČEŘA, M. Spravedlnost v právu. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1997

ZOUBEK, V. Lidská práva, globalizace – bezpečnost. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007

ZOUBEK, V. Postmoderní problémy lidských práv a globální bezpečnosti. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, 463 s., ISBN 80-86473-75-9

Judikatura

Nález Ústavního soudu České republiky, sp.zn. – Pl. ÚS 31/1994

Nález Ústavního soudu České republiky, sp.zn. – Pl. ÚS 14/1995

Nález Ústavního soudu České republiky, sp.zn. – Pl. ÚS 305/2000

Nález Ústavního soudu České republiky, sp.zn. – Pl. ÚS 752/2002

Nález Ústavního soudu České republiky, sp.zn. – Pl. ÚS 4/1994

Nález Ústavního soudu České republiky, sp.zn. – Pl. ÚS 50/2003

Nález Ústavního soudu České republiky, sp.zn. – Pl. ÚS 20/2006

Nález Ústavního soudu České republiky, sp.zn. – Pl. ÚS 1/2005

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 22Cdo 863/2004

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 8Tdo 1131/2006

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 3Tdo 969/2002

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 6Tdo 220/2003

Rozhodnutí Nejvyššího soudu, sp. zn. 2As 69/2003

Internetové stránky

www.amnesty.cz

www.beck-online.cz

www.euroskop.cz

www.helcom.cz

www.juristic.cz

www.mvcr.cz

www.ochrance.cz

www.portal.gov.cz

www.uoou.cz

Přílohy

Příloha č. 1 *Příklad slovního vyjádření veřejných prostranství v Brně*

MČ Brno-Královo Pole

1. Poplatek ze psů – roční sazby

	Základní sazba	Sazba za druhého a každého dalšího psa
Bytový dům	1.500,- Kč	2.250,- Kč
Rodinný dům	600,- Kč	900,- Kč
Držitel, který je poživitelem jakéhokoliv důchodu (souběhu důchodů), pokud je (jsou) jediným zdrojem jeho příjmu	200,-Kč	300,- Kč
Poživatel sirotčího důchodu (bytový i rodinný dům)	200,-Kč	300,- Kč

2. Poplatek za lázeňský nebo rekreační pobyt 15,- Kč/osoba/den

3. Poplatek za užívání veřejného prostranství

Veřejná prostranství dle čl. 10 textové části vyhlášky:

1. Náměstí:

Slovanské nám., Rostislavovo nám., Mojmírovo nám., Chaloupeckého nám.

2. Tržiště:

k. ú. Královo Pole p. č. 1648 a 1649 Tržiště-tržnice KORUNA Palackého tř. 45, p. č. 1614/3 Tržiště Husitská, p. č. 1585 Tržiště Palackého tř. 69, p. č. 1507/1 Kartouzská tržnice na Palackého tř. 91, p. č. 535/2 tržní místo Kosmova u č. 1 – terasa

3. Ulice, chodníky:

Antonína Macka, Berkova, Blahoslavova, Botanická, Boženy Němcové, Božetěchova, Budovcova, Bulharská, Bystřinova, Cimburkova, Černíkova, Červinkova, Dalimilova, Dobrovského, Domažlická, Drobného, Edisonova, Fibichova, Florianova, Fügnerova, Galandauerova, Hamerláky, Havlišova, Herčíkova, Hlaváčkova, Högrova, Hostinského, Hradecká, Hrnčířská, Hrubého, Husitská, Hutařova, Chaloupeckého nám., Chaloupkova, Charvatská, Chelčického, Chlupova, Chodská, Jana Babáka, Jungmanova, Kabátníkova, Kamanova, Kartouzská, Kepákova, Klatovská, Klusáčkova, Kociánka, Kolejní, Kollárova, Kosmova, Kostelní zmla, Košínova, Kounicova, Královopolská, Křivého, Křížíkova, Kubešova, Máchova, Malátova, Mánesova, Matulkova, Mečířova, Metodějova, Milíčova, Mojmírovo nám., Mojžíšova, Myslínova, Na Kopcích, Palackého tř., Pařezí, Pešínova, Pionýrská, Poděbradova, Podešvova, Podnikatelská, Porgesova, Ptašinského, Purkyňova, Ramešova, Reissigova, Riegrova, Rostislavovo nám., Ruská, Rybníček, Sadovského, Skácelova, Skřivanova, Sladkovského, Slovanské nám., Slovinská, Sportovní, Srbská, Staňkova, Střední, Svatopluka Čecha, Šafaříkova, Šelepova, Škárova, Štefánikova, Šumavská, Tábor, Technická, Tererova, Těšínská, Trtůlkova, tř. Generála Píky, Tylova, Tyršova, U Antonička, U Červeného mlýna, Vackova, Veleslavínova, Vnitřní, Vodova, Volfova, Zaječí hora, Žleb

4. Parky:

Park Slovanské nám. p. č. 2051/1, 2051/2, k. ú. Královo Pole, Park Národního odboje na ul. Šelepova p. č. 937, k. ú. Ponava, Božetěchův sad na ul. Božetěchova

5. Veřejná zeleň:

- přiléhající k chodníkům a silnicím do vzdálenosti 30 m
 - zeleň mezi chodníkem a komunikací
 - zeleň před obchodním střediskem Kaufland ul. Sportovní p. č. 583/1, k. ú. Ponava
 - zeleň u obchodního komplexu SFINX od ul. Štefánikova p. č. 228/8, k. ú. Ponava
- k. ú. Černá Pole p. č. 460/13, 468/1, 464/16, 464/22, 464/24, 464/27, 464/87, 465/52, 465/54, 465/78, 467/15, 468/1, 468/14, 471/11, 471/16, 471/19, 471/25, 471/26, 471/30, 478, 480, 481, 832/74, 832/88, 853/19, 871/1, 1085/2, 1085/3, 1085/9, 1085/13, 1085/17, 1085/44, 3939/3, 3939/4, 3939/29, 3942, 3942/17, 3942/23,

k. ú. Královo Pole p. č. 28/23, 28/24, 57/4, 203/1, 203/3, 314/43, 405/4, 408/1, 425/1, 468/14, 482, 493/1, 502/1, 519/8, 535/1, 558/1, 566/3, 570/1, 583/3, 611, 611/1, 802/1, 1893/4, 100, 1017/3, 1017/11, 1019/1, 1019/2, 1019/3, 1019/6, 1019/8, 1098/1, 1101, 1101/1, 1296, 1297/2, 1300/1, 1302, 1320/2, 1320/7, 1397, 1585, 1588, 2331/1, 2361/1, 2363, 2373/9, 2373/10, 2373/13, 2373/14, 2373/16, 2373/25, 2375/92, 2394/35, 2431/1, 2612/2, 3430, 3611/27, 3617/16, 3617/28, 3617/32, 3617/36, 3617/37, 3622/1, 3625/30, 3627/1, 3631, 3631/1, 3631/7, 3631/8, 3642/2, 3654/4, 3660/2, 3663, 3664/2, 3704/1, 3706/1, 3706/2, 3706/3, 3706/6, 3706/7, 3706/8, 3706/9, 3706/11, 3706/16, 3706/17, 3708/1, 3708/2, 3708/3, 3711, 3726, 3727/1, 3730/4, 3730/6, 3739, 3746/1, 3747, 3748/6, 3754/14, 3801/1, 3803/1, 3805, 3805/5, 3805/17, 3806, 3807/1, 3807/8, 3807/10, 3856, 3857, 3857/54, 3858, 4073/1, 4090/3, 4121/1, 4122/1, 4122/117, 4122/128, 4122/196, 4134/2, 4134/37, 4134/39, 4134/40, 4134/44, 4135/3, 4135/4, 4140/1, 4140/2, 4140/3, 4140/4, 4140/5, 4140/6, 4140/21, 4140/22, 4140/30, 4140/31, 4140/32, 4140/33, 4173/1, 4177, 4177/1, 4187, 4189/2, 4189/8, 4197/1, 4197/2, 4199/1, 4206/3, 4207/1, 4207/2, 4207/3, 4207/4, 4209, 4213, 4216, 4276, 4277, 4279, 4280/5, 4514/1, 4602/2, 4602/3, 4602/7, 4602/9, 4602/15, 4602/36, 4602/38, 4602/39, 4602/47, 4602/48, 4605/1, 4605/2, 4606, 4609/1, 4609/136, 4609/137, 4611/2, 4611/6, 4611/7, 4611/8, 4611/11, 4611/12, 4611/13, 4611/24, 4611/25, 4611/26, 4611/44, 4611/48, 4611/57, 4611/74, 4611/76, 4611/87, 4611/99, 4611/105, 4611/131, 4617/2, 4617/38, 4680/3, 4683/6, 4683/25, 4685/5, 4687/5, 4687/30, 4687/50, 4701/1, 4708/1, 4708/2, 4708/14, 4708/35, 4765/1, 4765/2, 4765/3, 4765/31, 4765/32, 4767/15, 4767/56, 4767/95, 4771/3, 4774/1, 4802/42, 4898, 4899, 4999, 5006, 5010, 5014, 5015, 5053, 5056, 5066, 5077, 5213/0, 5217, 5218, 5219, 5222, 5223, 5224, 5225, 5268, 5278, 5279, 5281, 5287, 5299/1, 5299/2, 5299/3, 5299/4, 5300/1, 5306/1, 5365/1, 5370, 5372, 5378, 5378/1, 5378/2, 5378/3, 5380, 5381, 5387, 5391, 5395, 5724/1, 6092/1

k. ú. Ponava p. č. 144/1, 144/38, 211/1, 212, 228/8, 293, 293/4, 306/1, 314/43, 535/1, 544/54, 569/1, 569/16, 569/17, 569/18, 569/28, 569/37, 570/1, 571/23, 571/24, 571/26, 571/27, 571/28, 573/5, 575/1, 575/4, 577/10, 583/1, 583/24, 604/16, 604/17, 604/18, 604/19, 604/20, 604/21, 604/22, 604/24, 604/25, 604/27, 604/28, 604/29, 604/30, 604/32, 604/33, 604/35, 604/36, 604/39, 608/5, 608/9, 679, 805, 832/50, 844/49, 844/51, 845/7, 845/12, 845/109, 845/110, 874/1 (vodní plochy), 874/2, 874/5, 888, 893/4, 893/12, 893/13, 893/14, 917, 937, 982, 1078/1, 1079/3, 1084/5, 1086/23, 1086/24, 1086/25, 1086/27, 1084/25, 1297, 3745, 3746/1, 3748/6, 3805/5, 3805/2, 3805/17, 4122/1

k. ú. Sadová p. č. 950/1

6. Ostatní

Volně přístupné plochy na celém území MČ Brno-Královo Pole:

- přiléhající k chodníkům a silnicím do vzdálenosti 30 m,
- k. ú. Královo Pole p. č. 28/1, 28/3, 28/6, 28/56, 063, 425/9, 425/21, 501/3, 507/2, 508, 535/2, 548, 550, 564/1, 564/2, 700, 785/4, 785/5, 950/1, 975, 1019/13, 1019/14, 1029/3, 1086, 1100, 1101, 1101/1, 1297/1, 1298, 1320/3, 1614, 1614/2, 1614/3, 1463, 1506/1, 1507, 1507/1, 1588, 1613, 1615, 1633/1, 1642, 1833, 2039, 2361/1, 2363, 2373/10, 2373/13, 2373/14, 2373/16, 2373/25, 2394/35, 3376, 3565, 3615, 3616, 3617/1, 3617/28, 3617/33, 3617/35, 3617/39, 3618, 3640, 3642/4, 3655/2, 3656, 3656/1, 3656/5, 3656/6, 3657, 3659, 3660/1, 3661, 3725/1, 3727/1, 3728/2, 3729/1, 3729/2, 3730/6, 3736/1, 3736/2, 3736/3, 3737, 3739, 3745, 3746, 3746/1, 3747, 3748/2, 3748/3, 3748/4, 3748/5, 3748/8, 3754/14, 3754/19, 3755, 3802/2, 3803/2, 3804, 3805/9, 4077, 4174/1, 4206, 4423/9, 4502/2, 4505/1, 4603, 4609/58, 4611/10, 4611/13, 4671/2, 4690/1, 4706/2, 4708/7, 4708/11, 4893/1, 5000, 5003, 5005, 5006, 5012, 5013, 5022, 5043, 5073, 5074, 5078, 5220, 5225, 5276, 5278, 5298, 5306/1, 5368, 6401, 6402, přístupová lávka od Galerie k objektu Zagreb Palackého tř. 162 p. č. 1891 pod pozemky p. č. 5012/2 a p. č. 5012/3

k. ú. Ponava p. č. 144, 144/1, 144/38, 203/1, 211/1, plocha u Hrnčářská 2 ve vjezdu do zahrady domu Štefánikova 25 - p.č. 213, 228/8, 267, 306/2, 306/3, 326/2, 326/3, 330, Štefánikova u č. 61 p.č.359, 366, 373, 373/1, 373/2, 373/3, 373/5, 393/1, 404, 468/12, 471/19, 471/25, 472/1, 476, 477, 482/1, 566, 567, 568, 569/16, 569/17, 569/18, 369/37, 570/1, 571/1, 571/23, 571/24, 571/26, 571/27, 571/28, 571/32, 573, 573/1, 573/5, 573/7, 573/8, 573/9, 574/1, 575/1, 577/1, 577/10, 577/14, 582/4, 583, 583/4, 583/5, 583/8, 583/9, 583/10, 583/11, 583/12, 583/13, 583/14, 583/17, 583/18, 583/21, 583/24, 583/26, 583/31, 584/23, 584/26, 585/1, 601/1, 602/2,

601/9, 603/1, 603/12, 603/25, 603/32, 603/34, 604/1, 604/3, 604/4, 604/5, 604/6, 604/7, 604/37604/38, 605/1, 605/2, 605/5, 606/1, 611, 611/1, 614/17, 616/1, 679, 683/4, 683/8, 683/9, 801, 802/1, 802/2, 802/3, 802/4, 802/7, 802/8, 803/1, 803/2, 803/3, 803/4, 804/1, 804/2, 804/3, 804/4, 804/8, 804/14, 805, 806, 807, 814/1, 814/10, 830/1, 834/3, 834/8, 834/19, 834/20, 840, 840/1, 841, 842, 844/1, 844/8, 844/9, 844/10, 845/1, 845/7, 845/10, 845/11, 845/98, 845/99, 845/111, 868/16, 868/18, 869/28, 871, 874, 874/1, 874/4, 874/5, 876, 876/13, 876/18, 876/19, 876/21, 876/22, 877, 878/3, 893/12, 893/13, 893/14, 894/2, 894/899, 900, 932, 936, 937, 975, 981, 917, 982, 1075/2, 1075/3, 1077/1, 1077/2, 1077/3, 1077/5, 1077/6, 1078, 1079/1, 1079/2, 1079/4, 1079/6, 1084/1, plocha mezi Zimním stadionem a Billou – p.č. 1084/6, 1086/1, 1086/4, 1086/23, 1086/25, 1086/27, 1086/25, 4073/1, 4073/5, 4075/3, 4078/2, 4078/4, 4079, 4122/1, 4122/21, 4134/1, 4134/2, 4174/1, 4188, 4189/1, 4206, 4209, 4334/33, 4722/3,

Sportovní – Drobného (plochy kolem Boby Centra) p. č. 802/8, 1075/3, 1077/6, 1081/8, 1081/9, 1081/11, 1084/5, 1084/6, Sportovní u Červeného mlýna p. č. 573/5, 578/1, 582/2, 583/10, Sportovní – terasa vedle Plaveckého stadionu p. č. 841

7. Další prostory přístupné každému bez omezení

podchody

k. ú. Královo Pole, Palackého tř. 85, Palackého tř. Semilasso p. č. 563, Palackého tř. 162 p. č. 5298 – pod lávkou rest. zahrádky Zagreb,

k. ú. Ponava, Botanická 55, p. č. 261, Botanická 63 p. č. 257

průchody

k. ú. Královo Pole, Palackého tř. 47 p. č. 1642, Palackého tř. 51 p. č. 1639/1, Palackého tř. 55 p. č. 1631/1, Srbská 51 p. č. 2373/8

pasáže

k. ú. Královo Pole Palackého tř. 80 p. č. 1086,

k. ú. Ponava Hrnčářská v domu SFINX p. č. 228/2

terasy

k. ú. Královo Pole Palackého tř. 126 – terasa Semilassa p. č. 563

k. ú. Ponava Sportovní – terasa u Plaveckého stadionu p. č. 841

Lokalita I: (ulice) Štefánikova, Palackého tř., Malátova, Husitská, Slovanské nám., Skácelova, Kosmova, Pionýrská, Rostislavovo nám., Mojžírovo nám., Tábor, Kounicova, Purkyňova v úseku Dobrovského-střelnice, Herčíkova, Srbská, Bulharská v úseku Riegrova–Mánesova, Staňkova, Poděbradova, Botanická, Charvatská, Sportovní, Hradecká, Porgesova, Drobného

Lokalita II: ostatní území MČ Brno-Královo Pole

Základní sazba: lokalita I 5,- Kč/m²/den lokalita II 3,- Kč/m²/den

Sazby místních poplatků za zvláštní užívání veřejného prostranství - paušální částky

Tržiště – do 50 m ²		3.000,- Kč/měsíc
Tržiště – nad 50 m ²	až 100 m ²	5.000,- Kč/měsíc
Tržiště – nad 100 m ²		10.000,- Kč/měsíc

1) Za umístění prodejních zařízení a zařízení k poskytování služeb

(stánků, pultů, kiosků k prodejním účelům)

- pevné stánky

a) noviny, časopisy, tabákové výrobky, kuřácké potřeby, upomínkové předměty, drobný doplňkový sortiment – paušální sazby

	lokality I	lokality II (Kč)
- do 5 m ²	1.100,-/měsíc	500,-/měsíc
- do 10 m ²	1.800,-/měsíc	700,-/měsíc
- do 21 m ²	4.600,-/měsíc	4.000,-/měsíc
- do 40 m ²	6.000,-/měsíc	5.000,-/měsíc
ostatní sortiment	30,-Kč/ m ² /den	30,-Kč/ m ² /den

b) mobilní sazby pro obě lokality

- prodej ovoce, zeleniny, sazenice, květiny, med (vlastní výpěstky a přebytky prvovýroba) 15,- Kč/ m²/den
- zprostředkovaný prodej ovoce a zeleniny, květiny 35,- Kč/m²/den
- prodej zboží zaměřený na velikonoční či vánoční svátky, k Památce zesnulých, ke Dni matek, Dni učitelů, Valentýnu, zahájení a ukončení školního roku 45,-Kč/m²/den
- prodej vánočních stromků, jmelí - tržiště Husitská 20,- Kč/m²/den
- ostatní plochy 10,- Kč/m²/den
- prodej živých ryb tržiště Husitská 45,- Kč/m²/den
- ostatní plochy 35,- Kč/m²/den
- prodej ostatního sortimentu 60,- Kč/ m²/den
- prodejní automaty, venkovní lednice (bez rozdílu sortimentu) 20,-Kč/m²/den
- prodej nových výrobků spojený s předváděním 40,- Kč m²/den

c) pojízdná prodejní zařízení

- zmrzlina, mražené cukrářské výrobky 70,- Kč/ m²/den
- grilovaná kuřata, hot dog, párek v rohlíku
- langoše – paušální částka 800,- Kč/týden
- pitná kojenecká voda 10,- Kč m²/den

d) umístění restaurační zahrádky lokality I: 5,- Kč/m²/den II: 5,- Kč/m²/den

e) umístění zařízení pro poskytování služeb

- opravy deštníků, broušení nožů, čištění peří paušální částka 100,- Kč/týden

f) umístění dočasných staveb a zařízení pro poskytování služeb - ostatní

lokality I: 5,- Kč/m²/den II: 3,- Kč/m²/den

2) Umístění reklamních zařízení

a) typu „A“		15,-Kč/m ² /den
paušální sazby pro obě lokality		
- informující zákazníka o prodávaném zboží		200,-Kč/ks/měs
- propagace firmy		250,-Kč/ks/měs
- vystavené zboží před provozovnou	do 1 m ²	200,-Kč/měs
	do 2 m ²	300,-Kč/měs
b) reklama plošná		
- billboard	lok. I: 90,-Kč/m ² /den	lok. II: 80,-Kč/m ² /den
- reklamní slunečníky, směrové tabule, plakátovací plochy samostatně umístěné na veřejném prostranství	lok. I a II	100,-Kč/ks/měs
- atypická reklamní zařízení	lok. I a II	20,-Kč/m ² /den
	lokalita I	lokalita II
3) Pořádání reklamních akcí	10,-Kč/m ² /den	10,-/m ² /den

4) Umístění cirkusů, lunaparků a jiných podobných atrakcí

- lokalita ul. Srbská – parkoviště
- lokalita ul. Drobného mezi zimním stadionem a Billou – parkoviště

týdenní paušál 1400,- Kč

5) Vyhrazení trvalého parkovacího místa	lokalita I	lokalita II
paušální částka	30 000,-Kč/místo/rok	20 000,-Kč/místo/rok

6) Umístění stavebních zařízení – pro obě lokality

- a) umístění stavebních výtahů, stavebního zařízení, stavební buňky 5,-Kč/m²/den
- b) umístění skládky stavebního materiálu 5,- Kč/m²/den
- c) umístění kontejnerů na odpad, suť, písek 10,- Kč/m²/den
- d) provádění výkopových prací 5,- Kč/m²/den

7) Umístění dočasných staveb sloužících pro poskytování prodeje a služeb

	lokalita I	lokalita II
(mimo staveb uvedených v odst. 1)	5,-Kč/m ² /den	3,-Kč/ m ² /den

8) Pro potřeby tvorby filmových a televizních děl

10,-Kč/ m²/den 7,-Kč m²/den

4. Poplatek ze vstupného

Prodejní nebo reklamní akce 10 %

5. Poplatek z ubytovací kapacity

4,- Kč za každé využití lůžko a den